

Lahden 1918 taistelupaikkojen kartoitus

Piritta Häkälä ja Anna-Riikka Vadén

Lahden kaupunginmuseo
Päijät-Hämeen maakuntamuseo

Tiivistelmä

Kartoituksessa käytiin läpi Hannu Takalan vuonna 1996 inventoimat sisällissodan aikaiset taistelukaivannot Lahden keskustan alueella sekä hiihtostadionin ympäristössä. Kartoituksessa mitattiin paikkatieto havaituille taistelukaivannoille sekä määriteltiin muinaisjäännösalueiden rajat, minkä lisäksi kohteet vietiin Museoviraston ylläpitämään muinaisjäännösrekisteriin. Kartoitus tehtiin toukokuun ja lokakuun 2016 välisenä aikana ja siitä sekä raportoinnista vastasivat Piritta Häkälä ja Anna-Riikka Vadén. Muutamina päivinä kentällä olivat myös Päivi Repo ja Eetu Sorvali. Kartoituksen aikana dokumentoitiin kaikkiaan 308 taistelukaivantoa tai ampuma-asemaa kaikkiaan 23:lta eri alueelta. Näiden lisäksi dokumentoitiin kaksi muuta kaivantoa.

Sisällysluettelo

Tiivistelmä

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot

1. Johdanto	1
Yleiskartta.....	2
2. Sisällissota Lahdessa.....	3
3. Tutkimushistoria	3
4. Kenttätyöt	4
5. Jatkotoimenpiteet	5
6. Kohteet	7
PEKANMÄKI 1	16
PEKANMÄKI 2	19
RUOLA.....	22
URSANHARJU	29
RADIOMÄKI	41
MYTÄJÄISTENHARJU	51
KISATULIKUKKULA	58
KARPALONMÄKI.....	78
KENTTÄVARTIO 2	81
TEIVAANMÄKI 1.....	83
TEIVAANMÄKI 2.....	86
LÖYTYNHARJU 1	97
LÖYTYNHARJU 2.....	99
LÖYTYNHARJU 3	101
LÖYTYNHARJU 4.....	103
LÖYTYNHARJU 5.....	105
LÖYTYNHARJU 6.....	109
LÖYTYNHARJU 7.....	113
PALLAS 1	115
PALLAS 2	119
PALLAS 3	120
KULLANKUKKULA 1	121
KULLANKUKKULA 2	127

MUUT KOHTEET	129
Valokuvaluettelo	130
Lähdeluettelo	131

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kunta:	Lahti
Tutkimuksen laji:	Kartoitus
Kenttätyöaika:	2.5.–3.10.2016
Tutkimuksen johtaja:	Piritta Häkälä
Tutkimuslaitos:	Lahden kaupunginmuseo/Päijät-Hämeen maakuntamuseo
Peruskarttalehdet:	L4422, L4424, M4311 3111 03, 3111 06
Aiemmat tutkimukset:	Takala, Hannu 2015, tarkastus Sorvali, Eetu 2010, inventointi Aartolahti, Akuliina 2006, tarkastus Takala, Hannu 1996, inventointi
Digitaalisten kuvien pää- ja alanumerot:	DIGMAV2016007:1–24
Digitaalisten kuvien säilytyspaikka:	Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto
Raportin säilytyspaikka:	Lahden kaupunginmuseo/Päijät-Hämeen maakuntamuseo, arkisto. Kopio Museoviraston arkisto
Kartat:	21 kpl
Käytetty koordinaatisto:	ETRS-GK26FIN

Kannen kuva: KUVKUVN16825 Punaisten tykki Radiomäen kaakkoisosassa. Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto.

1. Johdanto

Sisällissodan aikaisten taistelupaikkojen kartoitus tuli ajankohtaiseksi kun loppusyksystä 2015 havaittiin osan Kisatulikukkulalla sijaitsevien taisteluasemien vaurioituneet latu-uria levennettäessä. Keväällä 2016 laadittiin suunnitelma vuonna 1996 Hannu Takalan suorittamassa inventoinnissa havaittujen taistelukaivantojen uudelleen kartoittamiseksi ja kohteiden viemiseksi Museoviraston ylläpitämään muinaisjäännösrekisteriin. Kevään aikana urheilukeskuksen alueella havaittiin lisää sisällissodan aikaisiin taistelukaivantoihin kohdistuneita vaurioita, joissa kaikissa oli syynä latu- tai tie-urien leventäminen.

Vuonna 1996 sisällissodan aikaisten taistelukaivantojen tai -paikkojen ei laskettu kuuluvan lain suojaamiin kiinteisiin muinaisjäännöksiin. Tästä syystä Lahden alueella sijaitsevia kohteita ei ole ennen vuotta 2016 viety muinaisjäännösrekisteriin. Sisällissodan aikaisten taistelupaikkojen ja linnoituslaitteiden suojeleminen on sittemmin muuttunut, nyt ne vertautuvat ensimmäisen maailmansodan kohteisiin ja ovat siten lain suojaamia kiinteitä muinaisjäännöksiä (Ensimmäisen maailmansodan aikaiset maalinnoitteen, Museoviraston ohje 3.12.2015). Lahdessa yksittäisiä sisällissodan aikaisia kohteita on suojeltu tätä ennen asemakaavamerkinnoilla, esim. Kisatulikukkulalla sijaitsevat taisteluasemat on merkitty suojelumerkinnällä 11.8.2011 lainvoiman saaneeseen asemakaavaan ja Kullankukkulan kohteet on suojeltu 29.7.2010 voimaan tullessa asemakaavassa.

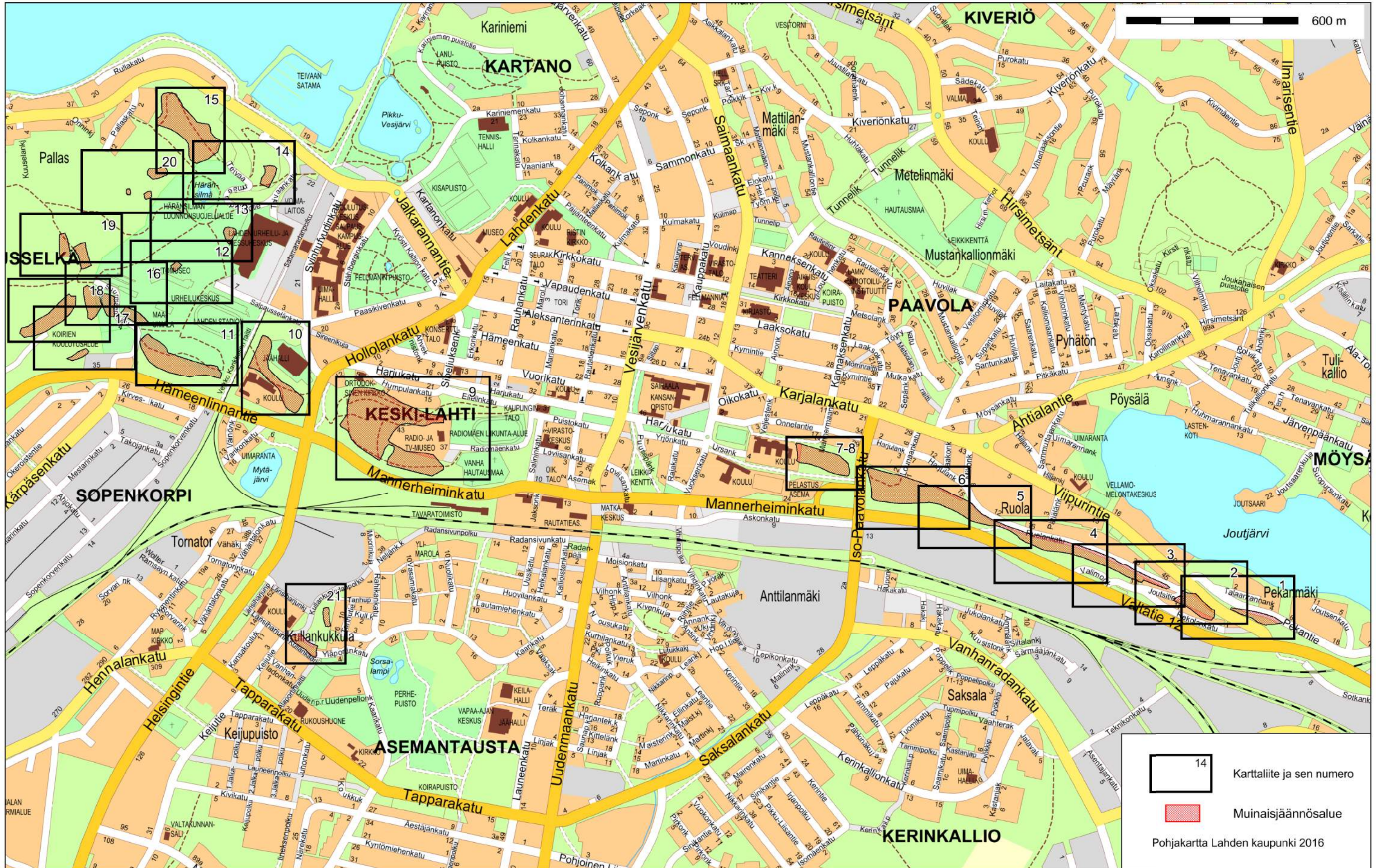
Urheilukeskuksen alueella havaittujen kiinteisiin muinaisjäännöksiin kohdistuvien vaurioiden perusteella kartoitus päätettiin keskittää ensisijassa vuoden 1996 inventoinnissa Lahden keskusta-alueella ja urheilukeskuksen alueella havaittuihin taistelukaivantoihin. Kartoituksessa paikannettiin aiemmin havaitut taistelukaivannot, mitattiin niille paikkatieto sekä dokumentoitiin kirjallisesti poteroiden kunnossa havaitut poikkeamat. Poteroiden ulkonäköä ja muotoa kuvailtiin vain jos havaitsemamme piirteet erosivat selvästi aiemmin havaituista.

Nyt kartoitettujen ja muinaisjäännösrekisteriin syötettyjen 23 muinaisjäännösalueen lisäksi Lahden alueella on muitakin, nyt kartoittamatta jääneitä, sisällissodan aikaisia taistelupaikkoja ja linnoitteita. Myös nämä kohteet ovat lain suojaamia ja ne on otettava huomioon kaikessa maankäytössä. Etenkin Salpausselän alueella, nykyisen urheilukeskuksen ja Päijät-Hämeen keskussairaalan välissä, tiedetään jo vuoden 1996 inventointitulosten perusteella olevan sisällissodan aikaisia taistelukaivantoja. Samoin taistelukaivantoja tiedetään olevan Renkomäen alueella, Oksasen alueella (Sylvia-koti) sekä Kivistönmäellä. Potentiaalisia alueita ovat myös Jokimaa, Okeroisten sekä Hennalan alueet, joista on mahdollista löytää sisällissodan aikaisia taistelupaikkoja.

Lahdessa 19.12.2016

Piritta Häkälä

Anna-Riikka Vadén

	14	Karttaliite ja sen numero
		Muinaisjäännösalue

Pohjakartta Lahden kaupunki 2016

2. Sisällissota Lahdessa

Lahden taistelut sijoittuvat sisällissodan loppuvaiheeseen, jolloin valkoiset olivat jo vallanneet Tampereen, minkä seurauksena alkoi punakaartilaisten ja siviilien pako kohti itää. Pakolaisten sekä punakaartilaisten eteneminen pysähtyi kuitenkin Lahden seudulle saksalaisten sotilaiden katkaistua Uudessakylässä rautatieyhteyden itään.

Lahden taisteluissa osapuolina eivät olleet valkoiset ja punaiset, vaan saksalaiset sotilaat ja punaiset. Saksalaisten Itämerendivisioona oli saapunut Hankoon 3.4.1918 ja tästä erillisen osasto Brandensteinin ensimmäinen ryhmä teki maihinnousun Loviisaan 7.4.1918. Saksalaiset etenivät Loviisasta Kausalan ja Uudenkylän kautta Orimattilaan ja täältä edelleen Lahteen, joka vallattiin 20.4.1918. Lahdessa taistelut jatkuivat aina toukokuun ensimmäiseen päivään, jolloin punaiset antautuivat, jonka jälkeen alkoi punakaartilaisten sekä siviilien kuljetus Fellmanin pellolle ja myöhemmin Hennalan vankileirille.

Sodan aikana Lahti oli toiminut punakaartin kokoontumispaikkana, josta kaartilaisia oli toimitettu rintamalle. Kaupungin keskeisenä etuna olivat kulkuyhteydet punaisten hallitseman Etelä-Suomen itä- ja länsiosien välillä. Lahden läpi kulkeva ratayhteys Hämeenlinnasta Kouvolan kautta Pietariin sekä ratayhteys Vesijärven satamasta Loviisaan olivat merkittäviä sekä joukkojen että huollon siirtämisessä rintamilta toisille. Ennen saksalaisten tuloa Lahteen ei kaupungissa oltu käyty taisteluja.

Saksalaisten ryhmittäessä Lahden valtaukseseen oli punakaartilaisilla asemat kaupungin eteläpuolisilla harjuilla Kullankukkulalla, Santamäellä, Radiomäellä, Ursanharjulla ja Ruolassa (Lotilanharju). Saksalaisten onnistuttua valtaamaan Lahden keskusta-alueen vetäytyivät punaiset Hennalan kasarmien ja Vesijärven välisille harjuille. Saksalaiset perustivat vastaavasti omat asemansa osin punaisilta vallatuille paikoille kaupungin ja punaisten linjojen väliin siten, että punaisten ja valkoisten linjojen välinen etäisyys oli vain muutama sata metriä.

Tarkempia tietoja Lahden taisteluista löytyy Hannu Takalan (Takala 1998) kirjasta Taistelu Lahdesta 1918, johon yllä oleva teksti myös perustuu.

3. Tutkimushistoria

Lahden sisällissodan aikaiset taistelupaikat on kattavasti inventoitu vuonna 1996 (Takala 1996). Tuolloin inventoitiin Lahden keskusta-alueella sekä sen lähiympäristössä sijaitsevat kohteet. Inventointi pohjautui arkistotutkimukseen, jonka pohjalta valittiin läpikäytävät alueet. Tutkimuksen pohjalta Takala julkaisi vuonna 1998 kirjan Taistelu Lahdesta 1918, jossa hän esittelee maastossa näkyviä kohteita sekä käy läpi taistelujen kulun saksalaisten Itämerendivisioonan maihinnousuosaston saapumisesta aina punaisten antautumiseen.

Takalan inventoinnin jälkeen Lahden sisällissodan aikaisiin puolustusvarustuksiin ei juurikaan ole kohdistettu huomiota tai tutkimusta. Akuliina Aartolahti teki vuonna 2006 tarkastuksen Kisatulikukkulalle, jossa uuden latu-uran rakentaminen oli tuhonnut poteroita (Aartolahti 2006). Vuonna 2010 Eetu Sorvali inventoi Teivaanrinteellä sotahistoriallisia kohteita. Alueelle valmisteltiin tuolloin uutta kaavaa hotellihankkeen takia (Sorvali 2010). Tuolloinkin osan vuonna 1996 havaituista poteroista todettiin tuhoutuneen latuverkoston rakentamisen takia. Viimeisin maastotutkimus liittyen

sisällissodan taistelukaivantoihin on vuodelta 2015, jolloin Hannu Takala kävi tarkastamassa muutamia Salpausselän alueen taistelukaivantoja (Takala 2015). Tuolloin parilla kohteella käytettiin myös metallinilmiasinta. Tarkastuksessa myös raportoitiin uusista poteroita, joita oli havaittu Teivaanmäellä sekä Suurmäen juurella (tässä raportissa kohde Löytynharju 1). Edelleen raportoitiin Kisatulikukkulalla latu-uran levennyksen yhteydessä osittain tuhoutuneesta taistelukaivannosta.

Vuoden 1996 inventoinnissa havaituista kohteista Kisatulikukkulan, Kenttävärtio 2 ja Mytjäistenharjun kohteet on merkitty asemakaavaan suojeltavaksi merkinnällä sm2. Kullankukkula puolestaan on asemakaavassa suojeltu merkinnällä s ja Hiihtokeskuksen alue kuuluu RKY-alueisiin (*Salpausselän hiihtostadion*). Taistelukaivannoista vain vuonna 2016 kartoitetut kohteet on viety Museoviraston ylläpitämään muinaisjäännösrekisteriin, muista vuoden 1996 inventoinnin kohteista tieto on vain Lahden kaupunginmuseossa (kopio Takalan raportista ilman kohdelomakkeita ja karttaliitteitä löytyy myös Museoviraston arkistosta).

Yleisesti Suomessa sisällissodan aikaisia kohteita on tutkittu hyvin vähän. Lahden taistelukaivantojen inventoinnin ja kartoituksen sekä taistelukenttäräkeologisen tutkimuksen (Takala, valmisteilla) lisäksi Oula Seitsonen ja Liisa Kunnas ovat tehneet sisällissodan aikaiseen Ahvolan taistelukenttään liittyvän inventoinnin (Seitsonen & Kunnas 2013). Yksittäisissä inventoinneissa on saatettu huomioida myös sisällissodan aikaisia kohteita, mutta yleensä huomio tuntuu kiinnittyneen joko 1700- ja 1800-luvuilla käytyihin taisteluihin sekä ensimmäisen ja toisen maailmansodan linnoitteisiin. Tosin venäläisten rakennuttamia ensimmäisen maailmansodan linnoitteita on käytetty myös sisällissodan taisteluissa (esim. Lagerstedt 2008a, Adel 2007). Kymenlaaksossa on kuitenkin tehty kaksi nimenomaan sotahistoriallisten kohteiden inventointia, joissa on huomioitu myös sisällissodan kohteet (Koponen & Poutiainen 1994, Lagerstedt 2008b).

4. Kenttätyöt

Taistelupaikkojen kartoitus aloitettiin 2.5.2016 Kisatulikukkulalla sijaitsevien taistelukaivantojen kartoituksella. Kartoitus eteni päätettiin muiden töiden lomassa ja sitä jatkettiin aina lokakuulle asti, jolloin tehtiin viimeiset kenttätyöpäivät. Joulukuun 14 päivä käytiin vielä Radionmäen pohjoisrinteellä tarkastamassa mahdollisen kulku-uran sijaintia. Maastossa liikuttiin kahden arkeologin tiiminä, ja pääasiallisesti kentällä olivat Piritta Häkälä ja Anna-Riikka Vadén. Ruolassa maastossa olivat kahden päivän ajan Piritta Häkälä ja Eetu Sorvali. Lisäksi Häkälä ja Päivi Repo tekivät Teivaanmäellä ja Löytynharju 6:n alueella tarkistusmittauksia. Maastossa aina toinen kirjoitti kenttämuistiinpanoja ja toinen hoiti mittausdokumentoinnin ja tarvittaessa kohteiden valokuvaamisen.

Ennen kenttätöiden alkua Hannu Takalan 1996 havaitsemat ja kartalle merkitsemät poterokohteet digitoitiin. Vuoden 1996 jälkeen osalla alueista on tapahtunut huomattavia muutoksia, joten jo tässä vaiheessa pystyttiin toteamaan osan vuonna 1996 havaituista poteroista tuhoutuneet. Poteroiden tuhoutumisesta oli jo mainittu sekä Aartolahden (2006) tekemässä tarkastuksessa että Sorvalin (2010) kaava-alueinventoinnissa. Kartoituksen tarkoituksena oli ensisijaisesti saada mitattua Hannu Takalan 1996 havaitsemille taistelukaivannoille paikkatieto ja viedä kohteet muinaisjäännösrekisteriin. Kartoitus aloitettiin urheilukeskuksen alueelta, jossa sisällissodan aikaiset taistelumaastot ovat joutuneet voimakkaimman maankäytön kohteeksi. Tämän jälkeen siirryttiin alueille, jotka ovat keskeisiä Lahden taistelujen ymmärtämiselle ja tutkimiselle. Koska kohteita on paljon, alueet laajoja

ja kartoitus suoritettiin muiden kenttätöiden lomassa, ei kaikkia tunnettuja taistelupaikkoja ehditty käymään läpi. Tämä seikka oli tiedossa jo kartoitusta aloitettaessa. Loput taistelukaivannot kartoitetaan tulevina vuosina.

Mittausdokumentointi suoritettiin Topconin GRS-1 laitteella. Parhaimmillaan mittaustulokset saatiin senttien tarkkuudella mutta paikoin heittoa oli enemmän johtuen olosuhteista. Salpausselän rinteiden suunta ja puuston peittävyys vaikuttivat mittaustuloksiin eri tavalla eri alueilla ja siksi kaikkialla ei päästy parhaaseen mittaustarkkuuteen. Esimerkiksi Teivaanmäki 2:lla ei onnistuttu saamaan luetettavaa sijaintitietoa poteroille 215:1–15 vaikka paikalla käytiin kahtena eri päivänä. Paikkatieto pyrittiin mittaamaan poteron keskeltä, mutta mikäli se ei ollut mahdollista niin mittaus tehtiin poteron sisäpuolelta tai vallilta. Taisteluhaidoista paikkatieto mitattiin päistä sekä haudan taitekohdista, joskin raporttiin paikkatieto on ilmoitettu haudan päistä ja keskeltä. Kisatulikukkulalla useassa taisteluhaudassa oli havaittavissa selkeät ampuma-asetat, joista mittaukset otettiin. Nämä on ilmoitettu myös raportin kohdekuvauksessa. Muinaisjäännösrekisteriin taisteluhaidoista on ilmoitettu vain keskikoordinaatti. Paikkatieto on mitattu ja ilmoitettu raportissa Lahden kaupungin käyttämässä ETRS-GK26FIN koordinaatistossa. Raportin pohjakarttana on käytetty Lahden kaupungin kantakarttaa.

Maastossa pääasia oli ennalta tunnettujen taistelukaivantojen paikantaminen ja paikkatiedon mittaaminen. Mikäli kohteissa ei havaittu tapahtuneen muutoksia vuoden 1996 havaintoihin verrattuna, ei kohdekuvauksia sen tarkemmin tehty. Vain taistelukaivannoissa ja ympäristössä havaitut muutokset kirjattiin. Heti ensimmäisinä maastopäivinä todettiin, että vuonna 1996 havaittujen poteroitten sijaintitiedon ja niiden todellisen sijainnin välillä on joskus huomattaviakin eroja. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että vuonna 1996 merkitty sijaintitieto perustuu kartan ja maaston havainnointiin sekä jossain määrin mittojen käyttämiseen. Etenkin jyrkillä rinteillä korkeuden hahmottaminen on voinut olla vaikeaa. Keskikesällä runsas aluskasvillisuus on puolestaan saattanut vaikeuttaa sijainnin määrittelyä. Kartoituksessa ei löydetty kaikkia vuonna 1996 havaittuja poteroita. Osa aiemmin havaituista poteroista on voinut jäädä huomaamatta kesäkuukausien runsaan kasvillisuuden takia tai siksi, että ne ovat alun perinkin olleet hyvin matalia ja huomaamattomia.

Kartoituksen aikana ei systemaattisesti etsitty uusia taistelukaivantoja. Mikäli sellaisia havaittiin, ne dokumentoitiin ja niille mitattiin paikkatieto. Uusia kohteita löytyi etenkin Urheilukeskuksen alueelta kamppailuareenan ja koirakentän takaisista maastoista. Samoin uusia poteroita löytyi yllättäen myös Ursanharjulta ja Ruolasta. Toisaalta jotkut 1996 poteroiksi merkityistä kaivannoista tulkittiin nyt hiekkakuopiksi tai kellareiden pohjiksi.

5. Jatkotoimenpiteet

Loput vuonna 1996 inventoiduista kohteista on syytä käydä läpi ja kartoittaa lähitulevaisuudessa. Nyt kartoittamatta jäi laajoja alueita Salpausselän alueella Tapanilan ja Keskussairaalan alueilla, sekä pienempiä kohteita kaupungin etelä- ja pohjoispuolella. Kartoitusajankohdaksi on syytä valita aikainen kevät ja myöhäinen syksy, sillä matalat poterot erottuvat hyvin heikosti kesän runsaan aluskasvillisuuden keskeltä.

Jo kartoitetuilla alueilla ja niiden välittömässä läheisyydessä on myös syytä tehdä lisäinventointeja. Radiomäellä vanhan hiekkakuopan ja hautausmaan välisellä alueella on mahdollisesti merkkejä

taisteluista, mutta asian toteaminen vaatii tarkempia tutkimuksia mm. metallinetsimen avulla. Lähteiden perusteella tiedetään, että Radiomäellä olleet punaisten joukot taistelivat saksalaisia vastaan vielä silloin kun Kullankukkula ja Santamäki sekä keskusta-alue olivat jo saksalaisten hallussa (Brandenstein 1931, 209). Kartoituksen jälkityövaiheessa tämä potentiaalinen alue sisällytettiin muinaisjäännöksen aluerajaukseen vaikka sieltä ei tunnettu taistelukaivantoja. Näin pyritään varmistamaan se, että mahdollisissa rakennushankkeissa tms. huomioidaan myös paikan merkitys Lahden taistelujen aikana keväällä 1918.

Toinen potentiaalinen alue, jossa olisi syytä tehdä lisätutkimuksia, on Löytynharju 5 ja sen pohjois- ja luoteispuoleinen metsäalue hiihtokeskuksen alueella. Löytynharju 5 alueelta havaittiin ennestään tunnettujen taistelukaivantojen lisäksi myös seitsemän uutta poteroa, mutta alueella voi olla niitä vielä enemmänkin. Lisäksi nyt rajatun muinaisjäännösalueen pohjoispuolelta havaittiin matalia kaivantoja, jotka muistuttavat Löytynharju 6 sekä Teivaanmäki 2 (poterot 215:1–15) alueella olevia pitkänomaisia poteroita. Näistä poiketen Löytynharju 5 läheisyydessä havaitut kaivannot sijaitsivat toisistaan selvästi erillään eivätkä aluksi näyttäneet muodostavan selkeää linjaa ja siksi niitä ei myöskään dokumentoitu. Olisi kuitenkin tärkeää selvittää liittyvätkö painaumat vuoden 1918 tapahtumiin.

Pallas 1 luoteispuoleiselta alueelta puolestaan on metallinilmaisinharrastajien havaintoja hylsyistä ja kranaatin osista. Tämäkin alue olisi syytä inventoida tarkemmin havaintojen tarkastamiseksi. Alue on potentiaalinen, sillä sen ja Teivaanmäen välisessä solassa on kulkenut (ja kulkee edelleen) polku, joka yhdistää Jalkarannan alueen urheilukeskukseen.

6. Kohteet

Kartoituksessa havaittiin taistelukaivantoja 23 eri alueelta, joista jokainen muodostaa myös erillisen muinaisjäännöskohteen. Yhteensä näillä alueilla on 307 taistelukaivantoa sekä yksi kivistä rakennettu tulipesäke (taulukko 1). Kartoituksessa myös todettiin 11 vuoden 1996 inventoinnissa havaitun poteron tuhoutuneen maankäytön seurauksena (taulukko 2).

Vaikka kohteet yhdessä muodostavat Lahden sisällissodan aikaisen taistelumaaston, on ne nimetty rekisteriin erillisillä paikannimiin perustuvilla nimillä. Kohteiden sisällä poteroiden nimeämisessä on noudatettu Hannu Takalan vuoden 1996 inventoinnin numerointia. Uudet kohteet nimettiin samalla periaatteella jatkaen ensimmäisestä vapaasta numerosta.

Muinaisjäännösrekisteriin viedyt aluerajaukset perustuvat maastohavaintoihin sekä eri lähteissä mainittuihin (mm. Itämerendivisioonan 255. reservin jalkaväkirykmentin sotapäiväkirjojen karttaliitteet) tietoihin. Muinaisjäännöksiksi merkityt alueet ovat suhteellisen laajoja ja niiden avulla huomio pyritään kiinnittämään siihen, että Lahden kaupungin alueella on edelleen melko hyvin säilyneenä vuoden 1918 sisällissodan taistelumaastoja. Yksittäisten poteroiden suojeleminen ilman niiden liittämistä todelliseen tapahtumaansa ja paikkaansa on turhaa. Tämä varsinkin siksi, että punaisilla oli ilmeisen yleisenä tapana käyttää ampuma-asemina maaston tarjoamaa luontaista suojaa kuin varsinaisten taistelukaivantojen tekemistä. Tämän takia koko Ruolan alue on suojeltu vaikka taistelukaivantoja on havaittavissa vain sen keskivaiheilla. Alue, kuten muutkin Lahden nyt suojellut taistelupaikat, vertautuu Tampereen Kalevankankaaseen (muinaisjäännösrekisterin tunnus 1000020982), joka on suojeltu laajalti nimenomaan siksi, että alueella tiedetään käydyn ns. Kiirastorstain suurtaistelu (Adel 2009). Suojelullisesta näkökulmasta Suomessa 1918 käyty sisällissota liittyy ensimmäisen maailmansodan historiaan ja siten ne ovat muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä (Ensimmäisen maailmansodan aikaiset maalinnoitteen, Museoviraston ohje 3.12.2015).

Tampereen Kalevankangas on merkitty muinaisjäännösrekisteriin tapahtumapaikaksi, jonka tarkenteena on taistelupaikka. Lahden taistelupaikkojen osalta päädyttiin kuitenkin muinaisjäännöstyyppiin puolustusvarustukset ja sen tarkenteeseen taistelukaivannot. Tällä tavoin tuodaan voimakkaammin esille maastossa havaitut taistelukaivannot – vaikkakin on muistettava, että ne sekä muodostavat että ovat osa Lahden sisällissodan aikaista taistelumaastoa.

Kartoitettujen taistelukaivantojen kohdekuvaukset esitetään siten, että jokainen alaluku käsittelee yhden muinaisjäännösalueen ja siihen kuuluvat taistelukaivannot.

Kohdekuvausten yhteydessä on esitetty Takalan 1996 inventoinnin sekä muissa tarkastuksissa tai inventoinneissa ilmoitetut tiedot kustakin poterosta ja kohteesta. Kentällä kohdekuvausten laatimisesta vastasi pääasiassa Anna-Riikka Vadén ja Ruolassa ja Pekanmäellä Piritta Häkälä.

Taulukko 1. Kartoitetut taistelukaivannot (P=potero, K=kaivanto) ja niistä muodostetut muinaisjäännösalueet. Kohteen muinaisjäännösrekisterin tunnus (mj-tunnus) sekä liitekartan numero (kartta) on ilmoitettu kunkin kohteen ensimmäisellä rivillä sekä uudestaan sivun vaihtuessa.

mj-kohte	mj-tunnus	Potero_nro	P	I	Z	Kartta
Pekanmäki 1	1000028880	P150:1	6762625,20	26483807,77	127,33	1
Pekanmäki 1		P150:2	6762632,15	26483789,95	127,93	
Pekanmäki 1		P150:3	6762621,08	26483815,61	127,26	
Pekanmäki 1		P150:4	6762614,63	26483831,34	127,33	
Pekanmäki 2	1000028881	P151:4	6762645,82	26483645,87	128,13	2
Pekanmäki 2		P151:5	6762663,18	26483636,37	128,76	
Pekanmäki 2		P151:6	6762671,62	26483622,32	129,37	
Pekanmäki 2		P151:7	6762655,09	26483644,84	128,66	
Pekanmäki 2		P151:8	6762652,55	26483647,51	128,93	
Pekanmäki 2		P151:9	6762653,91	26483648,63	129,10	
Pekanmäki 2		P151:10	6762640,29	26483649,95	128,72	
Pekanmäki 2		P151:14	6762666,89	26483646,61	129,96	
Pekanmäki 2		P151:15	6762649,56	26483642,32	127,82	
Pekanmäki 2		P151:16	6762640,46	26483641,59	127,12	
Ruola	1000028882	P152:5	6762858,10	26483175,80	129,58	3–6
Ruola		P152:6	6762859,98	26483160,34	129,61	
Ruola		P152:7	6762855,44	26483187,51	129,35	
Ruola		P152:8	6762843,00	26483211,18	128,30	
Ruola		P152:9	6762838,08	26483215,84	129,28	
Ruola		P152:10	6762844,99	26483226,04	128,83	
Ruola		P152:11	6762844,67	26483234,35	129,32	
Ruola		P152:12	6762840,88	26483238,29	128,81	
Ruola		P152:13	6762846,88	26483243,82	130,86	
Ruola		P152:14	6762847,16	26483238,28	130,92	
Ruola		P152:15	6762842,37	26483245,59	129,54	
Ruola		P152:16	6762832,35	26483246,99	127,95	
Ruola		P152:17	6762837,35	26483260,70	129,65	
Ruola		P152:18	6762823,36	26483257,57	127,25	
Ruola		P152:19	6762858,08	26483198,25	130,31	
Ruola		P152:20	6762857,57	26483204,21	130,91	
Ruola		P153:2	6762787,38	26483356,68	130,25	
Ruola		P153:3	6762784,30	26483370,60	130,04	
Ruola		P153:4	6762780,24	26483385,04	129,00	
Ruola		P154:1	6762855,85	26483111,71	130,33	
Ruola		P154:2	6762855,51	26483118,59	130,11	
Ruola		P154:3	6762869,71	26483143,89	131,82	
Ursanharju	1000028828	P156	6763129,09	26482409,76	136,15	7–8
Ursanharju		P157	6763122,20	26482390,08	136,55	
Ursanharju		P158:1	6763137,97	26482406,69	135,16	
Ursanharju		P158:2	6763142,99	26482402,22	134,37	
Ursanharju		P158:3	6763145,83	26482400,97	133,67	

mj-kohde	mj-tunnus	Potero_nro	P	I	Z	Kartta
Ursanharju	1000028828	P158:4	6763148,49	26482403,93	131,48	7–8
Ursanharju		P158:5	6763149,02	26482399,81	132,91	
Ursanharju		P158:6	6763148,69	26482393,11	135,13	
Ursanharju		P158:7	6763150,88	26482390,38	135,96	
Ursanharju		P158:8	6763155,12	26482385,75	134,42	
Ursanharju		P158:9	6763159,26	26482381,93	132,46	
Ursanharju		P158:10	6763162,06	26482375,85	134,41	
Ursanharju		P158:11	6763167,22	26482368,08	133,93	
Ursanharju		P158:12	6763171,61	26482373,65	131,46	
Ursanharju		P158:13	6763176,49	26482351,13	135,06	
Ursanharju		P158:14	6763177,57	26482335,21	132,14	
Ursanharju		P158:15	6763179,72	26482321,06	133,76	
Ursanharju		P158:16	6763183,12	26482316,41	130,91	
Ursanharju		P158:17	6763147,22	26482354,55	136,57	
Ursanharju		P158:18	6763160,94	26482347,93	135,61	
Ursanharju		P158:19	6763160,04	26482339,44	135,79	
Ursanharju		P158:20	6763165,66	26482340,50	135,22	
Ursanharju		P158:21	6763164,41	26482335,89	137,79	
Ursanharju		P158:22	6763165,71	26482331,52	142,34	
Ursanharju		P158:23	6763165,98	26482324,32	136,93	
Ursanharju		P158:24	6763171,42	26482315,93	133,95	
Ursanharju		P158:25	6763171,69	26482314,94	133,11	
Ursanharju		P158:26	6763172,49	26482312,38	133,43	
Ursanharju		P158:27	6763174,43	26482308,36	132,69	
Ursanharju		P158:28	6763174,99	26482304,99	133,85	
Ursanharju		P158:29	6763160,74	26482275,32	136,28	
Ursanharju		P158:30	6763157,91	26482280,94	136,51	
Ursanharju		P158:31	6763150,51	26482309,63	137,99	
Ursanharju		P158:32	6763152,11	26482323,69	136,87	
Ursanharju		P158:33	6763148,69	26482314,87	138,72	
Ursanharju		P158:34	6763145,37	26482320,64	138,62	
Ursanharju		P158:35	6763179,44	26482299,60	133,44	
Ursanharju		P158:36	6763181,56	26482294,20	131,50	
Ursanharju		P158:37	6763175,13	26482294,20	136,38	
Ursanharju		P158:38	6763172,07	26482291,00	134,17	
Ursanharju		P158:39	6763172,62	26482295,43	132,95	
Ursanharju		P158:40	6763176,26	26482287,79	136,78	
Ursanharju		P158:41	6763167,32	26482263,83	135,70	
Ursanharju		P158:42	6763191,22	26482236,52	135,27	
Ursanharju		K158:43	6763174,34	26482242,95	136,18	
Ursanharju		P158:44	6763169,68	26482240,25	136,35	
Ursanharju		P158:45	6763168,12	26482247,34	136,07	
Ursanharju		P158:46	6763164,78	26482254,01	137,22	
Ursanharju		P158:47	6763164,52	26482256,77	137,81	

mj-kohde	mj-tunnus	Potero_nro	P	I	Z	Kartta
Ursanharju	1000028828	P158:48	6763158,89	26482257,36	136,10	7–8
Ursanharju		P158:49	6763163,77	26482266,91	138,48	
Ursanharju		P158:50	6763162,17	26482270,31	135,68	
Ursanharju		P158:51	6763163,81	26482273,40	137,14	
Ursanharju		P158:52	6763111,43	26482266,94	121,81	
Ursanharju		P158:53	6763124,36	26482351,19	135,21	
Ursanharju		P158_54	6763156,75	26482358,48	135,88	
Ursanharju		P158_55	6763182,44	26482342,43	130,57	
Ursanharju		P158_56	6763163,10	26482302,52	134,34	
Ursanharju		P158_57	6763174,65	26482276,99	134,81	
Ursanharju		P158_58	6763179,93	26482279,50	134,20	
Ursanharju		P158_59	6763180,40	26482276,50	133,24	
Ursanharju		P158_60	6763179,21	26482273,50	134,01	
Ursanharju		P158_61	6763173,95	26482272,85	138,72	
Ursanharju		P158_62	6763181,36	26482260,68	134,58	
Ursanharju		P158_63	6763180,12	26482249,86	135,98	
Ursanharju		P158_64	6763182,53	26482252,64	135,59	
Ursanharju		P158_65	6763184,88	26482250,58	134,13	
Ursanharju		P158_66	6763186,22	26482248,46	135,06	
Ursanharju		P158_67	6763192,57	26482246,08	130,61	
Radiomäki	1000028801	P16	6763304,30	26480970,26	132,49	9
Radiomäki		P17	6763235,87	26480682,29	133,99	
Radiomäki		P18	6763240,07	26480673,03	133,29	
Radiomäki		P19_1	6763342,36	26480866,47	129,37	
Radiomäki		P19_2	6763355,97	26480833,19	128,48	
Radiomäki		P19_3	6763359,45	26480824,53	129,13	
Radiomäki		P19_4	6763367,26	26480811,89	128,78	
Radiomäki		P19_5	6763373,52	26480809,58	127,05	
Radiomäki		P19_6	6763379,21	26480793,77	128,26	
Radiomäki		P19_7	6763386,40	26480785,73	127,01	
Radiomäki		P19_8	6763396,81	26480755,08	128,19	
Radiomäki		P19_9	6763402,01	26480743,13	128,20	
Radiomäki		K20	6763289,12	26480915,93	136,79	
Radiomäki		P21	6763285,48	26480639,23	127,84	
Radiomäki		P24	6763331,70	26480683,37	136,62	
Radiomäki		P26	6763352,05	26480711,52	137,65	
Radiomäki		P223	6763309,72	26480805,81	139,99	
Radiomäki		P222	6763233,68	26480692,84	139,06	
Mytjäistenharju	1000028800	P55:1	6763481,26	26480347,80	124,87	10
Mytjäistenharju		P55:2	6763486,56	26480347,67	125,14	
Mytjäistenharju		P55:3	6763489,70	26480347,46	127,05	
Mytjäistenharju		P55:4	6763493,95	26480347,96	125,04	
Mytjäistenharju		P55:5	6763498,31	26480348,52	124,74	
Mytjäistenharju		P55:6	6763502,07	26480349,67	124,19	

mj-kohde	mj-tunnus	Potero_nro	P	I	Z	Kartta
Mytäjäistenharju	1000028800	P55:7	6763506,38	26480350,72	123,69	10
Mytäjäistenharju		P55:8	6763511,23	26480351,99	124,57	
Mytäjäistenharju		P55:9	6763515,15	26480354,71	123,22	
Mytäjäistenharju		P55:10	6763521,16	26480356,16	121,74	
Mytäjäistenharju		P55:11	6763525,37	26480357,58	120,84	
Mytäjäistenharju		P55:12	6763529,54	26480357,68	120,11	
Mytäjäistenharju		P55:13	6763532,61	26480358,85	119,19	
Mytäjäistenharju		P55:14	6763539,45	26480360,32	117,41	
Mytäjäistenharju		P55:15	6763541,58	26480360,98	116,72	
Mytäjäistenharju		P55:16	6763546,13	26480362,38	115,71	
Mytäjäistenharju		P55:17	6763552,74	26480363,16	113,23	
Mytäjäistenharju		P55:18	6763556,77	26480364,78	114,83	
Mytäjäistenharju		P55:19	6763559,68	26480365,56	111,40	
Mytäjäistenharju		P55:20	6763564,59	26480367,31	110,90	
Mytäjäistenharju		P55:21	6763567,68	26480367,49	110,20	
Mytäjäistenharju		P55:22	6763475,82	26480350,39	124,80	
Mytäjäistenharju		P55:23	6763471,22	26480350,68	124,51	
Mytäjäistenharju		P55:24	6763467,83	26480354,21	125,97	
Mytäjäistenharju		P55:25	6763465,05	26480355,89	124,43	
Mytäjäistenharju		P55:26	6763463,39	26480359,98	123,98	
Mytäjäistenharju		P55:27	6763460,80	26480362,75	123,59	
Mytäjäistenharju		P55:28	6763454,44	26480368,02	123,28	
Mytäjäistenharju		P55:29	6763451,35	26480370,73	123,99	
Mytäjäistenharju		P55:30	6763446,47	26480376,99	125,28	
Mytäjäistenharju		P55:31	6763440,52	26480387,06	125,51	
Mytäjäistenharju		P55:32	6763438,41	26480391,35	125,74	
Mytäjäistenharju		P55:33	6763436,99	26480396,26	124,20	
Mytäjäistenharju		P55:34	6763433,88	26480400,62	123,98	
Mytäjäistenharju		P55:35	6763430,92	26480404,39	124,09	
Mytäjäistenharju		P55:36	6763428,96	26480409,14	124,63	
Mytäjäistenharju		P55:37	6763427,19	26480414,73	122,23	
Mytäjäistenharju		P55:38	6763424,77	26480419,84	123,04	
Mytäjäistenharju		P55:39	6763421,76	26480426,17	123,11	
Mytäjäistenharju		P55:40	6763417,47	26480428,48	124,42	
Mytäjäistenharju		P55:41	6763412,81	26480433,83	124,77	
Mytäjäistenharju		P55:42	6763381,76	26480439,29	119,21	
Mytäjäistenharju		P55:43	6763374,15	26480440,69	119,53	
Mytäjäistenharju		P55:44	6763370,53	26480441,50	119,60	
Mytäjäistenharju		P55:45	6763365,22	26480441,15	119,15	
Mytäjäistenharju		P55:46	6763360,74	26480443,50	119,20	
Mytäjäistenharju		P55:47	6763355,06	26480445,46	119,49	
Mytäjäistenharju		P55:48	6763351,26	26480449,08	119,40	
Mytäjäistenharju		P55:49	6763350,65	26480454,36	121,62	
Mytäjäistenharju		P55:50	6763351,45	26480460,96	121,48	

mj-kohde	mj-tunnus	Potero_nro	P	I	Z	Kartta
Mytäjäistenharju	1000028800	P55:51	6763350,23	26480466,59	122,13	10
Mytäjäistenharju		P55:52	6763349,24	26480471,44	121,49	
Mytäjäistenharju		P55:53	6763536,45	26480358,71	118,52	
Mytäjäistenharju		P55:54	6763407,22	26480437,53	122,91	
Mytäjäistenharju		P55:55	6763399,38	26480435,30	119,76	
Mytäjäistenharju		P55:56	6763393,90	26480435,01	119,69	
Kisatulikukkula	1000028779	K27	6763522,87	26479972,79	130,66	11
Kisatulikukkula		P28	6763511,97	26479979,78	130,87	
Kisatulikukkula		K29	6763498,72	26479998,84	133,74	
Kisatulikukkula		K30	6763480,96	26480027,87	129,64	
Kisatulikukkula		K30	6763475,95	26480043,63	130,99	
Kisatulikukkula		K30	6763473,00	26480055,19	129,36	
Kisatulikukkula		P31	6763467,77	26480064,56	133,58	
Kisatulikukkula		P32	6763469,01	26480071,81	131,83	
Kisatulikukkula		P33	6763468,99	26480078,86	129,05	
Kisatulikukkula		P34	6763469,92	26480084,22	129,31	
Kisatulikukkula		P35	6763475,63	26480082,91	129,47	
Kisatulikukkula		P36	6763469,94	26480088,85	129,41	
Kisatulikukkula		P36	6763469,32	26480095,19	129,42	
Kisatulikukkula		P37	6763468,88	26480098,67	130,59	
Kisatulikukkula		P38	6763469,50	26480103,65	128,98	
Kisatulikukkula		P39	6763470,30	26480109,30	128,94	
Kisatulikukkula		P42	6763471,05	26480146,39	129,00	
Kisatulikukkula		P43	6763471,21	26480152,51	130,90	
Kisatulikukkula		P44	6763472,49	26480159,19	130,96	
Kisatulikukkula		P45	6763469,35	26480166,93	129,96	
Kisatulikukkula		P46	6763467,51	26480170,03	126,39	
Kisatulikukkula		P47	6763466,21	26480176,22	128,13	
Kisatulikukkula		P48	6763464,89	26480183,43	127,16	
Kisatulikukkula		P49	6763464,76	26480188,12	127,37	
Kisatulikukkula		P50	6763464,03	26480193,35	127,03	
Kisatulikukkula		P51	6763461,35	26480204,15	127,25	
Kisatulikukkula		P53	6763571,08	26479998,17	130,99	
Kisatulikukkula		K54	6763564,79	26479970,78	133,49	
Kisatulikukkula		P200	6763483,83	26480184,30	127,50	
Kisatulikukkula		P201	6763540,24	26479965,82	131,19	
Kisatulikukkula		P202	6763506,46	26479982,25	130,23	
Kisatulikukkula		P203	6763504,96	26480010,29	132,11	
Kisatulikukkula		P204	6763485,63	26480016,05	129,85	
Kisatulikukkula		P205	6763481,24	26480024,92	129,13	
Kisatulikukkula		P210	6763541,32	26480013,56	134,69	
Karpalonmäki	1000028820	P63	6763834,78	26480049,37	122,11	12
Kenttävärtio 2	1000028802	P58:1	6763923,05	26480240,43	121,24	13
Kenttävärtio 2		P58:2	6763926,61	26480239,33	121,86	

mj-kohde	mj-tunnus	Potero_nro	P	I	Z	Kartta
Kenttävärtio 2	1000028802	P58:3	6763940,91	26480234,50	123,55	13
Kenttävärtio 2		P58:4	6763945,02	26480233,04	123,84	
Kenttävärtio 2		P58:5	6763949,29	26480233,18	123,76	
Kenttävärtio 2		P58:6	6763950,51	26480236,63	123,59	
Kenttävärtio 2		K58:7	6763968,55	26480242,66	119,71	
Kenttävärtio 2		K58:7	6763961,40	26480245,54	121,94	
Kenttävärtio 2		K58:7	6763956,33	26480251,63	124,18	
Teivaanmäki 1	1000028807	P208	6764154,98	26480367,92	118,05	14
Teivaanmäki 1		P209:1	6764140,85	26480366,48	118,15	
Teivaanmäki 2	1000028808	P60	6764353,30	26479992,96	125,62	15
Teivaanmäki 2		P61	6764346,39	26480053,12	135,23	
Teivaanmäki 2		P62	6764406,28	26480041,98	134,40	
Teivaanmäki 2		P64	6764217,56	26480114,78	121,03	
Teivaanmäki 2		P65	6764308,62	26480072,07	137,45	
Teivaanmäki 2		P211	6764352,69	26480046,34	138,19	
Teivaanmäki 2		P212	6764350,36	26480101,89	135,25	
Teivaanmäki 2		P213	6764312,97	26480073,51	132,24	
Teivaanmäki 2		P214	6764292,18	26480111,14	130,56	
Teivaanmäki 2		P215:1	6764287,39	26480122,95	136,90	
Teivaanmäki 2		P216	6764253,84	26480134,37	127,82	
Teivaanmäki 2		P217:1	6764246,85	26480145,53	127,04	
Teivaanmäki 2		P217:2	6764246,73	26480148,20	127,38	
Teivaanmäki 2		P217:3	6764244,92	26480149,57	131,85	
Teivaanmäki 2		P217:4	6764244,35	26480151,83	127,36	
Teivaanmäki 2		P218	6764242,52	26480156,22	129,98	
Teivaanmäki 2		P219	6764331,65	26480159,56	131,60	
Teivaanmäki 2		P220	6764298,38	26480144,75	131,88	
Teivaanmäki 2		P221	6764267,97	26480180,00	128,09	
Löytynharju 1	1000028809	P207:1	6763674,64	26479868,06	133,50	16
Löytynharju 1		P207:2	6763673,76	26479871,44	133,40	
Löytynharju 1		P207:3	6763664,93	26479885,72	131,53	
Löytynharju 1		P207:14	6763678,69	26479885,13	133,19	
Löytynharju 2	1000028814	P74:2	6763686,30	26479825,51	134,64	16
Löytynharju 2		P74:3	6763681,98	26479819,81	134,15	
Löytynharju 2		P74:4	6763668,66	26479811,96	133,20	
Löytynharju 2		P74:5	6763709,75	26479822,41	138,90	
Löytynharju 3	1000028815	P72:1	6763693,07	26479752,27	140,20	16,18
Löytynharju 3		P72:2	6763691,72	26479748,10	139,13	
Löytynharju 3		P72:3	6763689,35	26479760,90	139,22	
Löytynharju 3		P72:4	6763676,75	26479746,35	139,72	
Löytynharju 3		P72:5	6763711,89	26479758,88	140,86	
Löytynharju 3		P72:6	6763696,86	26479755,22	139,58	
Löytynharju 4	1000028816	P73:1	6763520,01	26479697,02	130,11	17
Löytynharju 4		P73:2	6763528,40	26479711,38	130,71	

mj-kohde	mj-tunnus	Potero_nro	P	I	Z	Kartta
Löytynharju 4	1000028818	P73:3	6763532,40	26479726,88	130,28	18
Löytynharju 5		P88:1	6763634,77	26479599,90	145,98	
Löytynharju 5		P88:2	6763633,70	26479590,44	151,45	
Löytynharju 5		P88:2B	6763631,44	26479590,91	149,34	
Löytynharju 5		P88:3	6763622,64	26479590,51	146,34	
Löytynharju 5		P88:4	6763642,03	26479609,33	146,62	
Löytynharju 5		P88:5	6763647,87	26479615,46	146,52	
Löytynharju 5		P88:6	6763663,77	26479649,49	145,95	
Löytynharju 5		P89:1	6763615,30	26479534,03	149,15	
Löytynharju 5		P89:2	6763621,80	26479559,31	148,26	
Löytynharju 5		P89:3	6763628,02	26479560,99	149,33	
Löytynharju 5		P88:7	6763637,20	26479580,97	150,98	
Löytynharju 5		P206	6763729,75	26479690,41	146,29	
Löytynharju 6	1000028819	P75:2	6763838,14	26479733,55	148,70	19
Löytynharju 6		P75:3	6763841,73	26479733,61	148,12	
Löytynharju 6		P75:4	6763842,88	26479733,34	148,18	
Löytynharju 6		P75:5	6763845,03	26479733,62	149,39	
Löytynharju 6		P75:6	6763847,29	26479733,01	147,72	
Löytynharju 6		P75:7	6763847,84	26479731,17	148,62	
Löytynharju 6		P75:8	6763851,60	26479730,87	148,06	
Löytynharju 6		P75:9	6763856,23	26479730,00	148,71	
Löytynharju 6		P75:10	6763860,46	26479729,15	147,94	
Löytynharju 6		P75:11	6763861,69	26479728,83	147,90	
Löytynharju 6		P75:12	6763864,73	26479728,65	147,82	
Löytynharju 6		P75:13	6763873,98	26479726,13	147,52	
Löytynharju 6		P75:14	6763875,45	26479725,74	147,62	
Löytynharju 6		P75:17	6763891,65	26479717,24	147,31	
Löytynharju 6		P75:18	6763897,08	26479713,18	147,33	
Löytynharju 7	1000028822	P81:1	6763887,59	26479657,02	151,32	17
Löytynharju 7		P81:2	6763887,07	26479658,41	151,49	
Löytynharju 7		P81:3	6763885,17	26479656,04	151,55	
Löytynharju 7		P82	6763938,79	26479654,93	147,88	
Pallas 1	1000028823	P67	6764173,67	26480010,51	132,33	20
Pallas 1		P68	6764165,19	26479991,65	134,21	
Pallas 1		P69	6764157,82	26479978,91	136,70	
Pallas 1		P70	6764166,66	26479961,54	135,29	
Pallas 2	1000028825	P71:1	6764085,46	26479946,80	126,00	20
Pallas 2		P71:2	6764090,30	26479955,37	121,66	
Pallas 3	1000028826	P76	6764098,90	26479883,45	121,12	20
Kullankukkula 1	1000028829	K10	6762530,32	26480467,97	97,12	21
Kullankukkula 1		P11	6762520,58	26480475,71	96,33	
Kullankukkula 1		K12	6762506,86	26480495,79	96,74	
Kullankukkula 1		P13	6762487,78	26480522,17	95,53	
Kullankukkula 1		K14	6762492,64	26480528,89	96,74	

mj-kohde	mj-tunnus	Potero_nro	P	I	Z	Kartta
Kullankukkula 2	1000028831	P15:4	6762599,34	26480579,70	93,97	21
Kullankukkula 2		P15:5	6762605,27	26480577,74	93,65	
Kullankukkula 2		P15:6	6762621,85	26480575,74	95,93	

Taulukko 2. Kartoituksessa tuhoutuneeksi todetut poterot. Koordinaatit ilmaisevat poteron arvioidun sijainnin, joka perustuu vuoden 1996 inventointihavaintoihin.

Potero	Alue	P=	I=	Tuhoutumisen syy
P40	Kisatulikukkula	6763470	26480116	Jäänyt latu-uran alle
P41	Kisatulikukkula	6763470	26480124	Jäänyt latu-uran alle
P52	Kisatulikukkula	6763461	26480210	Jäänyt latu-uran alle
P74:1	Löytynharju 2	6763701	26479832	Tuhoutunut tietä levennettäessä
P87	Löytynharju 5	6763706	26479704	Jäänyt latu-uran alle
P66	Löytynharju 6	6763806	26479709	Jäänyt latu-uran alle
P75:1	Löytynharju 6	6763836	26479734	Jäänyt latu-uran alle
P75:16	Löytynharju 6	6763878	26479725	Jäänyt latu-uran alle
P56	Teivaanmäki 1	6764179	26480276	Jäänyt latu-uran alle
P57	Teivaanmäki 2	6764175	26480330	Jäänyt latu-uran alle
P59	Teivaanmäki 2	6764195	26480190	Jäänyt latu-uran alle

PEKANMÄKI 1

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028880

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustukset

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1900-luku

Lukumäärä: 4

Koordinaatit: P= 6762614,62 I= 26483831,34 Z= 127,33

Koordinaattiselite: poteron 150:4 koordinaatit

Kartat: Kartta 1

Pekanmäki sijaitsee Lahden länsipuolella, Joutjärven etelärannalla. Pekanmäki on osa Salpausselän reunamuodostumaa, jota nykyinen rakentaminen on Lahden alueella pirstonut. Pekanmäen länsipuolella on Ruola, joka myös on sisällissodan aikaista taistelumaastoa. Pekanmäki 1 rajautuu etelässä Viipurintiehen ja pohjoisessa Pekantiehen. Kohteen länsipuolella on Pekanmäki 2, joka on myös sisällissodan aikaista taistelumaastoa. Alue on mäntyvaltaista sekametsää, jossa aluskasvillisuus on lähinnä heinää. Alue on suhteellisen avointa sillä nuorta puustoa on vähän. Itään päin rinne jyrkkenee ja rakentamisen vaikutus näkyy yhä enemmän - mm. valtatie 12 rakentamisen sekä Joutjärvelle menevä pistoraide ovat muuttaneet voimakkaasti rinteiden jyrkkyyttä ja alkuperäistä maanmuotoa on vaikea erottaa.

Vuoden 1996 inventoinnissa tältä alueelta havaittiin viisi poteroa tai kaivantoa. Vuoden 2016 kartoituksessa mahdollisia poteroita havaittiin kaikkiaan kolme, joista kaksi (150:1-2) on havaittu jo vuonna 1996 ja yksi (150:3) on uusi. Vuonna 1996 havaittua poteroa 149 ei tässä kartoituksessa havaittu, mutta poteron oletetun sijainnin läheisyydessä havaittiin kyllä useita matalia painanteita. Poterot 147 ja 148 todettiin tässä kartoituksessa hiekkakuopiksi.

Havaitut poterot ovat muodoltaan ja sijainniltaan hieman eriskummallisia poteroiksi, niissä ei ole mm. lainkaan vallia ja näkyvyys niistä on korkeintaan 20–30 metriä. Niiden varmistaminen poteroiksi vaatii lisätutkimuksia esimerkiksi metallinilmaisimen avulla. Aluetta on kuitenkin kirjallisten lähteiden perusteella pidettävä yhtenä Lahden taistelujen taistelukenttänä. Alueella on taisteltu 19. huhtikuuta, jolloin saksalaiset joukot aloittivat Lahden valtaamisen mm. lännestä käsin liikkumalla sekä Joutjärven pohjoispuolitse että Ruolaa pitkin kohti kaupungin keskustaa.

147 Potero

Koordinaatit: P= 6762469,59 I= 26484145,24 Z= 125,66

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Tyypillinen lapiolla rinteeseen kaivettu kuoppa, jonka etureuna (mäen alareunan puoleinen) on matalampi kuin takareuna. Ei maavalleja ympärillä. Koko 350x200 cm, syvyys 20–100 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: mahdollisesti punakaartin Joutjärven itäpäässä olleen puolustusaseman osa.

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: ?

Käyttäjät: ?

Kunto: maatunut, reunat sortuneet

Uhkatekijät: ulkoilualueella mäenrinteessä

Havainnot 2016: 6.10.2016

Kartoituksessa kaivannon todettiin olevan todennäköisesti pieni kotitarveottoon tarkoitettu hiekkakuoppa, joka on täytetty puutarhajätteellä.

148 Potero

Koordinaatit: P= 6762566,62 I= 26483913,00 Z= 118,91

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla rinteeseen kaivettu kuoppa, jonka etureuna on takareunaa matalampi: ei valleja. Koko 350x200 cm, syvyys 20–100 cm

Rakennushistoria ja ajoitus: ?

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: ?

Käyttäjät: ?

Kunto: maatunut, reunat sortuneet

Uhkatekijät: ulkoilualueella

Havainnot 2016: 6.10.2016

Kuoppa on todennäköisesti pieni hiekkakuoppa kotitarveottoon. Havaitun kuopan itäpuolella on kellarikuoppa, johon on heitetty metalliromua. Tämä itäpuolella on iso hiekkakuoppa, jossa on myös metalliromua.

149 Potero

Koordinaatit: -

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla rinteeseen kaivettu mahdollinen potero. Kaivettua maata on kasattu valliksi eteen. Koko 380x200 cm, syvyys 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918?

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Mahdollisesti punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: reunat sortuneet, täytetty osittain maalla myöhemmin.

Uhkatekijät: virkistysalueella

Havainnot 2016: 6.10.2016

Kuvausta vastaavaa poteroa ei havaittu alueelta. Tasanteella, johon potero on merkitty, on useita matalia painaumuksia, joista ei kuitenkaan voi sanoa, ovatko ne ihmisen tekemiä vain luontaisia painanteita.

150:1–4 Potero

Koordinaatit: 150:1 P= 6762625,20 I= 26483807,76 Z= 127,33

150:2 P= 6762632,15 I= 26483789,94 Z= 127,93

150:3 P= 6762621,08 I= 26483815,60 Z= 127,26

150:4 P= 6762614,62 I= 26483831,34 Z= 127,33

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Kaksi lapiolla kaivettua kaivantoa mäen yläosassa, tien vieressä.

Potero 150:1 200x100 cm, syvyys 20 cm

Potero 150:2 halkaisija 170 cm, syvyys 60 cm

Rakennushistoria ja ajoitus: ?

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: ?

Käyttäjät: ?

Kunto: maatuneita

Uhkatekijät: aivan tien vieressä

Havainnot 2016: 3.10 ja 6.10.2016

Alueelta havaittiin vuonna 1996 havaittujen kahden poteron lisäksi kaksi muuta kaivantoa. Poterot sijaitsevat rinteessä osin hyvin lähellä pohjoispuolella kulkevaa Pekantietä. Poteroiden sijainti on huono ajatellen puolustustarkoitusta, sillä niistä avautuva näkyvyys on maksimissaan 50 metriä. Poteroiden itäpuolella on matala kumpare, joka rajaa näkyvyyden.

150:1 Poteron eteläpuolella on valli. Poteron eteläpuolella on vanha hiekkakuoppa.

150:2 Poteron pohjalle on kasattu roskaa ja risuja.

150:3 Neliömäinen, kooltaan 2x1,5 metriä ja syvyydeltään 55 cm oleva potero.

Poteron itäpuolella on pieni neliömäinen, koekuoppaa muistuttava, kaivanto. Poteron länsipuolella on matala soikea painanne, jonka eteläreunassa on vallimainen rakenne. Mahdollisesti kyseessä on myös potero. Tämän sijaintia ei kuitenkaan mitattu.

150:4 Korkeuskäyrien suuntainen kuoppa, jonka koko on 220x150x60 cm. Kuopan eteläpuolella on vallimainen rakenne, jota ei kuitenkaan ole kaivannon muilla sivuilla. Kaivannon sisällä kasvaa kuusi ja koivu. Koordinaattipiste on mitattu kaivannon itäreunasta.

PEKANMÄKI 2

KOHTTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028881

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustukset

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1900-luku

Lukumäärä: 10

Koordinaatit: P= 6762655,09 I= 26483644,84 Z= 128,65

Koordinaattiselite: poteron 151:7 koordinaatit

Kartat: Kartat 1–2

Pekanmäki sijaitsee Lahden länsipuolella, Joutjärven etelärannalla. Pekanmäki on osa Salpausselän reunamuodostumaa, jota nykyinen rakentaminen on Lahden alueella pirstonut. Pekanmäen länsipuolella on Ruola, joka myös on sisällissodan aikaista taistelumaastoa. Pekanmäki 2 rajautuu pohjoisessa, etelässä sekä idässä Viipurintiehen ja Rekolankadun varrella oleviin omakotitaloihin, lännessä puolestaan on Ruolantie. Alueen etelärinteellä ja idässä on vanhoja hiekkakuoppia ja osa alueen taloista onkin rakennettu vanhan hiekkakuopan pohjalle. Nykyisin alue on mäntyvaltaista sekametsää ja siellä risteilee erilaisia pieniä polkuja.

Vuoden 1996 inventoinnissa alueelta oli havaittu kaikkiaan 13 poteroa (151:1–13). Tässä tarkastuksessa kaikkia tuolloin havaittuja kaivantoja ei löydetty, minkä lisäksi maastossa havaittujen kaivantojen tunnistaminen aiemmin havaituiksi poteroiksi oli vaikeaa. Poterot 151:5–10 havaittiin maastossa, joiden lisäksi havaittiin kolme uutta kaivantoa. Havaitut kaivannot muistuttavat muodoltaan enemmän pieniä kotitarvehiekanottokuoppia kuin aseelliseen taisteluun kaivettuja poteroita. Lisäksi alue on ollut jo pitkään pientalojen ympäröimä, mikä lisää pienten hiekkakuoppien todennäköisyyttä alueella – pieni määrä hiekkaa on ollut helppo hakea takapihan rinteeltä kuin ottaa omalta tontilta.

Nyt havaittujen kaivantojen varmistaminen sisällissodan aikaisiksi taistelukaivannoiksi vaatii lisätutkimuksia. Aluetta on kuitenkin kirjallisten lähteiden perusteella pidettävä yhtenä Lahden taistelujen taistelulenttänä. Alueella on taisteltu 19. huhtikuuta, jolloin saksalaiset joukot aloittivat Lahden valtaamisen mm. idästä käsin liikkumalla sekä Joutjärven pohjoispuolitse että Ruolaa pitkin kohti kaupungin keskustaa.

151:1–16 Potero

Koordinaatit: 151:1 -

151:2 -

151:3 -

151:4 P= 6762645,82 I= 26483645,86 Z= 128,13

151:5 P= 6762663,18 I= 26483636,36 Z= 128,75

151:6 P= 6762671,62 I= 26483622,32 Z= 129,37

151:7 P= 6762655,09 I= 26483644,84 Z= 128,65

151:8 P= 6762652,54 I= 26483647,51 Z= 128,92

151:9 P= 6762653,90 I= 26483648,63 Z= 129,10

151:10 P= 6762640,28 I= 26483649,94 Z= 128,72

151:11 -

151:12 -

151:13 -

151:14 P= 6762666,88 I= 26483646,612 Z= 129,96

151:15 P= 6762649,55 I= 26483642,316 Z= 127,81

151:16 P= 6762640,46 I= 26483641,594 Z= 127,11

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettuja poteroita etelärinteessä ja mäen laella.

151:1 Pyöreä potero, kaivettu maa on kasattu valleiksi ympärille. Halkaisija 100 cm, syvyys 50 cm.

151:2 Soikea potero, kaivettu maa on kasattu valleiksi ympärille. Täytetty kokonaan romuilla ja risuilla. Koko 150x50 cm, syvyyttä oli mahdoton mitata.

151:3 Pyöreä täysin maatunut potero. Halkaisija 100 cm, syvyys 20 cm.

151:4 Rinteen laella olevan suorakulmainen potero. Reunat ovat suorat ja pohja tasainen. Koko 150x50 cm, syvyys 70 cm.

151:5 Rinteen laella oleva suorakulmainen potero. Reunat ovat suorat ja pohja tasainen. Koko 150x50 c, syvyys 70 cm.

151:6 Rinteen laella oleva pyöreä potero. Kaivettu maa on kasattu valliksi ympärille. Pohjaa on täytetty kivillä. Halkaisija 200 cm.

151:7 Kiintokiven vieressä oleva suorakulmainen potero. Pohja on täytetty romulla. Koko 200x200 cm, syvyys 40 cm.

151:8 Poteron :7 vieressä oleva pieni kuoppa. Koko 100x50 cm, syvyys 40 cm.

151:9 Poteron :8 vieressä oleva pieni kuoppa. Koko 100x50 cm, syvyys 40 cm.

151:10 Polun varressa mäen laella oleva pieni kuoppa. Koko 100x50, syvyys 40 cm.

151:11 Pyöreä, tasapohjainen ja täysin maatunut kaivanto. Halkaisija 300 cm, syvyys 30 cm.

151:12 Täysin tuhoutunut pyöreä potero. Halkaisija noin 300 cm, syvyys noin 20 cm.

151:13 Pieni pyöreä potero mäen rinteessä. Halkaisija 90 cm, syvyys 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: maatuneita, jotkut täytetty risuilla

Uhkatekijät: ulkoilualueella

Havainnot 2016: 3.10.2016

Alueelta havaitut kaivannot poikkeavat muodoltaan ja ulkonäöltään selvästi läheisistä Ruolan poteroista. Alueella havaitut selkeät hiekkakuopat, läheinen pientaloasutus sekä ilmakuvista havaittu maankäytön historia antavat aiheen epäillä, että havaitut kaivannot ovat ennemminkin pieniä kotitarvehiekkakuoppia, joista on otettu maa-ainesta vain pieniä määriä. Kuitenkin kirjallisten lähteiden perusteella voidaan sanoa, että alue on ollut osa saksalaisten käyttämää hyökkäysreittiä ja mahdollisesti alueella on ollut myös punaisten puolustusasemia. Siksi alueella mahdollisesti olevien sisällissodan aikaisten asemien ja itse taistelukentän poissulkeminen vaatisi tarkempia tutkimuksia esim. metallinilmaisimen avulla.

151:1 Poteroa ei havaittu

151:2 Poteroa ei havaittu

151:3 Poteroa ei havaittu

151:4 Poteron kunnossa ei havaittu muutoksia vuoden 1996 verrattuna.

151:5 Polku kulkee poteron länsi- ja eteläpuolella. Poteroon on kasattu puuroskaa.

151:6 Maastossa havaittu kaivanto muistuttaa ennemminkin pientä hiekkapistoa tms. kaivantoa kuin poteroa. Kaivannon päälle on kaadettu puu. Kaivannon sisällä havaittiin kivilohkareita, jotka ovat selvästi halkaistu poraamalla.

151:7 Kaivannon muoto ja sijainti ovat outoja mikäli kyseessä on potero. Kaivannon sisällä havaittiin modernia roskaa. Kaivannon ympärillä ei havaittu vallia.

151:8 Muodoltaan, kooltaan (hyvin pieni) ja sijainniltaan epämääräinen kaivanto, jonka ympärillä ei havaittu vallia.

151:9 Muodoltaan, kooltaan (hyvin pieni) ja sijainniltaan epämääräinen kaivanto, jonka ympärillä ei havaittu vallia.

151:10 Kaivannon ympärillä ei havaittu vallia, lisäksi se on kooltaan hyvin pieni ollakseen potero.

151:11 Poteroa ei havaittu. Poteron ilmoitetun alueen ympärillä ja tuntumassa on kuitenkin useita selkeästi hiekkakuopiksi todettavia kaivantoja.

151:12 Poteroa ei havaittu. Poteron ilmoitetun alueen ympärillä ja tuntumassa on kuitenkin useita selkeästi hiekkakuopiksi todettavia kaivantoja.

151:13 Poteroa ei havaittu. Poteron ilmoitetun alueen ympärillä ja tuntumassa on kuitenkin useita selkeästi hiekkakuopiksi todettavia kaivantoja.

151:14 Harjanteen laella, lähellä Viipurintien leikkausta oleva iso ja matala kaivanto, jonka koko on 300x250 cm. Kaivannossa on suorat seinämät ja sen pohjalla on kiviä. Kaivannon länsipuolella on pieni kuoppa. Kaivannon todentaminen poteroksi vaatisi tarkempia tutkimuksia.

151:15 Heti polun pohjoispuolella sijaitseva neliömäinen kaivanto, jonka koko on 150x150x50 cm. Kaivannon todentaminen poteroksi vaatisi tarkempia tutkimuksia.

151:16 Polun eteläpuolella sijaitseva kooltaan 100x100x30 cm kaivanto, jonka todentaminen poteroksi vaatisi tarkempia tutkimuksia.

RUOLA

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028882

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustukset

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1900-luku

Lukumäärä: 22

Koordinaatit: P= 6762855,85 I= 26483111,70 Z= 130,32

Koordinaattiselite: poteron 154:1 koordinaatit

Kartta: Kartat 3–6

Kuvat: DIGMAV2016007:23–24

Ruola sijaitsee Lahden keskusta-alueen itäpuolella ja on osa Salpausselän reunamuodostuma. Nykyisen Ruolan harjun voi katsoa alkavan Upon sillan kohdalta ja jatkuvan aina Joutjärvelle asti. Ruola ja nykyisin sen länsipuolella oleva Ursanharju ovat olleet samaa harjua aina 1960-luvulle asti, jolloin Salpausselän tässä kohdin katkaiseva Iso-Paavolankatu ja Upon silta rakennettiin. Nykyisen Ruolan muotoon on vaikuttanut niin sen eteläpuolelle rakennettu valtatie 12, joka on tuhonnut harjun eteläpuolista rinnettä, kuin harjun itäosaan rakennetut kerrostalot ja niille vievä Ruolankatu. Jo ennen valtatie 12 rakentamista harjun etelärinteessä on ollut sekä suuria että pieniä hiekkakuoppia sekä pientalorakentamista. Rakentamaton osa Ruolaa on pääasiassa sekametsää, jossa valtapuuna on mänty. Alueella risteilee erikokoisia polkuja ja käytöstä jääneitä kärryiteitä, jotka liittyvät etelärinteessä olleisiin pientaloihin sekä alueella olleisiin hiekkakuoppiin. Ruolan länsiosa on hyvin kivistä kun taas itäosa on kivettömämpää.

Vuoden 1996 inventoinnissa Ruolan länsipäästä havaittiin yhdeksän poteroa tai kaivantoa (155:1–9). Vuoden 2016 kartoituksessa poteroiden 155:2–9 katsotaan olevan hiekkakuoppia tai muita nuorempia kaivantoja. Poteroa 155:1 ei kartoituksessa havaittu. Kivisyytensä perusteella alue ei ole otollista poteroiden ja muiden taistelukaivantojen tekemiselle kun taas alueen isoja kiviä ja lohkareita voidaan käyttää helposti luontaisina suojina.

Ruolan itäosasta oli vuonna 1996 havaittu seitsemän poteroa tai kaivantoa (potero 153, 152:1–4 ja 154:1–2). Näistä kaivanto 153 on todennäköisesti kellarikuoppa tai muu vastaava uudempi kaivanto. Tämän lisäksi alarinteessä olevat kaivannot 152:1–4 ovat todennäköisimmin uudempia kaivantoja; etenkin kaivanto 152:1 muistuttaa kellaria. Ylempanä rinteessä olevat poterot 154:1–2 todettiin myös vuoden 2016 kartoituksessa. Näiden lisäksi ylärinteestä, aivan läheltä nykyistä Ruolankatua havaittiin 20 uutta poteroa kahdessa eri ryppäessä.

Kirjallisten lähteiden mukaan saksalaisten hyökkäys Lahteen tapahtui osin idästä käsin. Lähteiden mukaan yksi saksalaisten komppanioista kiersi Joutjärven pohjoispuolitse, jossa se kohtasi punakaartin tykkituloa ja yksi eteni Ruolaa pitkin aina keskustaan asti. Tämän perusteella koko

Ruolan harjun voi katsoa olevan osa Lahden taistelujen taistelumaastoa vaikka Ruolan länsiosaan selviä poteroita ei olekaan tehty, todennäköisesti taistelujen lyhytaikaisuudesta ja maaston tarjoaman luonnollisen suojan takia.

152:1–20 Potero

Koordinaatit: 152:1 P= 6762829,53 I= 26483139,59 Z= 120,18

152:2 P= 6762831,75 I= 26483146,09 Z= 120,84

152:3 P= 6762826,78 I= 26483148,17 Z= 118,72

152:4 P= 6762818,64 I= 26483169,65 Z= 116,48

152:5 P= 6762858,10 I= 26483175,8 Z= 129,58

152:6 P= 6762859,98 I= 26483160,33 Z= 129,61

152:7 P= 6762855,43 I= 26483187,51 Z= 129,34

152:8 P= 6762843,00 I= 26483211,18 Z= 128,30

152:9 P= 6762838,08 I= 26483215,83 Z= 129,28

152:10 P= 6762844,99 I= 26483226,04 Z= 128,82

152:11 P= 6762844,66 I= 26483234,34 Z= 129,31

152:12 P= 6762840,88 I= 26483238,29 Z= 128,81

152:13 P= 6762846,87 I= 26483243,81 Z= 130,85

152:14 P= 6762847,15 I= 26483238,28 Z= 130,91

152:15 P= 6762842,37 I= 26483245,59 Z= 129,53

152:16 P= 6762832,35 I= 26483246,98 Z= 127,94

152:17 P= 6762837,35 I= 26483260,69 Z= 129,65

152:18 P= 6762823,36 I= 26483257,56 Z= 127,24

152:19 P= 6762858,07 I= 26483198,25 Z= 130,30

152:20 P= 6762857,56 I= 26483204,21 Z= 130,91

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettuja, vallitettuja poteroita.

Rakennushistoria ja ajoitus: kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: punakaarti

Käyttäjät: punakaarti

Kunto: maatuneita

Uhkatekijät: ulkoilualueella

152:1 L:n muotoinen lapiolla kaivettu potero. Reunat ovat suorat ja pohja tasainen.

Potero on rinteiden alaosassa. Kaivettu maa on kasattu valliksi etureunaan. Koko

250x250 cm. syvyys 70 cm.

152:2 Poteron :1 yläpuolella oleva pyöreä kaivanto. Kaivettu maa on kasattu valliksi ympärille. Halkaisija 200 cm, syvyys 70 cm.

152:3 Pyöreä potero, maa kasattu valliksi ympärille. Halkaisija 150 cm, syvyys 50 cm.

152:4 Lähes pyörätiessä kiinni oleva suorakaiteen muotoinen kaivanto. Kaivettu maa on kasattu valliksi ympärille. Koko 250x150 cm, syvyys 70 cm.

Havainnot 2016: 3.10.2016

Kaivannot 152:1–4 sijaitsevat alarinteessä, lähellä nykyistä pyörätietä. Niiden yläpuolelle näyttäisi kulkevan osin rinteeseen leikattu kärrytietä muistuttava väylä. Rinne, jossa kaivannot sijaitsevat vaikuttaa osin ihmisen tekemältä leikkaukselta, mutta asia ei ole täysin varma. Pitkin Ruolan eteläreunaa on ollut isojakin hiekkakuoppia. Kaivannot 1–4 vaikuttavat enemmänkin kellarilta (:1) ja pieniltä hiekkakuopilta kuin poteroilta, eikä niitä ole syytä pitää vuoden 1918 taisteluun liittyvinä taistelukaivantoina. Sen sijaan näiden pohjoispuolella, ylempänä rinteessä havaittiin 16 uutta poteroa. Maasto on edelleen suhteellisen kivistä, mutta ei niin paljon kuin aivan Ruolan länsiosa.

152:1 L:n muotoinen kaivanto, joka todennäköisesti on kellari tms. Kulku kellariin näyttäisi olevan itäpäädyistä, jossa havaittiin matalampi ja avonaisempi osa.

Kaivannon päälle on kasattu hakkuutähdettä.

152:2 Erottuu maastossa matalana painaumanä, jonka eteläreunalla on leveä valli. Painauman keskellä on kivi.

152:3 Neliömäinen kaivanto, jonka eteläreunalla on valli. Kaivannon kaakkoisosassa kasvaa iso mänty.

152:4 Hiekkakuoppa, jonka keskellä on kiviä ja ympärillä hakkuutähdettä.

152:5 Neliömäinen potero, jonka ympärillä valli. Valli erottuu erityisen selvästi etelä- ja länsireunoilla, muilla sivuilla heikommin. Vallin päällä kasvaa kaksi isoa mäntyä. Poteron päälle on kasattu hakkuutähdettä. Koko 1,5x1,5 metriä.

152:6 Selvästi maastossa erottuva neliömäinen poteron, jonka ympärillä on valli. Poteron pohjoisreunassa on kaksi isoa kiveä yksi kaakkoiskulmassa. Koko 1,5x1,5 metriä, syvyys 40 cm.

152:7 Pyöreä ja matala poteron, jonka eteläreunalla on selkeästi erottuva valli. Poteron keskellä on kaksi kiveä. Poteron halkaisija on 150 cm ja syvyys 30 cm.

152:8 Suorakaiteen muotoinen poteron, jonka eteläpuolella on valli. Rinteessä kulkeva polku menee aivan poteron pohjoispuolelta ja on mahdollisesti vaurioittanut poteron reunaa. Poteron koko on 170x100 cm ja syvyys 20 cm.

152:9 Matala hyllymäinen painanne rinteessä. Poteron pohjoispuolella menee polku ja eteläpuolella on vanha maaleikkaus, mahdollisesti hiekkakuopasta. Koko 200x100x20 cm.

152:10 Pyöreähkö, halkaisijaltaan 180 cm ja syvyydeltään 20 cm, potero, jonka ympärillä on matala valli. Poteron eteläpuolitse menee polku ja sen vallien päälle on kasattu raivaustähdettä

152:11 Puoliympyrän muotoinen poteron, jonka eteläpuolella on selkeä valli. Poteron pituus on 240 cm, leveys 130 cm ja syvyys 35 cm. Potero erottuu maastossa selkeästi.

152:12 Pyöreä ja matala poteron, jonka eteläpuolella menee polku. Poteron halkaisija on 150 cm ja syvyys 35 cm.

152:13 Potero on pyöreähkö ja sen eteläpuolella on puolikaarimainen valli, jonka keskellä kasvaa iso petäjä. Ruolankadun tieleikkaus on aivan poteron pohjoispuolella. Poteron koko on 150x100x20 cm.

152:14 Matala suorakaiteenmuotoinen poteron, jonka itä- ja eteläpuolella erottuu valli, jossa kasvaa mänty. Vieressä kulkevan Ruolankadun tieleikkaus on täyttänyt poteroa. Poteron koko on 200x100x20 cm.

152:15 Kolmiomainen kaivanto, jonka terävä kärki osoittaa etelään. Kaivannon eteläpuolella oleva valli erottuu selvästi, mutta itse kaivanto on matala ja epätasainen. Kaivannon pitkän sivun pituus 5,5 metriä ja lyhyiden sivujen pituus 3,8 metriä.

152:16 Matala potero, jonka pohjoisreunalla menee polku. Poteron eteläpuolella oleva valli erottuu selvästi isona kumpareena. Poteron koko 100x230 cm. Sekä poteron reunoilla että vallissa kasvaa mäntyjä.

152:17 Puoliympyrän muotoinen poteron, jonka eteläpuolella on leveä valli. Ruolankatu kulkee aivan poteron pohjoispuolella. Poteron koko 130x180x35 cm.

152:18 Rinteeseen, polun eteläpuolelle kaivattu potero, jonka eteläpuolella on leveähkö valli. Poteron koko on 250x270 cm ja syvyys matalimmillaan 30 cm. Poteron pohjoispuolella menee polku, mutta sen eteläpuolella on vanha kulku-ura, joka on leikattu rinteeseen.

152:19 Neliömäinen poteron Ruolankadun eteläpuolella. Potero erottuu lähinnä sen ympärillä olevan matalan vallin takia. Poteron keskellä on kiviä, jotka voivat liittyä viereisen Ruolankadun rakentamiseen. Poteron koko on 250x200 cm mitattuna vallin reunasta reunaan.

152:20 Poteron sijaitsee poteron 152:19 vieressä itäpuolella. Paikalla erottuu vain iso maavalli, jossa on myös kiviä. Maavallin koko on 400x100 cm ja korkeus 50 cm. Itse potero voi olla täytynyt viereistä Ruolankatua tehtäessä tai varsinaista poteroa ei ole koskaan ollutkaan.

Kuva DIGMAV2016007:23 Ruola. Takalan 1996 havaitsemat poterot 152:1 (edessä), 152:2 (vasen) ja 152:3 (oikea), jotka kartoituksessa todettiin kellariksi ja pieniksi hiekkakuopiksi. Kuvattu lännestä. Kuvaaaja P. Häkälä.

Kuva DIGMAV2016007:24 Ruola, potero 152:11, kuvattu idästä. Kuvaaja P. Häkälä

153:1–3 Potero

Koordinaatit: 153:1 –

153:2 P= 6762787,38 I= 26483356,67 Z= 130,24

153:3 P= 6762784,30 I= 26483370,59 Z= 130,04

153:4 P= 6762780,23 I= 26483385,03 Z= 129,00

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918?

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti?

Käyttäjät: Punakaarti?

Kunto: maatunut, täytetty romulla

Uhkatekijät: ulkoilualueella

153:1 Pyöreä, lapiolla rinteeseen kaivettu kuoppa. Pohja on pyöreä. Halkaisija 450 cm, syvyys 60 cm.

Havainnot 2016: 3.10.2016

Takalan 1996 ilmoittamalla paikalla (153:1) havaittiin kaivanto, joka on ennemminkin kellari tms. Kaivanto ei siksi mitattu ja dokumentoitu tarkemmin. Ylärinteestä, läheltä Ruolankatu, havaittiin kolme uutta poteroksi tulkittavaa kaivantoa.

153:2 Potero sijaitsee rinteessä lähellä Ruolankatua. Paikalla on matala neliömäinen tasanne, jota ympäröi matala valli. Poteron eteläpuolella menee polku. Poteron koko on 200x200x20 cm.

153:3 Potero sijaitsee rinteessä lähellä Ruolankatua. Paikalla on neliömäinen, matala ja heikosti erottuva painanne, jonka eteläpuolella on matala valli. Poteroon on

kaadettu risuja, mikä heikentää havainnointimahdollisuuksia. Poteron koko noin 200x200x20 cm.

153:4 Potero sijaitsee rinteessä lähellä Ruolankatua. Paikalla on matala ja heikosti erottuva potero, jonka eteläpuolella on valli, joka erottuu maastossa hyvin. Poteroon on kasattu hakkuutähdettä ja risua. Koko 250x150x20 cm.

154:1–3

Koordinaatit: 154:1 P= 6762855,85 I= 26483111,70 Z= 130,32

154:2 P= 6762855,50 I= 26483118,58 Z= 130,11

154:3 P= 6762869,70 I= 26483143,88 Z= 131,82

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Rakennushistoria ja ajoitus: ?

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: ?

Käyttäjät: ?

Kunto: täysin maatonut

Uhkatekijät: ulkoilualueella

Kaksi matalaa painannetta harjun laella.

154:1 tasapohjainen ja suoraseinämäinen, 120x230x30 cm

154:2 ei selviä rajoja mittaamiseen

Havainnot 2016: 3. ja 6.10.2016

154:1 poteron ympärillä isoja kiviä, polku menee poteron pohjoispuolella.

154:2 Sijaitsee heti poteron 154:1 itäpuolella. Hyvin matala ja epäselvä painanne, jonka pohjois- ja länsipuolella on isoja kiviä.

154:3 Neliömäinen potero aivan Ruolankadun tieleikkauksen eteläpuolella. Poteron keskelle on kasattu roskaa ja risuja. Koko 150x170x40 cm.

155:1–9 Potero

Koordinaatit: -

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Rakennushistoria ja ajoitus: kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: punakaarti ?

Käyttäjät: punakaarti?

Kunto: maatonneita

Uhkatekijät: ulkoilualueella

Lapiolla kaivettuja kuppia etelärinteessä ja yksi mäen laella.

155:1 Matala, heikkorajainen painanne mäen laella

155:2 Rinteen alaosassa oleva matala, pyöreä potero. Kaivettu maa on kasattu pieneksi valliksi. Halkaisija 200 cm.

155:3 Suorakaiteen muotoinen rinteessä oleva kaivanto, jonka etureuna on takareunaa matalampi, reunat ovat sortuneet. Koko 250x150 cm.

155:4 Pyöreä kuoppa, halkaisija 200 cm.

155:5 Matala painauma, halkaisija 250 cm
155:6 Pyöreä kuoppa, halkaisija 250 cm ja syvyys 40 cm.
155:7 Pyöreä kuoppa, halkaisija 150 cm ja syvyys 20 cm
155:8 Suurin rinteessä oleva kaivanto, koko 300x150 cm.
155:9 Poterossa 155:8 miltei kiinni, halkaisija 150 cm ja syvyys 70 cm.

Havainnot 2016: 3.10.2016

Takalan havaitsemaa poteroa 155:1 ei havaittu maastossa lainkaan. Alarinteessä olevat poterot 155:2–7 sijaitsevat hyvin lähellä selkeitä hiekkakuoppia. Alarinteessä havaittuja kaivantoja ei voi pitää poteroina vaan liittyvät hiekanottoon. Sijainniltaan poteroita 155:8–9 vastaavia kaivantoja on pidettävä selvästi nuorempina kaivantoina. Alueelta ei havaittu yhtään poteroksi sopivaa kaivantoa. Koko tämä Ruolan osa on myös hyvin kivistä ja kiviä on voitu käyttää luontaisina ampumasuojina.

URSANHARJU

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028828

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustukset

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1900-luku

Lukumäärä: 69

Koordinaatit: P= 6763165,97 I= 26482324,32 Z= 136,92

Koordinaattiselite: potero 158:23

Kartta: Kartat 7–8

Kuvat: DIGMAV2016007:15–17, 22

Kohde sijaitsee aivan Lahden keskusta-alueen kaakkoislaidalla. Nykyisin harjun länsipää on täysin rakennettu, siellä ovat sekä Tiirismaan koulu että Ursankenttä. Ursanharjun itäpään nykyinen leikkaus on syntynyt nykyistä Iso-Paavolankatua rakennettaessa. Vuoden 1946 ilmakuvassa näkyy miten avonainen alue on ollut ja miten se on ollut yhteydessä nykyiseen Ruolan harjuun. Tässä vaiheessa harjun eteläreunalla on vielä laaja hiekanottoalue, minkä lisäksi mykyisen Mannerheiminkadun ja Iso-Paavolankadun risteysalueella on ollut pienempi hiekkakuoppa. Tämäkin Salpausselän jakso on siis kokenut voimakkaan muodonmuutoksen sitten vuoden 1918. Nykyisin alue on mäntykangasta, jossa aluskasvillisuus on paikoin hyvinkin voimakasta. Ursanharjun reunoilla kulkee ulkoilureitti, minkä lisäksi alueella risteilee lukuisia polkuja.

Vuoden 1996 inventoinnissa alueelta havaittiin kaikkiaan 54 poteroa. Vuoden 2016 kartoituksessa alueelta havaittiin näiden 54 lisäksi 15 uutta poteroa.

Ursanharjun poterot ovat olleet punaisten käytössä huhtikuussa 1918 ja niistä on tulitettu kaupungin vallanneita saksalaisia sotilaista.

Lisätietoja: Takala, H 1998. *Taistelu Lahdesta 1918*.

156 Potero

Koordinaatit: P= 6763129,08 I= 26482409,75 Z= 136,14

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu suorakaiteen muotinen potero harjun itäpäässä. Koko 160x110 cm, syvyys 20 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: maatunut

Uhkatekijät: ulkoilualueella

Havainnot 2016: 24.8.2016

Poteron koilliskulmassa on maakivi. Muoto ja kunto vastasivat vuoden 1996 havaintoja.

157 Potero

Koordinaatit: P= 6763122,2 I= 26482390,07 Z= 136,54

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Suorakaiteen muotoinen, lapiolla kivikkoon kaivettu potero. On harjun itäpäässä. Koko 220x190 cm, syvyys 50 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: maatunut, pohja kivikkoinen ja roskainen

Uhkatekijät: ulkoilualueella

Havainnot 2016: 24.8.2016

Kartoituksen yhteydessä havaittu potero sijaitsee lähempänä harjun laen kiertävää ulkoilureittiä kuin vuonna 1996 kartalle merkitty potero. Kohteen kuvaus ja mitat sopivat poteroon. Poteron ympäristö on hyvin vesakkoista. Aivan harjanteen itäpäädyn läheisyydessä, kohdassa johon potero vuonna 1996 on merkitty kartalle, on hyvin saman kokoluokan kaivanto. Kaivannossa on kuitenkin kaksi isohkoa kivillä pystyyn kiilattua paalua, jotka ovat jo osin sammaloituneet. Kaivanto ja siinä olevat paalut on mahdollisesti tehty sähkö tai muuta pylvästä varten.

158:1–67 Potero

Koordinaatit: 158:1 P= 6763137,97 I= 26482406,69 Z= 135,15

158:2 P= 6763142,99 I= 26482402,21 Z= 134,37

158:3 P= 6763145,83 I= 26482400,96 Z= 133,67

158:4 P= 6763148,49 I= 26482403,92 Z= 131,47

158:5 P= 6763149,02 I= 26482399,81 Z= 132,90
158:6 P= 6763148,68 I= 26482393,11 Z= 135,12
158:7 P= 6763150,87 I= 26482390,37 Z= 135,95
158:8 P= 6763155,11 I= 26482385,75 Z= 134,42
158:9 P= 6763159,26 I= 26482381,92 Z= 132,45
158:10 P=6763162,05 I= 26482375,85 Z= 134,40
158:11 P= 6763167,21 I= 26482368,08 Z= 133,92
158:12 P= 6763171,61 I= 26482373,65 Z= 131,45
158:13 P= 6763176,48 I= 26482351,12 Z=135,06
158:14 P= 6763177,57 I= 26482335,21 Z= 132,13
158:15 P= 6763179,72 I= 26482321,05 Z= 133,75
158:16 P= 6763183,12 I= 26482316,41 Z= 130,90
158:17 P= 6763147,22 I= 26482354,55 Z= 136,57
158:18 P= 6763160,94 I= 26482347,93 Z= 135,60
158:19 P= 6763160,04 I= 26482339,44 Z= 135,78
158:20 P= 6763165,65 I= 26482340,50 Z= 135,22
158:21 P= 6763164,41 I= 26482335,88 Z= 137,78
158:22 P= 6763165,71 I= 26482331,52 Z= 142,33
158:23 P= 6763165,97 I= 26482324,32 Z= 136,92
158:24 P= 6763171,42 I= 26482315,92 Z= 133,95
158:25 P= 6763171,68 I= 26482314,94 Z= 133,10
158:26 P= 6763172,48 I= 26482312,38 Z= 133,42
158:27 P= 6763174,43 I= 26482308,35 Z= 132,68
158:28 P= 6763174,98 I= 26482304,99 Z= 133,85
158:29 P= 6763160,73 I= 26482275,31 Z= 136,27
158:30 P= 6763157,90 I= 26482280,94 Z= 136,50
158:31 P= 6763150,51 I= 26482309,62 Z= 137,99
158:32 P= 6763152,11 I= 26482323,68 Z= 136,86
158:33 P= 6763148,69 I= 26482314,86 Z= 138,71
158:34 P= 6763145,37 I= 26482320,64 Z=138,62
158:35 P= 6763179,44 I= 26482299,59 Z= 133,43
158:36 P= 6763185,32 I= 26482295,43 Z= 141,20
158:37 P= 6763175,13 I= 26482294,19 Z= 136,37
158:38 P= 6763172,07 I= 26482291,00 Z= 134,16
158:39 P= 6763172,62 I= 26482295,43 Z= 132,95
158:40 P= 6763176,26 I= 26482287,79 Z= 136,78
158:41 P= 6763167,31 I= 26482263,83 Z= 135,69
158:42 P= 6763191,21 I= 26482236,52 Z= 135,27
158:43 P= 6763173,09 I= 26482241,76 Z= 136,30
158:43 P= 6763174,33 I= 26482242,95 Z= 136,17
158:43 P= 6763173,73 I= 26482244,84 Z= 136,32
158:44 P= 6763169,67 I= 26482240,24 Z= 136,35
158:45 P= 6763168,11 I= 26482247,34 Z= 136,06
158:46 P= 6763164,77 I= 26482254,00 Z= 137,22
158:47 P= 6763164,51 I= 26482256,77 Z= 137,81
158:48 P= 6763158,89 I= 26482257,35 Z= 136,10
158:49 P= 6763163,76 I= 26482266,91 Z= 138,48
158:50 P= 6763162,16 I= 26482270,30 Z= 135,68
158:51 P= 6763163,81 I= 26482273,40 Z= 137,13
158:52 P= 6763111,43 I= 26482266,94 Z= 121,80

158:53 P= 6763124,35 I= 26482351,19 Z= 135,20
158:54 P= 6763156,75 I= 26482358,47 Z= 135,87
158:55 P= 6763182,44 I= 26482342,42 Z= 130,57
158:56 P= 6763163,10 I= 26482302,52 Z= 134,33
158:57 P= 6763174,65 I= 26482276,98 Z= 134,81
158:58 P= 6763179,92 I= 26482279,49 Z= 134,20
158:59 P= 6763180,39 I= 26482276,50 Z= 133,24
158:60 P= 6763179,20 I= 26482273,50 Z= 134,00
158:61 P= 6763173,95 I= 26482272,84 Z= 138,72
158:62 P= 6763181,35 I= 26482260,68 Z= 134,58
158:63 P= 6763180,11 I= 26482249,86 Z= 135,98
158:64 P= 6763182,53 I= 26482252,63 Z= 135,58
158:65 P= 6763184,88 I= 26482250,58 Z= 134,12
158:66 P= 6763186,22 I= 26482248,46 Z= 135,05
158:67 P= 6763192,57 I= 26482246,08 Z= 130,61

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: 52 lapiolla kaivettua poteroa ja suurempaa asemaa harjun reunoilla ja laella. Vallitettuja ja vallittamattomia pyöreitä ja suorakaiteenmuotoisia kaivantoja.

158:1 Rinteen yläosassa oleva potero, jonka reunoilla on kiviä. Koko: 100 x 120 cm, syvyys 20 cm.

158:2 Samassa tasossa ja 6m länteen poterosta :1. Halkaisija 130 cm, syvyys 40 cm.

158:3 Samassa tasossa ja 1,5 m länteen poterosta :2. Poteron reunat ovat suorat ja pohjalle on vierinyt kiviä. Halkaisija 200 cm, syvyys 40 cm.

158:4 4 m rinnettä alas (pohjoiseen) poterosta :3. Suorakaiteen muotoinen potero, jossa on pieni etuvalli, pohjalla on kiviä. Koko 180x100 cm, syvyys 15 cm.

158:5 2 m länteen poterosta :4. Hyvin pieni ja matala painauma maakiven takana. Koko 100x80 cm, syvyys 15 cm.

158:6 Samassa tasossa ja 7 m länteen poterosta :3. Neliön muotoinen, suoraseinäinen ja tasapohjainen potero. Koko 150x120 cm, syvyys 30 cm.

158:7 Samassa tasossa ja 2 m länteen poterosta :6, mäen ylärinteessä. Koko 160x120 cm, syvyys 20–100 cm.

158:8 4 m länteen ja hiukan alempana poteroa :6. Koko 160x120 cm, syvyys 20–80 cm.

158:9 3 m länteen poterosta :8. Hyvin pieni. Koko 100x40 cm, syvyys 20 cm.

158:10 8 m länteen poterosta :9. Suoraseinäinen ja tasapohjainen potero. Koko 220x100 cm, syvyys 40 cm.

158:11 7 m länteen poterosta :10. Pieni ja kapea suoraseinäinen potero. Koko 150x70 cm, syvyys 30 cm.

158:12 5 m rinnettä alas (pohjoiseen) poterosta :11. Keskellä kivikkoa. Koko 120x120 cm, syvyys 40 cm.

158:13 Samassa tasossa ja 18 m länteen poterosta :11. Halkaisija 110 cm, syvyys 20 cm.

158:14 Puolivälissä rinnettä oleva etuvallilla varustettu potero. Koko 210x110 cm, syvyys 30 cm.

158:15 Suorakaiteen muotoinen, suorareunainen ja tasapohjainen potero. Koko 280x100 cm, syvyys 25 cm.

158:16 5 m länteen poterosta :15. Kaivettu maa on kasattu poteron eteen valliksi, kiviä on vierinyt pohjalle. Koko 120x80 cm, syvyys 25 cm.

158:17 Mäen laella oleva pyöreä, suorareunainen ja tasapohjainen potero. Halkaisija 130 cm, syvyys 40 cm.

158:18 13 m länteen poterosta :17 mäen laella oleva potero. Suorareunainen, pohjalla on kiviä. Halkaisija 220 cm, syvyys 70 cm.

158:19 7 m länteen poterosta :18 tasamaalla olevan potero. Peittynyt osittain maalla. Koko 120x120 cm, syvyys 10 cm.

158:20 7 m länteen poterosta :18, aivan tien vieressä oleva potero. Koko 200x50 cm, syvyys 30 cm.

158:21 6 m länteen poterosta :20. Aivan tien vieressä kaksi toisissaan kiinni olevaa pientä poteroa. koko 100x100 cm, syvyys 40 cm.

158:22 4 m länteen poterosta :21. Kivikossa oleva potero. Koko 120x80 cm, syvyys 30 cm.

158:23 3 m länteen poterosta :22. Maakiven vieressä, valopylvään takana oleva potero. Koko 120x80 cm, syvyys 40 cm.

158:24 7 m länteen poterosta :23. Aivan tiessä kiinni oleva etuosastaan sortunut potero. Koko 150x150 cm, syvyys 40 cm.

158:25 2 m länteen poterosta :24. Koko 100x100 cm, syvyys 30 cm.

158:26 3 m länteen poterosta :25. Koko 150x90 cm, syvyys 50 cm.

158:27 3 m länteen poterosta :26. Aivan tien reunassa kiinni. Halkaisija 180 cm, syvyys 40 cm.

158:28 2 m rinnettä ylöspäin (etelään) poterosta :27. Suorareunainen ja tasapohjainen potero. Koko 150x100 cm, syvyys 60 cm.

158:29 Mäen tasaisella laella oleva suoraseinäinen potero. Pohjalle on vierinyt kiviä. Koko 150x150 cm, syvyys 60 cm.

158:30 Mäen laella oleva maatonut ja maalla täyttynyt potero. Koko 160x40 cm, syvyys 20 cm.

158:31 Mäen laella oleva iso pesäke. Kaivettu maa on kasattu valliksi etelään. Koko 300x150 cm, syvyys 90 cm.

158:32 Mäen laella oleva maalla täyttynyt neliskanttinen potero. Koko 200x100 cm, syvyys 30 cm.

158:33 3 m itään poterosta :31. Maatonut. Koko 100x50 cm, syvyys 10 cm.

158:34 5 m itää poterosta :33. Maatonut neliskanttinen potero. Koko 120x100 cm, syvyys 20 cm.

158:35 9 m länteen poterosta :27. Tien varressa. Koko 100x100 cm, syvyys 20 cm.

158:36 6 m länteen poterosta :35. Maatonut ja sortunut ja aivan tiessä kiinni oleva potero. Halkaisija 150 cm, syvyys 30 cm.

158:37 5 m rinnettä ylös (etelään) poterosta :36. Halkaisija 110 cm, syvyys 30 cm.

158:38 4 m rinnettä ylös (etelään) poterosta :37. Koko 160x120 cm, syvyys 30 cm.

158:39 2 m itää poterosta :38. Kaksi vierekkäistä, toisissaan kiinni olevaa suoraseinäistä kaivantoa. Koko yhteensä 220x130 cm, syvyys 40 cm.

158:40 3 m länteen poterosta :38. Koko 110x70 cm, syvyys 25 cm.

158:41 Mäen ylärinteessä. Halkaisija 150 cm, syvyys 40 cm.

158:42 Rinteessä, kivikossa olevan potero. Koko 120x70 cm, syvyys 30 cm.

158:43 Mäen laella oleva puolikaaren muotoinen pesäke. Kaivettu maa on kasattu valliksi pohjoisreunalle. Koko 350x70 cm, syvyys 60 cm.

158:44 Etelään poterosta :43, kivikossa oleva potero. Koko 100x70 cm, syvyys 40 cm.

158:45 Mäen laella oleva potero. Reunoilla on kiviä. Koko 110x90 cm, syvyys 40 cm.

158:46 Mäen laella oleva potero. Koko 90x70 cm, syvyys 20 cm.

158:47 Mäen laella oleva kolmion muotoinen potero. Kaksi reunaa ovat suoria ja pystysuoria, kolmas on kaareva ja sortunut.

158:48 Mäen laella. Halkaisija 110 cm, syvyys 20 cm.
158:49 Mäen laella. Koko 150x100 cm, syvyys 40 cm.
158:50 Mäen laella. Koko 150x70 cm, syvyys 20 cm.
158:51 Mäen laella, rinteen yläreunassa oleva etelään suunnattu potero. Koko 150x150 cm, syvyys 60 cm.
158:52 Mäen etelärinteessä oleva syvä kaivanto. Kaivettu maa on kasattu valliksi eteläreunalle. Koko 200x100 cm, syvyys 120 cm.
Rakennushistoria ja ajoitus: kevät 1918
Tekijät, suunnittelijat, rakentajat:
Käyttäjät:
Kunto:
Uhkatekijät:

Havainnot 2016: 24.8.2016 ja 23.9.2016

Poterot sijaitsevat Tiirismaan koulun itäpuolella olevalla Ursanharjulla, pääasiassa harjanteen laella ja pohjoisrinteellä. Vuonna 1996 poteroiden päänumerolle 158 on kirjattu 52 alanumeroa, eli poteroa. Kartoituksen yhteydessä alueelta havaittiin 15 uutta poteroa, jotka liitettiin osaksi kohdetta siten, että alanumeroita on nyt 67. Alueella voi olla myös enemmänkin havaitsemattomia kohteita, sillä laki kasvaa heinikkoa ja etenkin pohjoisrinne on pahasti vesakoitunut. Laen eteläreunalla on maakiviä, joita on voitu käyttää luontaisena suojana ilman, että maata on kaivettu. Harjannetta kiertävän sorapohjaisen ulkoilureitin leveys maastossa on todennäköisesti kaavakarttaan merkittyä suurempi. Tästä syystä osa havainnoissa mainituissa ulkoilureitin reunassa kiinniolevista poteroista näyttää kaavakartalla olevan kauempana ulkoilureitistä. Ulkoilureitin teossa on todennäköisesti aikoinaan tuhoutunut poteroita ja mikäli reittiä levennetään, on osa poteroista vaarassa tuhoutua.

158:1 Potero sijaitsee kivikkoisessa maastonkohdassa, joten sen reunoilla on luontaisesti kiviä. Poteron vuonna 1996 havaittu syvyys 20 cm on matalamman pohjoisreunan syvyys, ylärinteen puoleinen eteläreuna on jyrkempi ja syvempi.
158:2 Potero on raivattu kivikkoon ja sen pohjoisreunalla on selkeä valli. Poteron ylärinteen puoleinen eteläreuna on pohjoisreunaa jyrkempi ja syvempi.
158:3 Potero raivattu kivikkoon ja sen pohjalle on sortunut reunoilta suuria kiviä. Poteron suunta on koilliseen ja sen koillisreunalla on valli.
158:4 Poteroa on kaiveltu ja syvennetty vuoden 1996 havaintojen jälkeen, jolloin poteron syvyydeksi on havaittu 15 cm. Nykyisellään poteron syvyys on noin metrin ja sen pohjalla on lasia. Potero sijaitsee kivisessä maaperässä ja syventämisen yhteydessä kiviä ja maata on kasattu poteron reunoille. Poteron itäpuolella on isohko maakivi.
158:5 Potero on hyvin matala ja hyllymäinen; sen pohjoisreuna on heikosti havaittavissa. Poteron pohjoispuolella on maakivi.
158:6 Poteron lounaisreunalla on kiviä.
158:7 Poteron koillisreuna on lounaisreunaa matalampi ja koillisreunalla on pieni valli. Poteron lounais- ja eteläreunalla on suuria kiviä.
158:8 Potero on pohjois–etelä-suuntainen ja sen pohjoisreunalla on matala valli.
158:9 Potero on pohjois–etelä-suuntainen ja sen eteläpuolella on mäntyjä ja näiden juurten aikaan saama eroosiokolo.
158:10 Potero on luode–kaakko-suuntainen ja sen koillisreunalla on matala valli. Poteron lounaisreunalla on runsaasti kiviä.

- 158:11** Potero on itä–länsi-suuntainen ja sen pohjoisreunalla on mahdollisesti matala valli. Poteron länsiosassa, poteron päässä ja ylärinteen puolella, on isoja kiviä.
- 158:12** Vuonna 1996 havaitun poteron kohdalla on muinainen rantakivikko, jossa on epämääräinen hieman poteroa muistuttava kuoppa. Myös kuopan pohjalla on kiviä. Kyseessä voi olla myös luonnollinen muodostuma.
- 158:13** Potero on pohjois–etelä-suuntainen ja sen länsipuolella on suurista kivistä koostuva louhikko. Poteron itäpuolella on neliömäinen hieman raivatulta vaikuttava ja heikosti erottuva tasanne.
- 158:14** Potero on itä–länsi-suuntainen ja sen vallissa on iso kivi. Poteron itäpuolella on suurista kivistä koostuva louhikko.
- 158:15** Potero on itä–länsi-suuntainen ja sen pohjoisreunalla on matala valli. Poteron pohjalla, sen keskellä, on kivi.
- 158:16** Potero on itä–länsi-suuntainen ja sen itäpuolitse kulkee rinnettä alas vievä polku.
- 158:17** Potero on muodoltaan enneminkin neliömäinen kuin pyöreä ja kooltaan noin 1,3 x 1,3 metriä.
- 158:18** Potero on suorakaiteenmuotoinen ja koillis–lounais-suuntainen. Poteron mitat ovat 2,2 x 2,5 metriä.
- 158:19** Poteron syvyys on 10–30 cm ja sen keskellä on kiviä. Potero sijaitsee noin 4 metriä etelään poterosta 158:20.
- 158:20** Potero on hyvin kapea ja kolomainen kaivanto kivien lomassa. Poteron jokaisella reunalla on kiviä.
- 158:21** Potero on pohjois–etelä-suuntainen ja sen reunat ovat kivikkoiset. Poteron kaakkoispuolella on matala kumpare kivikossa ja mahdollisesti tämän viereinen alue on vuonna 1996 tulkittu toiseksi poteroksi. Selkeää havaintoa toisesta lähes poterossa kiinniolevasta poterosta ei ole.
- 158:22** Poteron ympäristö on kivinen ja sen kaakkois- ja lounaiskulmissa on isot maakivet.
- 158:23** Potero on pohjois–etelä-suuntainen ja se sijaitsee ulkoilureitin varressa olevan valopylvään eteläpuolella.
- 158:24** Potero sijaitsee aivan harjanteen laen kiertävän ulkoilureitin eteläpuolella ja poteron pohjoisreuna on tuhoutunut reitin teon yhteydessä.
- 158:25** Potero sijaitsee aivan harjanteen laen kiertävän ulkoilureitin eteläpuolella, vain metrin etäisyydellä reitin maastossa havaittavissa olevasta reunasta.
- 158:26** Potero sijaitsee aivan harjanteen laen kiertävän ulkoilureitin eteläpuolella, vain metrin etäisyydellä reitin maastossa havaittavissa olevasta reunasta.
- 158:27** Potero on enneminkin suorakaiteenmuotoinen kuin pyöreä ja se on luode–kaakko-suuntainen. Poteron koilliskulma on tuhoutunut sen pohjoispuolella kulkevan ulkoilureitin teon yhteydessä. Poteron koko on 1,8 x 1,5 metriä.
- 158:28** Potero on luode–kaakko-suuntainen ja sen lounaisreunalla on suuria kiviä.
- 158:29** Potero vastaa vuoden 1996 havaintoja. Sen koillispuolella havaittiin matala painaumamainen kuopanne, joka voi olla potero. Painauman halkaisija on noin 1,5 metriä ja syvyys 20 cm. Epävarman luonteen vuoksi painaumalle ei mitattu tarkempaa sijaintia.
- 158:30** Mahdollinen potero on hyvin matala ja epämääräisen muotoinen.
- 158:31** Potero on koillis–lounais-suuntainen ja sen etelä reunalla on isoja kiviä. Harjanteen laella pitkittäissuunnassa kulkeva polku kulkee poteron pohjoisreunalla.
- 158:32** Potero on harjanteen laella pitkittäissuunnassa kulkevan polun eteläpuolella ja sen pohjalla on kiviä. Poteron ja sen pohjoispuolella olevan poteron 23 välissä on halkaisijaltaan noin 2 metriä oleva laakea painauma tai kuopanne, joka on kivien

ympäröimä. Tämä voi olla lähes täysin sortunut ja täyttynyt potero, mutta selkeiden reunojen puuttumisen vuoksi painaumalle ei mitattu tarkempaa sijaintia.

158:33 Potero on harjanteen laella pitkittäissuunnassa kulkevan polun eteläpuolella ja se on koillis-lounais-suuntainen. Matala painauma vaikutti vuonna 1996 havaittuja mittoja suuremmalta. Poteron koko on 1,5 x 0,8 metriä ja syvyys 20 cm.

158:34 Potero on harjanteen laella pitkittäissuunnassa kulkevan polun eteläpuolella ja sen pohjalle on sortunut kivi. Potero on noin 30 cm syvä.

158:35 Potero sijaitsee aivan harjanteen laen kiertävän ulkoilureitin eteläpuolella, reitin reunassa olevan maakiven lounaispuolella. Potero on kiinni kiven kyljessä ja sen pohjoisreunalla on vallimainen muodostelma, joka on voinut syntyä myös ulkoilureitin teon ja mahdollisten aurausten yhteydessä.

158:36 Potero sijaitsee aivan harjanteen laen kiertävän ulkoilureitin eteläpuolella ja sen koilliskulma on tuhoutunut reitin teon yhteydessä. Potero on ennemminkin suorakaiteenmuotoinen kuin pyöreä ja sen havaittavissa olevat mitat ovat 1 x 1,3 metriä.

158:37 Potero vastaa vuoden 1996 havaintoja ja sen länsipuolella, noin 0,5 metrin päässä, kiintopiste, joka on merkitty pallopäisellä pultilla.

158:38 Poteron lounaisreunan päällä kulkee harjanteen kiertävältä ulkoilureitiltä harjanteen laelle nouseva polku. Poteron pohjalle on sortunut kiviä.

158:39 Poterot ovat pitkiä ja kapeita, hautamaisia, kaivantoja. Läntisemmän poteron koko on 2 x 0,5 m. Itäisempi potero on epämääräisempi ja kooltaan 2 x 0,7 metriä.

158:40 Poteron lounaisreunan päällä kulkee harjanteen kiertävältä ulkoilureitiltä harjanteen laelle nouseva polku. Poteron eteläreuna on kivikkoinen.

158:41 Potero sijaitsee harjanteen laella ja on ennemminkin suorakaiteenmuotoinen kuin pyöreä. Poteron koko on 2 x 1,5 metriä. Poteroa on kaiveltu ja sen pohjalla on roskia.

158:42 Potero on täyttynyt kivillä, joita on pohjalla ja reunoilla runsaasti. Osa kivistä vaikuttaa myöhemmin paikalle tuoduilta. Poteron pohjoisreuna on eteläreunaa matalampi ja koillisreunalla on isompi maakivi. Potero on vuonna 1996 merkitty kartalle kohtaan, joka on Tiirismaan koululle laskevassa jyrkässä leikkauksessa. Leikkauksen reunat tarkastettiin mutta poteroita ei kohdassa havaittu, leikkaus on ollut olemassa jo vuonna 1996. Vuoden 1996 havainnot sopivat kartoituksen yhteydessä havaittuun poteroon.

158:43 Potero tai kaivanto on lähes itä-länsi-suuntainen ja sen itäpäädyssä on kaksi kookasta maakiveä. Kaivannossa on matalat vallit sekä pohjois- että eteläreunalla.

158:44 Poterossa on runsaasti roskia ja sen länsipuolella on poltettu nuotiota.

158:45 Potero erottuu selkeänä kuoppana harjanteen länsipään kohtalaisen avoimen laen heinikossa.

158:46 Potero vastasi vuoden 1996 havaintoja, muoto on lähes täydellinen neliö.

158:47 Potero on vuonna 1996 tulkittu kolmion muotoiseksi. Kartoituksen yhteydessä poteron todettiin olleen alun perin suorakaiteenmuotoinen, mutta yksi reunoista on osittain sortunut saaden aikaan kolmiomaisen vaikutelman. Poteron koko on 0,5 x 1 metriä ja se on noin 30 cm syvä.

158:48 Potero on hyvin matala ja muistuttaa ennemminkin painumaa. Painauman reunoilla on kiviä.

158:49 Poteron kaakkoiskulmassa on maakivi.

158:50 Poteron paikantaminen maastossa oli hankalaa, sillä kyseessä oli hyvin matala kuoppa tai painauma. Poteron 158:51 kaakkois- ja eteläpuolella havaittiin kaksi matalaa epämääräistä painumaa, joista läntisemmän pääteltiin olevan potero 158:50 ja tälle mitattiin sijainti.

158:51 Poteron etelä- ja kaakkoisreunoilla on kiviä.

158:52 Vuonna 1996 poteroksi tulkittu kaivanto sijaitsee muista päänumeron poteroista poiketen harjaneteen etelärinteellä, lähes alarinteessä lähellä palolaitoksen takana kulkevaa kevyenliikenteen väylää. Kaivanto on itä-länsi-suuntainen ja harjanteen päältä palolaitoksen kulmalle johtava leveä polkuväylä kulkee sen koilliskulman päältä. Kaivannossa on betoninen kaivonrengas ja hyvin runsaasti muuta roskaa. On epävarmaa liittyykö kaivanto vuoden 1918 tapahtumiin, vuoden 1946 ilmakuvassa alueella on hiekkakuoppa, joka erottuu edelleen hyvin umpeenkasvaneena kaivannon pohjoispuolella. On todennäköistä, että kaivanto liittyy alueella tehtyyn hiekanottoon. On myös mahdollista että, kaivannon alue on jäänyt juuri hiekkakuopan itäpuolelle.

158:53 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi mahdollinen potero sijaitsee harjanteen länsipään etelärinteiden yläosassa, laen kiertävän ulkoilureitin ja länsipäädyn kiertävän polun välisellä alueella. Ympäristö on vesakkoista heinikkoa ja alueella on runsaasti luontaista kivikkoa. Suorakaiteen- tai neliönmuotoisesta poterosta erottuu selkeitten koillisreuna ja kulma. Poteron etelä ja kaakkoisreunalla on kiviä, joista osa vaikuttaa siirretyn paikalle myöhemmin. Kivien vuoksi eteläreuna on vallimainen. Erottuvan koillisreunan pituus on 1,5 metriä ja eteläreunan mahdollisesti 1,5–2 metriä. Poteron syvyys on noin 30 cm.

158:54 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen laen kiertävän ulkoilureitin etelä/lounaispuolella 3–4 metrin etäisyydellä reitin reunasta. Paikalla on neliönmuotoinen, suoraseinäinen ja selkeästi erottuva potero. Potero on kooltaan 1,5 x 1,5 metriä ja 40 cm syvä. Ympäristö on paikalla nuorta pihlajaa ja vaahteraa kasvavaa vesakkoa.

158:55 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi mahdollinen potero sijaitsee harjanteen pohjoiseen laskevalla rinteellä, poteroiden 158:13 ja 158:14 välissä olevan kivilouhikon pohjoispuolella. Paikalla on, louhikon alareunassa pieni, halkaisijaltaan noin metrin levyinen ja 20 cm syvä kuopanne tai potero. Mahdollisen poteron pohjoisreunassa on hyvin matala pieni valli. Potero on pohjois-etelä-suuntainen.

158:56 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen laen läheisyydessä, loivasti pohjoiseen laskevassa rinteessä. Potero on harjanteen laella kulkevan harjanteen suuntaisen polun pohjoispuolella. Alueella on vesakkoa, mutta potero erottuu selkeästi. Potero on syvä, vallillinen ja lähes neliönmuotoinen. Potero on kooltaan 2 x 2 metriä ja noin 45 cm syvä. Poteron eteläreuna on tätä hieman syvempi. Poteron pohjalla on kolme kiveä.

158:57 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen pohjoisrinteen yläosassa, aivan laen taitteen alapuolella. Vesakkoisessa ympäristössä on selkeästi erottuva suorakaiteen- tai lähes neliönmuotoinen potero. Potero on kooltaan 1,6 x 1,6 metriä ja sen syvyys vaihtelee 30–50 cm välillä eteläreunan ollessa syvempi.

158:58 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen pohjoisrinteessä, harjanteen laen kiertävältä ulkoilureitiltä kaakkoon harjanteen laelle nousevan polun länsipuolella. Potero on matala, laakea ja sen reunat ovat pyörityneet. Poteron eteläreuna erottuu hieman jyrkempänä ja pohjoisreunalla on matala valli. Potero on kooltaan 1,9 x 1,5 metriä ja 30 cm syvä. Ympäristö on vesakoitunut.

158:59 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen pohjoisrinteessä, harjanteen laen kiertävän ulkoilureitin eteläpuolella. Rinteessä oleva potero on neliömäinen tasanne tai painauma, jonka eteläreuna erottuu selkeitten. Pohjoisreunalla on matala valli. Pohjois-etelä-suuntainen potero on kooltaan 1,6 x 1,3 metriä ja maksimissaan 20 cm syvä.

158:60 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen pohjoisrinteessä, harjanteen laen kiertävän ulkoilureitin eteläpuolella. Itä-länsi-suuntainen potero on laakea ja sen reunat ovat mataloituneet. Eteläreuna erottuu jyrkempänä ja pohjoisreunalla on matala valli tai mahdollisesti luontainen maapenkki. Potero on kooltaan 1,9 x 1,9 metriä ja sen eteläreuna on 40 cm syvä. Poteron ympäristö on nuorta pihlajaa kasvavaa vesakkoa.

158:61 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen laen pohjoisreunalla, nuorta pihlajaa kasvavassa vesakossa. Suorakaiteenmuotoinen potero on iso ja laakea ja sen reunat ovat mataloituneet. Potero on pohjois-etelä-suuntainen ja sen pohjoisreunalla on matala valli. Potero on kooltaan 1,8 x 2,7 metriä ja maksimissaan 20 cm syvä.

158:62 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen pohjoisrinteen yläosassa, lähellä laen taitetta. Pohjois-etelä-suuntainen potero on täyttynyt tai täytetty kivillä. Osa kivistä liikkuu ja niissä ei ole sammalta päällä. Poteron pohjoisreunalla on pieni valli. Potero on kooltaan 1,2 x 1,6 metriä ja 30 cm syvä.

158:63 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen laella, laella harjanteen suuntaisesti kulkevan polun pohjoispuolella. Vinoneliönmuotoinen potero on miltei kiinni polussa. Vaikka potero on painaumamainen ja sen reunat loiventuneet, se erottuu hyvin heinää ja kieloa kasvavassa maastossa. Potero on kooltaan 1 x 1 metriä ja 30 cm syvä.

158:64 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen pohjoisrinteen yläosassa, lähellä laen taitetta. Pohjois-etelä-suuntainen potero on matala, painaumamainen ja sen reunat ovat loiventuneet. Potero on kuitenkin selkeästi havaittavissa ja sen eteläosa erottuu syvempänä parhaiten. Potero on kooltaan 1,5 x 2 metriä ja maksimissaan 30 cm syvä. Poterosta noin 0,5 metriä länteen on potero 158:65.

158:65 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen pohjoisrinteen yläosassa, lähellä laen taitetta. Neliönmuotoinen ja kokoinen potero on matala, mutta sen muoto erottuu maastossa. Potero on hieman pohjois-etelä-suuntainen, vaikka kaikki sivut vaikuttavat lähes yhtä pitkiltä. Potero on 30 cm syvä.

158:66 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen pohjoisrinteen yläosassa, lähellä laen taitetta. Poteron luoteispuolella on polku. Suorakaiteenmuotoinen potero on luode-kaakko-suuntainen ja sen koillisreunalla on valli. Poteron koillisreuna on lounaisreunaa matalampi. Potero on kooltaan 1,6 x 0,9 metriä ja 40 cm syvä. Poteron keskellä kasvaa tuomi.

158:67 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen pohjoisrinteen keskivaiheilla, lähellä harjanteen länsipäätä. Luode-kaakko-suuntainen potero on suorakaiteenmuotoinen ja sen luoteispää on matalampi. Poteron kaakkoisreunalla on kaksi kookasta maakiveä ja mänty, pohjoisreunalla on mahdollisesti matala valli. Potero on kooltaan 1,6 x 1 metriä ja maksimissaan 30 cm syvä. Poteron ympäristö on nuorta pihlajaa kasvavaa vesakkoa. Poteron luoteispuolella 2,5 metrin päässä on pyöreä epämääräisen oloinen kuoppa, jossa on kivi. Tämä voi olla potero, mutta pienen koon ja epämääräisen olemuksen vuoksi kuopalle ei mitattu sijaintia.

Kuva DIGMAV2016007:15 Ursanharju, potero 158:52, kuvattu idästä. Kuvaaja P. Häkälä

Kuva DIGMAV2016007_16 Ursanharju, kaivanto 158:43. Taustalla pihlajan kohdalla potero 158:44. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja P. Häkälä

Kuva DIGMAV2016007:17 Ursanharju, potero 158:53, kuvattu lounaasta. Kuvaaja P. Häkälä

Kuva DIGMAV2016007_22 Ursanharju, potero 158:67, kuvattu luoteesta. Kuvaaja P. Häkälä.

RADIOMÄKI

KOHTTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028801

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustukset

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 18

Koordinaatit: P= 6763309,71 I= 26480805,81 Z= 139,99

Koordinaattiselite: poteron 223 koordinaatit

Kartta: Kartta 9

Kuvat: DIGMAV2016007:13–14

Radiomäki sijaitsee aivan Lahden keskusta-alueen lounaisosassa. Sen itälaidassa on Lahden vanhin hautausmaa, urheilukenttä sekä nykyinen Radio- ja TV-museo. Radiomastot on rakennettu mäelle vuonna 1927. Radiomäki on osa Salpausselän reunamuodostumaa ja nykyisin se on merkitty kaavaan lähivirkistysalueeksi. Alueella risteilee kuntoilureittejä ja polkuja. Puustoltaan Radiomäki on mäntyvaltaista sekametsää, jossa aluskasvillisuus on paikoin hyvinkin runsasta. Sekä aluskasvillisuus että etenkin Radiomäen pohjoisrinteen vahva vesakko vaikeuttivat maastossa tehtäviä havaintoja.

Vuonna 1996 tehdyssä inventoinnissa alueelta havaittiin kaikkiaan 19 sisällissodan aikaista taistelukaivantoa, joista yksi on taisteluhauta muiden ollessa poteroita. Vuoden 2016 kartoituksessa alueelta havaittiin 17 poteroa ja yksi taistelukaivanto. Poteroista kaksi on uusia. Kartoituksessa ei havaittu kolmea vuonna 1996 havaittua poteroa (poterot 22, 23 ja 25).

Radiomäen eteläreuna rajautuu valtatie 12:teen ja sen rakentamisen yhteydessä harjun eteläistä reunaa on leikattu voimakkaasti. Eniten mäkeä on muokattu sen lounaisreunasta, nykyisen Mannerheiminkadun ja Hollonkadun risteyksen alueelta. Mäen eteläreunassa oleva iso hiekkakuoppa puolestaan näkyy jo vuoden 1946 ilmakuvasa. Valtatie 12 rakentaminen on tuhonnut sisällissodan aikaisia poteroita ja taistelumaastoa. Hiekkakuopan itäpuolella, alueella joka pohjoisessa rajautuu museoalueeseen ja idässä paikoitusalueeseen, ei havaittu selkeitä poteroita tai muita kaivantoja. Alueelta havaittiin kuitenkin erilaisia matalia painanteita, joten alue on syytä tarkastaa myöhemmin uudestaan esim. metallinilmaisimen avulla. Punaisten eivät nimittäin juurikaan kaivaneet poteroita tms. vaan käyttivät maaston muotoja ja suuria kiviä suojina ja ampuma-asemina. Radiomäki oli punaisten hallussa ennen saksalaisten Lahden valtausta.

Aluerajauksen laajuus perustuu maastossa havaittuihin poteroihin sekä tietoon siitä, että mäki on ollut punaisten hallussa saksalaisten Lahden valtauksen aikana. ja siten on ollut kokonaisuudessaan taistelumaastoa. Radiomäen itäreunalla on sijainnut mm. punaisten tykistöä. Tämä alue on kuitenkin jäänyt myöhemmän rakentamisen alle. Alueella on kuitenkin syytä tehdä tarkempi selvitys taistelumaaston säilyneisyydestä.

Radiomäen länsipuolella on Mytjäistenharju, jossa on myös sisällissodan aikaisia puolustusvarustuksia.

16 Potero

Koordinaatit: P= 6763304,30 I= 26480970,26 Z= 132

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu, pyöreä potero. Kaivettu maa on kasattu valliksi reunoille. Halkaisija 220 cm, syvyys 80 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: -

Havainnot 2016: 22.8.2016

Potero on suorakaiteenmuotoinen ja itä-länsi-suuntainen, kooltaan noin 1 x 2 metriä. Syvyys vastaa vuoden 1996 havaintoja. Poteron pohjoisreunalla on valli. Potero on hyvin suoraseinäinen, joten on mahdollista, että kuoppa ei liity vuoden 1918 tapahtumiin.

Poteron pohjoisreunalla on opaskyltti vallin päällä. Ympäristö on kuitenkin pahasti vesakoitunut ja kasvaa tiheästi nuorta pihlajaa ja vaahteraa, joten kyltti ja potero eivät näy läheisille kulkuväylille.

17 Potero

Koordinaatit: P= 6763235,86 I= 26480682,28 Z= 13

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu selvärajainen potero. Yksi reuna on muita matalampi. Halkaisija 2,5 m, syvyys 90 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Reunat sortuneet.

Uhkatekijät: Virkistysalueella, lenkkipolku kulkee vieressä.

Havainnot 2016: 22.8.2016

Poteron reunat ovat sortuneet ja polkujen kuluttamat, etenkin koillisreuna on mataloitunut. Poteron luoteispuolella on vuoden 1918 tapahtumista kertova opastaulu. Kartoituksen yhteydessä poteron kaakkoispuolelta havaittiin uusi potero (ks. potero 222).

Kuva DIGMAV2016007:13 Radiomäki. Etualalla potero 17 ja taustalla A-R:n vieressä potero 18. Kuvattu idästä. Kuvaaja P. Häkälä.

18 Potero

Koordinaatit: P= 6763240,06 I= 26480673,02 Z= 133,28

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu potero. Kaivettu maa on kasattu pieneksi valliksi mäenreunan puolelle.

Rakennushistoria ja ajoitus: 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Virkistysalueella, lenkkipolun vieressä.

Havainnot 2016: 22.8.2016

Potero on pohjois–etelä-suuntainen ja sen länsi- ja lounaisreunoilla on matala valli. Potero on muodoltaan suorakaide, mutta sen länsireunassa on kolmiomainen uloke. Uloke on voitu tehdä poteroon jo alun perin tai se on voinut syntyä reunojen sortuessa. Potero on kooltaan 2 x 1 metriä ja 50 cm syvä ja sen pohjalle on sortunut kiviä. Poteron itäpuolella on vuoden 1918 tapahtumista kertova opastaulu ja eteläpuolella on penkki ulkoilureitin varressa.

19:1–9 Potero

Koordinaatit: P19:1 P= 6763342,36 I= 26480866,46 Z= 129

P19:2 P= 6763355,96 I= 26480833,19 Z= 128

P19:3 P= 6763359,45 I= 26480824,52 Z= 129

P19:4 P= 6763367,25 I= 26480811,88 Z= 128

P19:5 P= 6763373,52 I= 26480809,58 Z= 127

P19:6 P= 6763379,21 I= 26480793,77 Z= 128

P19:7 P= 6763386,40 I= 26480785,73 Z= 127

P19:8 P= 6763396,80 I= 26480755,07 Z= 128

P19:9 P= 6763402,01 I= 26480743,13 Z= 128

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivetut poterot mäen pohjoisrinteen päällä.

19:1 Koko 200 x 190 cm, syvyys 60 cm.

19:2 Koko 150 x 170 cm, syvyys 45 cm.

19:3 Koko 220 x 210 cm, syvyys 70 cm.

19:4 Koko 160 x 180 cm, syvyys 65 cm.

19:5 Koko 290 x 160 cm, syvyys 45 cm.

19:6 Koko 210 x 150 cm, syvyys 80 cm.

19:7 Koko 200 x 150 cm, syvyys 60 cm.

19:8 Koko 400 x 150 cm, syvyys 90 cm.

19:9 Koko 170 x 150 cm, syvyys 100 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

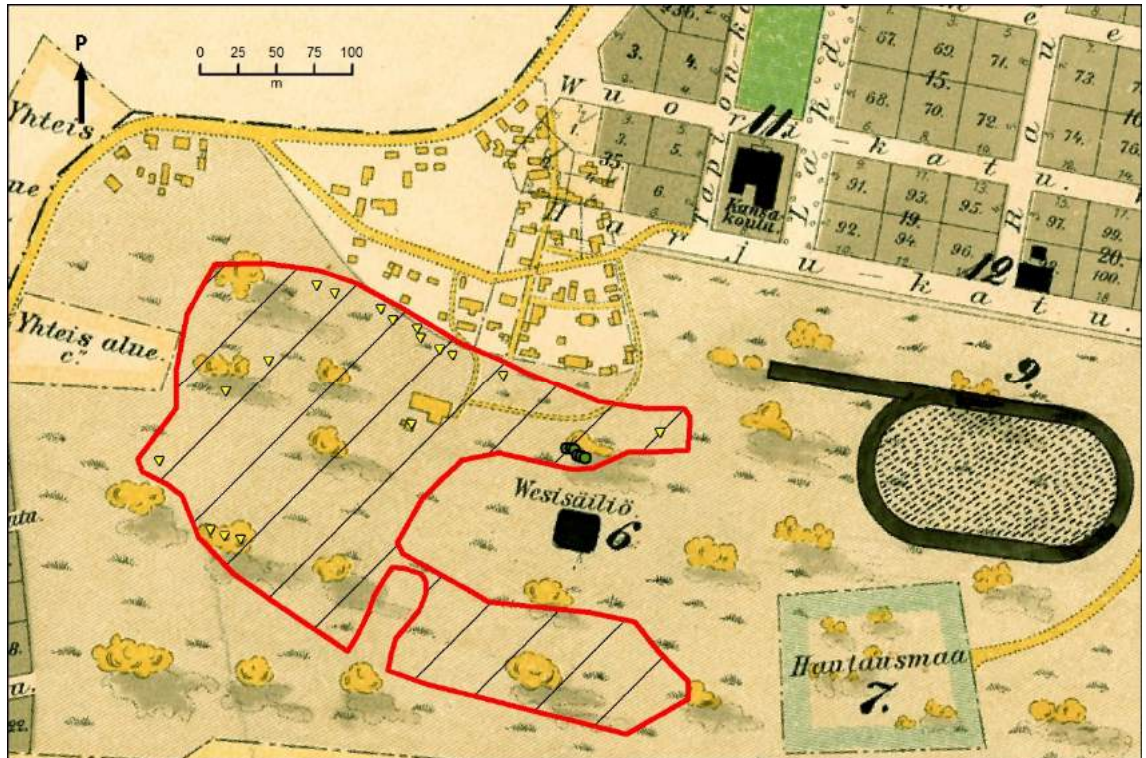
Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatuneita, ympäristö vesakoitunut.

Uhkatekijät: Virkistysalueella.

Havainnot 2016: 22.8.2016 sekä joulukuu 2016

Mahdolliset poterot sijaitsevat Radiomäen pohjoiseen- ja pohjoiskoilliseen laskevan rinteeseen yläosassa, mutta eivät aivan rinteeseen päällä. Lähes kaikki havaitut poteroksi vuonna 1996 katsotut kohteet muistuttavat toisiaan; poterot ovat kuoppien sijasta paremminkin rinteeseen leikattuja hyllymäisiä tasanteita, joiden eteläreuna erottuu selkeänä ja syvänä ja joissa ei ole havaittavissa juurikaan pohjoisreunaa. Rinteeseen alaosassa on myös muutamia samantyyppisiä leikkauksia, joita ei kuitenkaan epävarmuutensa vuoksi mitattu kartoituksen yhteydessä. Alarinteessä on myös selkeästi hiekanotosta syntyneitä leikkauksia. Ylärinteen leikatut tasanteet ovat hiekanoton kannalta hankalasti sijoitettu. Poteroiden ympäristö ja koko rinne on pahasti vesakoitunut. Kentällä kaivantojen tulkittiin liittyvän 1918 taisteluihin, mutta ei voida kuitenkaan sulkea pois sitä mahdollisuutta, että kyse olisi kuitenkin pienimuotoisista, kotitarveottoon tarkoitetuista, hiekkakuopista tai perunakuopista tms. Kaivantojen ajoittaminen ja merkityksen toteaminen vaatii tarkempia tutkimuksia mm. metallinilmaisimen avulla. Vuoden 1910 kartan (ks. seuraava sivu) mukaan rinteeseen alapuolella on ollut runsaasti pientaloasutusta, samoin kuin nykyään. Lisäksi joulukuussa 2016 havaittiin rinteessä kulkevan tiemäinen ura, joka tarkastettiin joulukuun 14 päivä. Rinteeseen osin leikattu ura lähtee nyt puretun päiväkodin piha-alueen kulmalta ja nousee lopulta pohjoisimman ulkoilureitin viereen lähelle poteroa 19:1. Reitti näkyy mahdollisesti myös vuoden 1946 ilmakuvassa.

Osasuurennos Lahden keskusta-alueen kaavakartasta vuodelta 1910. Punaisella on merkitty Radiomäen muinaisjäännösalueen aluerajaus ja keltaisilla kolmioilla alueelta havaitut taistelukaivannot. Radiomäen pohjoisreunan kaivannot sijaitsivat aivan pientaloasutuksen vieressä. Karttaan on kuvattu myös vuonna 1911 palanut työväentalo, jonka ulkorakennuksen kohdalle osuu kartoituksessa havaittu kaivanto 223. Kartan asemointi Eetu Sorvali. Karttapohja: Lahden asemakartta 1910 ja siihen myöhemmin tehdyt muutokset, Lahden tekninen ja ympäristötoimiala, maankäyttö, karttapalvelut.

19:1 Itä-länsi-suuntainen hyllymäinen tasanne, jonka eteläreuna erottuu selkeämmin. Pohjoisreunalla on havaittavissa vain pieni reuna. Tasanteen koko 2,7 x 1,2 m ja maksimi syvyys eteläreunalla noin 40 cm. Eteläreunan leikkauksen päällä kasvaa kookas mänty.

19:2 Hyllymäisen tasanteen eteläreunan leikkaus on ainoa maastossa erottuva piirre.

19:3 Hyllymäinen tasanne, jonka mitat ovat mahdollisesti vuonna 1996 havaittuja pienemmät. Tasanteen rajat ovat kuitenkin hyvin epäselvät ja lähinnä vain eteläreuna erottuu jyrkkänä. Pohjoisreuna on havaittavissa hyvin heikosti. Potero on hyvin matala, vain noin 20 cm syvä. Mahdollisesti vuonna 1996 havaittu syvyys on eteläreunan maksimi syvyys.

19:4 Hyllymäinen tasanne on mitoiltaan hieman vuonna 1996 havaittua pienempi ja matalampi. Syvyys on maksimissaan noin 40 cm.

19:5 Hyllymäinen tasanne sijaitsee muita alempana rinteessä. Tasanteesta erottuu vain eteläreuna syvempänä, pohjoisreuna on tasainen. Samalla korkeudella on tasanne myös 19:3 ja 19:4 välisellä alueella. Nämä pohjoisreunattomat tasanteet voivat liittyä hiekanottoon, sillä näkyvyys näistä on heikompi.

19:6 Tasanteen pohjoisreunalla on matala valli ja etelä reunalla kasvaa kookas mänty.

19:7 Hyllymäinen tasanne, jossa ei ole havaittavissa pohjoisreunaa. Tasanteen keskellä kasvaa lehtipuu.

19:8 Hyvin epämääräinen tasanne, jonka pohjoisreunassa on mahdollinen pieni valli. Tasanteen laaja koko tai koko tasanne voi olla paikalla olevan juuriston rinteeseen aiheuttaman eroosion synnyttämä. Vuonna 1996 havaittu syvyys 90 cm on aivan eteläreunan maksimisyvyys.

19:9 Hyllymäinen tasanne, jonka eteläreunan syvyys maksimissaan on 100 cm ja matalamman pohjoisreunan 30 cm.

20 Taisteluhauta

Koordinaatit: länsipää P= 6763293,79 I= 26480908,75 Z= 137,49
keskiosa P= 6763289,12 I= 26480915,92 Z= 136,78
itäpää P= 6763287,58 I= 26480921,21 Z= 136,46

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu polveileva juoksuhaudan etuvarustus. Varsinainen syvä hautaosuus on tuhoutunut/täyttynyt tai sellaista ei ole alun perin kaivettukaan. Pituus 16 m, varustuksen korkeus 55 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Virkistysalueella, lenkkipolun vieressä.

Havainnot 2016: 22.8.2016

Mahdollisen taisteluhaudan valli sijaitsee Radio- ja tv-museon Mastolan piha-alueella. Maastossa on havaittavissa matala pääsääntöisesti itä-länsi-suuntainen valli ja tämän eteläpuolella tasaisempi ja matalampi alue, jonka leveys vaihtelee 0,5 – 1,5 metrin välillä. Selkeää eteläreunaa mahdolliselle taistelukaivannolle on mahdotonta erottaa. Maata on saatettu vallin eteläpuolella muokata laajemminkin, sillä maastossa erottui useita tasaisempia ja matalampia alueita. Mahdollisesti paikalla on voinut olla tykkiasema.

Vallin itäpäässä on opaskyltti ja länsipään ylitse kulkee verkkoaita. Valli tai matala kaivanto jatkuu myös aidan länsipuolella päättyen hiekkatiehen, joka on mahdollisesti tuhonnut osan vallia. Vallia tai kaivantoa ei havaittu hiekkatien länsipuolella. Kohteen ympäristö on pahasti vesakoitunut ja sen hahmottaminen maastossa on (yleisölle) hankalaa.

21 Potero

Koordinaatit: P= 6763285,48 I= 26480639,23 Z= 127,83

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Mäen rinteeseen lapiolla kaivettu potero.

Halkaisija 150 cm, syvyys 65 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut. Täyttynyt risuilla, keskellä kasvaa puu.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella, kaukana polusta.

Havainnot 2016:

Potero on jyrkässä länsilounaaseen viettävässä rinteessä. Poteron kaakkoispuolella on iso maakivi, ja potero on kiinni kiven kyljessä. Samalla korkeudella rinteessä on kaksi epämääräistä kuoppaa tai painaumaa poteron luoteis- ja pohjoispuolella. Nämä voivat olla mahdollisia poteroita, mutta niiden epämääräisen luonteen vuoksi kohteille ei mitattu tarkkaa sijaintia. Poteron ympäristöä tulisi tutkia esim. metallinilmaisimen avulla mahdollisten poteroiden luonteen selvittämiseksi.

22 Potero

Koordinaatit: -

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Mäen alarinteeseen lapiolla kaivettu potero. Koko 200 x 200 cm, syvyys 80 cm. Paikka ei ole kaikkein edullisin poterolle.

Rakennushistoria ja ajoitus: 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella polkujen lähellä.

Havainnot 2016: 22.8.2016

Poteroa ei havaittu kartoituksen yhteydessä. Vuonna 1996 havaitun poteron kartalla ilmoitettu sijainti vaikuttaa olevan sellaisessa rinteessä, jota on muokattu vuoden 1918 jälkeen.

23 Potero

Koordinaatit: -

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Kaivettu lapiolla mäenrinteeseen. Halkaisija 130 cm, syvyys 80 cm. Mäen ylärinteen puoleinen osa on kaivettu syvemmäksi kuin ”etuosa”.

Rakennushistoria ja ajoitus: 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 22.8.2016

Poteroa ei havaittu kartoituksen yhteydessä.

24 Potero

Koordinaatit: P= 6763331,70 I= 26480683,37 Z= 136,61

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Mäen laelle, radiomaston lähelle kaivettu potero. Kaivettua maata on kasattu mäen alarinteen puolelle poteroa. Halkaisija 220 cm, syvyys 70 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella polkujen lähellä.

Havainnot 2016: 22.8.2016

Potero sijaitsee läntisen radiomaston luoteispuolella pahasti vesakoituneessa nuorta pihlajaa ja vaahteraa kasvavassa ympäristössä. Potero on muodoltaan neliskanttinen, 2,2 x 2,2 metriä kooltaan, ja sitä ympäröi pyöreä iso ja noin metrin leveä valli kaikilla reunoilla eteläreunaa lukuun ottamatta. Poteron länsipuolen valli on korkeampi ja siihen kuuluu kiviä. Vallit vaikuttavat isoilta suhteessa kuoppaan, joten valleihin on todennäköisesti käytetty myös muuta kuin kuopasta kaivettua maata. Rakenteensa ja sijaintinsa vuoksi kohteen luonne olisi syytä selvittää tarkemmin esim. metallinilmaisimen avulla.

Kuva DIGMAV2016007:14 Radiomäki. Kuvan keskellä potero 24, kuvattu lounaasta. Kuvaaja P. Häkälä.

25 Potero

Koordinaatit: -

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Hyvin vaatimaton rinteessä oleva painauma 140 x 80 cm, syvyys n. 50 cm. Kyseessä voi olla esimerkiksi talvisodan pommitusten kuoppa tai täysin maaton potero.

Rakennushistoria ja ajoitus: 1918?

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti?

Käyttäjät: Punakaarti?

Kunto: Maaton.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 22.8.2016

Poteroa ei havaittu kartoituksen yhteydessä. Alueella on taaja nuorta pihlajaa ja vaahteraa kasvava vesakko sekä korkea heinikko, joka häikäisi havainnointia. Vuoden 1996 raportissa olevan poteron karttamerkin kohdalla havaittiin maastossa pieni kooltaan 1 x 0,5 metrin kokoinen kuoppa tai kolo, joka vaikutti luontaiselta ja tästä syystä sille ei mitattu sijaintia. Laajempaa kaivantoa tai painaumaa alueella ei havaittu.

26 Potero

Koordinaatit: P= 6763352,05 I= 26480711,51 Z= 137,65

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla neliönmuotoiseksi ja tasapohjaiseksi kaivettu potero. 160 x 140 cm, syvyys 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maaton.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 22.8.2016

Potero sijaitsee läntisen radiomaston pohjoispuolella. Poteron pohjalla on kiviä ja sen ympäristö on nuorta pihlajaa ja vaahteraa kasvavaa vesakkoa.

222 Potero

Koordinaatit: P= 6763233,67 I= 26480692,83 Z= 139,06

Aiemmat havainnot: -

Havainnot 2016: 22.8.2016

Potero sijaitsee Radiomäen lounaisosassa, mäen reunaan kiertävän ulkoilureitin pohjoispuolella. Poteron luoteispuolella kulkee polku ja sen länsipuolella ovat poterot 17 ja 18 sekä vuoden 1918 tapahtumista kertova opastaulu. Potero on muodoltaan

pyöreähkö ja sen reunat ovat matalat ja loivat, eteläreunalla on mahdollisesti vähän vallia. Poteron halkaisija on noin 1,5 metriä ja syvyys 40 cm. Potero on luonteeltaan hieman epävarma, sillä sen pohjalla on kiviä sekä pystyssä varsin tuore puupaalu. Poteron alueella kasvaa mäntyjä ja matalaa varvikkoa.

223 Potero

Koordinaatit: P= 6763309,71 I= 26480805,81 Z= 139,99

Aiemmat havainnot: -

Havainnot 2016: 22.8.2016

Suorakaiteenmuotoinen potero sijaitsee Radiomäen keskiosassa, läntisemmälle radiomastolle johtavan hiekkatien pohjoispuolella. Potero on itä-länsi-suuntainen ja sen eteläreuna sekä päädyt erottuvat jyrkempinä. Pohjoisreunalla on havaittavissa hyvin matala valli. Potero on kooltaan 2 x 3 metriä ja 50 cm syvä. Poteron pohjoispuolella on vuonna 1911 palaneen työväentalon oletettu paikka ja tästä kertova muistopaasi. On mahdollista, että nyt havaittu potero liittyy paikalla olleeseen työväentaloon ja on mahdollisesti kellarin tms. jäännös. Nopean tarkastuksen yhteydessä maastossa ei havaittu rakennukseen liittyviä maanpäällisiä rakenteita. Mahdollisen poteron luonne tulisi tarkentaa esim. metallinilmaisimen avulla.

MYTÄJÄISTENHARJU

KOHTTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028800

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustukset

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä:56

Koordinaatit: P= 6763481,25 I= 26480347,80 Z= 124,86

Koordinaattiselite: poteron 55:01 koordinaatit

Kartta: Kartta 10

Kuvat: DIGMAV2016007:11

Kohde sijaitsee Lahden keskustan länsipuolella, aivan nykyisen urheilukeskuksen tuntumassa. Mytjäistenharjun länsipuolella on Kisatulikukkula ja itäpuolella Radiomäki, joissa on myös sisällissodan aikaisia puolustusvarustuksia. Mytjäistenharjun koillisrinteeseen on rakennettu jäähalli ja etelärinteeseen Salapaussejän koulu. Mytjäistenharjun ja Kisatulikukkulan välissä kulkee rautatie, joka on aiemmin jatkunut aina Vesijärven rantaan asti, mutta joka nyt loppuu urheilukeskuksen eteen. Rata on valmistunut samaan aikaan Riihimäki-Lahti -rataosuuden kanssa vuonna 1896.

Mytjäistenharju on puustoltaan sekametsää, jossa valtapuuna on mänty. Alue on pahoin vesakoitunutta, mikä haittaa näkyvyyttä ja havainnointimahdollisuuksia. Harjanteella kulkee puolustusketju, joka muodostuu 56 erillisestä poterosta. Poterot erottuvat paikoin selvästi, mutta suurin osa sijaitsee nykyisin vesakoituneella alueella. Paikoin poteroketjun päällä kulkee polku, joka on kuluttanut poteroita.

Poterot ovat saksalaisten rakentamia ja käyttämiä. Alueella ei tiedetä olleen punaisten asemia.

Aluerajaus perustuu maastossa tehtyihin havaintoihin, poterojen sijaintiin sekä siihen seikkaan, että koko Salapaussejän alue on toiminut taistelumaastona huhti-toukokuun vaihteessa 1918.

Lisätietoja: Takala, H 1998. *Taistelu Lahdesta 1918*

55:1–56 Potero

Koordinaatit:

P55:01 P= 6763481,25 I= 26480347,80 Z= 124,86
P55:02 P= 6763486,56 I= 26480347,67 Z= 125,14
P55:03 P= 6763489,69 I= 26480347,46 Z= 127,05
P55:04 P= 6763493,94 I= 26480347,95 Z= 125,03
P55:05 P= 6763498,31 I= 26480348,52 Z= 124,73
P55:06 P= 6763502,06 I= 26480349,66 Z= 124,18
P55:07 P= 6763506,38 I= 26480350,72 Z= 123,69
P55:08 P= 6763511,22 I= 26480351,98 Z= 124,56
P55:09 P= 6763515,15 I= 26480354,71 Z= 123,21
P55:10 P= 6763521,16 I= 26480356,15 Z= 121,73
P55:11 P= 6763525,37 I= 26480357,57 Z= 120,83
P55:12 P= 6763529,53 I= 26480357,67 Z= 120,11
P55:13 P= 6763532,60 I= 26480358,85 Z= 119,19
P55:14 P= 6763539,44 I= 26480360,32 Z= 117,40
P55:15 P= 6763541,58 I= 26480360,98 Z= 116,72
P55:16 P= 6763546,13 I= 26480362,38 Z= 115,71
P55:17 P= 6763552,73 I= 26480363,16 Z= 113,23
P55:18 P= 6763556,76 I= 26480364,78 Z= 114,83
P55:19 P= 6763559,68 I= 26480365,55 Z= 111,40
P55:20 P= 6763564,58 I= 26480367,30 Z= 110,89
P55:21 P= 6763567,67 I= 26480367,48 Z= 110,20
P55:22 P= 6763475,82 I= 26480350,39 Z= 124,80
P55:23 P= 6763471,22 I= 26480350,68 Z= 124,51
P55:24 P= 6763467,83 I= 26480354,20 Z= 125,96
P55:25 P= 6763465,04 I= 26480355,89 Z= 124,43
P55:26 P= 6763463,39 I= 26480359,98 Z= 123,97
P55:27 P= 6763460,79 I= 26480362,75 Z= 123,58
P55:28 P= 6763454,44 I= 26480368,02 Z= 123,28
P55:29 P= 6763451,35 I= 26480370,72 Z= 123,99
P55:30 P= 6763446,47 I= 26480376,99 Z= 125,27
P55:31 P= 6763440,52 I= 26480387,06 Z= 125,51
P55:32 P= 6763438,40 I= 26480391,34 Z= 125,73
P55:33 P= 6763436,98 I= 26480396,25 Z= 124,20
P55:34 P= 6763433,88 I= 26480400,61 Z= 123,97
P55:35 P= 6763430,92 I= 26480404,38 Z= 124,08
P55:36 P= 6763428,96 I= 26480409,13 Z= 124,62
P55:37 P= 6763427,18 I= 26480414,73 Z= 122,23
P55:38 P= 6763424,77 I= 26480419,83 Z= 123,03
P55:39 P= 6763421,76 I= 26480426,16 Z= 123,10
P55:40 P= 6763417,46 I= 26480428,48 Z= 124,41
P55:41 P= 6763412,81 I= 26480433,82 Z= 124,76
P55:42 P= 6763381,75 I= 26480439,28 Z= 119,20
P55:43 P= 6763374,15 I= 26480440,69 Z= 119,52
P55:44 P= 6763370,53 I= 26480441,50 Z= 119,60

P55:45 P= 6763365,21 I= 26480441,14 Z= 119,15
P55:46 P= 6763360,74 I= 26480443,50 Z= 119,19
P55:47 P= 6763355,06 I= 26480445,45 Z= 119,48
P55:48 P= 6763351,25 I= 26480449,07 Z= 119,39
P55:49 P= 6763350,64 I= 26480454,35 Z= 121,62
P55:50 P= 6763351,44 I= 26480460,95 Z= 121,47
P55:51 P= 6763350,22 I= 26480466,58 Z= 122,13
P55:52 P= 6763349,24 I= 26480471,43 Z= 121,49
P55:53 P= 6763536,44 I= 26480358,71 Z= 118,51
P55:54 P= 6763407,21 I= 26480437,53 Z= 122,91
P55:55 P= 6763399,38 I= 26480435,30 Z= 119,75
P55:56 P= 6763393,89 I= 26480435,01 Z= 119,69

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: 52 poteron muodostama yhtenäinen puolustusketju radanvarren suuntaisena (poterojen vallitus radalle päin) kääntyen mäen harjalla koulun takana Hämeenlinnantien suuntaiseksi (vallitus tielle päin).

55:1 halkaisija 240 cm, syvyys 35 cm. Hyvin säilynyt.

55:2 200 x 200 cm, syvyys 40 cm. Hyvin säilynyt.

55:3 210 x 210 cm, syvyys 40 cm. Hyvin säilynyt.

55:4 200 x 200 cm, syvyys 45 cm. Hyvin säilynyt.

55:5 200 x 200 cm, syvyys 45 cm. Pohjalla kiviä.

55:6 200 x 170 cm, syvyys 55 cm. Pohjoisreuna sortunut.

55:7 210 x 130 cm, syvyys 60 cm. Hyvin säilynyt.

55:8 200 x 200 cm, syvyys 45 cm. Itäreuna sortunut.

55:9 230 x 150 cm, syvyys 45 cm. Itäreuna sortunut.

55:10 200 x 200 cm, syvyys 65 cm. Hyvin säilynyt.

55:11 170 x 150 cm, syvyys 65 cm. Pohjoisreuna sortunut.

55:12 150 x 120 cm, syvyys 65 cm. Pohjoisreuna hyvin matala.

55:13 150 x 150 cm, syvyys 60 cm. Pohjoisreuna hyvin matala.

55:14 180 x 120 cm, syvyys 55 cm.

55:15 130 x 120 cm, syvyys 65 cm.

55:16 120 x 100 cm, syvyys 65 cm.

55:17 130 x 120 cm, syvyys 60 cm.

55:18 170 x 150 cm, syvyys 55 cm.

55:19 220 x 200 cm, syvyys 70 cm. Pohjoispää matala.

55:20 180 x 180 cm, syvyys 55 cm. Pohjoispää matala.

55:21 150 x 150 cm, syvyys 45 cm.

55:22 170 x 170 cm, syvyys 45 cm. Pyöreähkö.

55:23 250 x 210 cm, syvyys 50 cm. Pyöreähkö.

55:24 180 x 160 cm, syvyys 40 cm.

55:25 160 x 150 cm, syvyys 45 cm.

55:26 230 x 200 cm, syvyys 55 cm. Etureuna sortunut.

55:27 180 x 140 cm, syvyys 40 cm. Etureuna sortunut.

55:28 250 x 200 cm, syvyys 100 cm.

55:29 200 x 200 cm, syvyys 20 cm. Etureuna kokonaan ja länsireuna osittain sortunut.

55:30 200 x 110 cm, syvyys 30 cm. Etureuna kokonaan sortunut, puoliksi tuhoutunut potero pengerryksen päällä.

55:31 230 x 170 cm, syvyys 55. Penkereen päällä.

55:32 230 x 160 cm, syvyys 50 cm. Paksu etuvalli.

55:33 230 x 190 cm, syvyys 55 cm.
55:34 180 x 180 cm, syvyys 15 cm.
55:35 300 x 180 cm, syvyys 40 cm. Etureuna murtunut.
55:36 300 x 190 cm, syvyys 50 cm. Etureuna murtunut.
55:37 280 x 190 cm, syvyys 50 cm. Polku kulkee etureunan päältä.
55:38 200 x 200 cm, syvyys 50 cm. Etu- ja takareuna murtuneet.
55:39 250 x 230 cm, syvyys 50 cm. Etureuna murtunut.
55:40 240 x 200 cm, syvyys 45 cm. Etureuna murtunut.
55:41 250 x 150 cm, syvyys 35 cm. Kaikki reunat sortuneet.
55:42 450 x 220 cm, syvyys 50 cm. Korkea etuvalli, osittain kivetyt sivureunat.
55:43 190 x 180 cm, syvyys 50 cm. Reunat sortuneet.
55:44 180 x 180 cm, syvyys 40 cm. Takareuna sortunut.
55:45 230 x 200 cm, syvyys 60 cm. Paksu ja korkea etuvalli.
55:46 230 x 220 cm, syvyys 60 cm. Paksu etuvalli.
55:47 250 x 210 cm, syvyys 45 cm.
55:48 220 x 200 cm, syvyys 50 cm. Paksu etuvalli, reunat sortuneet.
55:49 250 x 230 cm, syvyys 40 cm. Pyöreähkö, reunat sortuneet.
55:50 200 x 190 cm, syvyys 30 cm. Pyöreä, reunat sortuneet.
55:51 220 x 180 cm, syvyys 30 cm.
55:52 300 x 180 cm, syvyys 40 cm. Etureuna vallitettu, sivureunat sortuneet.

Rakennushistoria ja ajoitus: 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: saksalaiset

Käyttäjät: saksalaiset

Kunto: Maatuneita.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella, koulun välittömässä läheisyydessä.

Havainnot 2016: 25.5.2016

Salpausselän koulun pohjois- ja itäpuolella olevan mäen harjanteelta havaittiin yhteensä 56 poteroa. Poterot muodostavat yhtenäisen linjan, joka harjanteen pohjoisosassa on länsirinteen päällä taittuen etelämpänä harjanteen etelä- ja lounaisrinteelle. Maastossa havaittiin 4 uutta poteroa, mikä hankaloitti osin vuoden 1996 havaintojen sijoittamista oikeisiin poteroihin. Vuonna 1996 poteroista on mainittu identifioivana tekijänä lähinnä koko, joka usealla poterolla on lähes identtinen. Muutamien eroavien poteroiden avulla, numerointi on yhtenäistetty vastaamaan vuoden 1996 numerointia. Poterot olivat pääsääntöisesti kulmikkaita (neliskanttisen- tai suorakaiteenmuotoisia). Alue ja lähes kaikki poterot olivat pahoin vesakoituneet.

55:1 Havainnot vastaavat vuoden 1996 tietoja.

55:2 Poteron länsi- ja pohjoisreuna erottuvat selkeitten.

55:3 Potero sijaitsee polkujen risteyksessä ja polku on tuhonnut poteron pohjoisreunan. Potero on olemukseltaan laakea ja matala, myös länsireuna on sortunut.

55:4 Potero sijaitsee polkujen risteyksessä, ja sen itä- ja eteläreunoilla kulkee polku. Poteron länsireunalla on vallia.

55:5 Poteron pohjalla on kiviä, jotka ovat mahdollisesti sortuneet reunalta.

55:6 Poteron itäreunalla kulkee polku, ja reuna on sortunut.

55:7 Poteron pohjoisreuna on mataloitunut/sortunut ja reunalla kulkee polku.

55:8 Potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun länsipuolella, hieman kauempana polusta. Poteron länsireunalla on valli. Potero on osin sortunut/maatunut, mutta eteläreuna on selkeitten havaittavissa.

55:9 Potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun länsipuolella, hieman kauempana polusta. Poteron itäreuna on matala ja maatunut, mutta länsireuna on korkea.

55:10 Potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun länsipuolella. Potero erottuu selkeästi ja sen sisäpuolelle oli kyhätty laudoista kevyitä rakennelmia. Poteroa ja sen ympäristöä on ilmeisesti käytetty viimeaikoina leiripaikkana.

55:11 Potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun länsipuolella. Poteron pohjoisreuna on matala ja sortunut, ja sen pohjalla on muovijätettä.

55:12 Potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun länsipuolella. Poteron itä- ja pohjoisreuna ovat sortuneet.

55:13 Potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun länsipuolella ja polku on tuhonnut poteron itäreunan. Poteroiden 55:13 ja 14 välissä havaittiin uusi, lähes täysin tuhoutunut potero, 55:53.

55:14 Potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun itäpuolella. Polku kulkee poteron länsireunalla ja tekee poteron kohdalla pienen mutkan. Poteron pohjalla on muovijätettä.

55:15 Potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun itäpuolella ja polku kulkee poteron länsireunalla. Poteron eteläreunalla on maakivi ja pohjalla mahdollisesti reunalta sortunut kivi.

55:16 Potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun itäpuolella ja polku on tuhonnut poteron länsireunaa.

55:17 Potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun itäpuolella ja polku on tuhonnut poteron länsireunaa. Poterossa on sammaloitunut kivi, joka on mahdollisesti sortunut sinne poteron reunalta.

55:18 Potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun itäpuolella. Poteron länsireunalla, polun ja poteron välissä on maakivi, jota on voitu käyttää suojana.

55:19 Potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun itäpuolella. Poteron eteläreuna on selkeä ja jyrkkä.

55:20 Potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun itäpuolella. Poteron eteläpuolella, ylärinteessä, on maakivi. Potero sijaitsee noin 5 metriä lounaaseen vuonna 1996 kartalle merkitystä kohdasta.

55:21 Poteroketjun pohjoisin potero sijaitsee harjanteelle, kohti etelää, nousevan polun itäpuolella. Potero on nelikulmainen. Potero sijaitsee noin 7 metriä lounaaseen vuonna 1996 kartalle merkitystä kohdasta.

55:22 Potero on muodoltaan ennemmin suorakaide kuin pyöreähkö ja sen itäreunalla kulkee polku. Poteron länsireuna on matala/maatunut.

55:23 Poteron pyöreähkö muoto johtuu sen etelä ja länsireunoilla kulkevista poluista, jotka ovat osin sorruttaneet reunoja. Poteron länsipuolella on suuri maanmyötäinen kivi. Potero on lähellä harjanteeseen, koulun taakse, tehdyn leikkauksen reunaa.

55:24 Poterot 55:24 ja 25 ovat lähes vierekkäin. Poteron eteläreunalla kulkee polku. Potero on lähellä harjanteeseen, koulun taakse, tehdyn leikkauksen reunaa.

55:25 Poteron eteläreunalla kulkee polku ja poteroon on kasattu havuja. Potero on lähellä harjanteeseen, koulun taakse, tehdyn leikkauksen reunaa.

55:26 Poteron kaikki reunat ovat sortuneet. Poteron eteläreunalla kulkee polku. Potero on lähellä harjanteeseen, koulun taakse, tehdyn leikkauksen reunaa.

55:27 Poteron etelä reunalla kulkee polku ja se on tuhonnut eteläreunan. Poteron länsireunalla on maakivi. Potero on lähellä harjanteeseen, koulun taakse, tehdyn leikkauksen reunaa.

55:28 Potero on muita alueella olevia poteroita huomattavasti syvempi ja se sijaitsee aivan koulun takana olevan harjanteen leikkauksen reunalla. Poteron pohjalla on kiviä ja sen pohjoisreuna on sortunut. Poteroa on voitu myöhemmin syvennellä.

55:29 Potero sijaitsee aivan koulun takana olevan harjanteen leikkauksen reunalla ja sen etelä- ja länsireuna ovat osittain sortuneet.

55:30 Poteron eteläosa on tuhoutunut koulun taakse tehdyssä harjanteen leikkauksessa ja säilynyt osa on aivan leikkauksen reunalla. Poteroiden 55:30 ja 31 välissä on myös mahdollisesti toinen harjanteen leikkauksessa tuhoutunut potero, josta oli havaittavissa vain hieman mahdollista pohjoisreunaa. Epävarmuuden vuoksi poterolle ei mitattu sijaintitietoa.

55:31 Potero sijaitsee aivan koulun takana olevan harjanteen leikkauksen reunalla ja sen pohjoisreunalla kulkee polku. Poteroon on kasattu havuja.

55:32 Vuonna 1996 havaittu paksu etuvalli on koulun takana olevan rinteeseen leikkauksen luoma illuusio. Poteron pohjoisreunalla kulkee polku.

55:33 Potero on itä-länsi-suuntainen ja sen eteläreunalla on valli. Etelävallin vieressä kulkee polku.

55:34 Potero on hyvin matala, vastaa vuoden 1996 havaintoja.

55:35 Poteron eteläpuolella kulkee polku, joka on tuhonnut poteron eteläreunan. Potero on itä-länsi-suuntainen ja kooltaan 3,4 x 2 m, syvyys noin 40 cm.

55:36 Poteron eteläreuna on sortunut/levinnyt ja poteron pohjoisreunalla kulkee polku.

55:37 Poteron etureuna on sortunut ja poteron pohjalla on ilmeisesti reunasta sortunut kivi. Poteron eteläreunalla kulkee polku.

55:38 Potero on muista poiketen pohjois-etelä-suuntainen ja sen eteläreuna on sortunut päällä kulkevan polun vuoksi.

55:39 Itä-länsi-suuntainen potero, jonka eteläreuna on sortunut. Potero erottuu selkeästi.

55:40 Poteron etureuna on levinnyt reunalla kasvavan koivun vuoksi, pohjois- ja itäreuna erottuvat selkeästi. Potero on itä-länsi-suuntainen.

55:41 Poteron eteläreunalla on valli ja pohjoisreunalla kiviä. Potero on itä-länsi-suuntainen. Poteroiden 55:41 ja 42 välisellä alueella, etelään laskevalla rinteellä Hollolankadulta Salpausselän koulun itänurkalle kulkevan hiekkapolun pohjoispuolella, havaittiin kolme uutta poteroa 55:54–56.

55:42 Laaja potero on kaksiosainen ja osien välissä on korkeampi kohta. Potero on pahasti sen lävitse kulkevan polun tuhoama ja madaltama.

55:43 Potero on muodoltaan epämääräinen, mikä johtuu osin sen lävitse kulkevan polun aiheuttamista sortumista. Poterossa ja sen reunoilla on kiviä.

55:44 Poteron länsireunalla on valli, muuten kunto vastaa vuoden 1996 havaintoja.

55:45 Poteron lounaisreunalla on valli ja koillisreunalla kulkee polku, jonka vuoksi koillisreuna on sortunut.

55:46 Potero on maaton/mataloitunut, kunto vastaa vuoden 1996 havaintoja.

55:47 Poteron itäreunalla on suuri kivi.

55:48 Potero on koillis-lounais-suuntainen.

55:49 Poteron reunat ovat sortuneet ja poteron pohjalle on vierinyt kiviä. Poteron koillisreuna on selkeitten erotettavissa.

55:50 Poteron reunat ovat sortuneet. Reunoista koillisreuna on selkeitten havaittavissa.

55:51 Potero on hyvin maatunut ja mataloitunut.

55:52 Poteron eteläreunalla on valli, muuten kunto on vuoden 1996 havaintojen mukainen.

55:53 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee harjanteen pohjoiseen laskevalla rinteellä aiemmin tunnettujen poteroiden 55:12 ja 13 välissä. Potero on hyvin matala ja sen itäreuna lähes täysin tuhoutunut harjanteen laelle nousevan polun kuluttamana. Poteron länsireuna on selkeitten havaittavissa. Tuhoutuneisuuden vuoksi poteron kokoa on vaikea määrittää. Potero on kooltaan kuitenkin vähintään 1,5 x 1,5 m ja noin 30 cm syvä.

55:54 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee etelään laskevalla rinteellä, Hollolankadulta Salpausselän koulun itänurkalle kulkevan hiekkapolun pohjoispuolella. Aluksi poteroa pidettiin vuonna 1996 havaittuna poterona 55:41, mutta tarkemman tarkastelun yhteydessä potero osoittautui kokonaan uudeksi havainnoksi. Itä-länsi-suuntainen potero on kooltaan noin 2–2,5 x 1,5 m ja noin 0,4 m syvä. Poteron pohjalla on sinne sortuneita kiviä. Poterossa oli havaintohetkellä oranssipäinen puupaalu, jossa oli merkintä T18. Paalu liittyi todennäköisesti Salpausselän koululla käynnissä olevaan remonttiin. Poteron eteläpuolella havaittiin pienempi epämääräinen kaivanto, joka voi olla myös potero. Epämääräisyyden vuoksi tälle ei mitattu sijaintitietoa.

55:55 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee etelään laskevalla rinteellä, Hollolankadulta Salpausselän koulun itänurkalle kulkevan hiekkapolun pohjoispuolella, poterosta 55:54 alarinteeseen päin. Potero on kooltaan noin 2–2,5 x 1,5 m. Poteron pohjois- ja koillisreuna erottuvat selkeitten ja tältä kohdista potero on noin 0,4 m syvä. Poteron eteläpää on matalampi. Poteron pohjalle on sortunut kiviä ja sen pohjoispuolella kulkee polku.

55:56 Kartoituksen yhteydessä havaittu uusi potero sijaitsee etelään laskevalla rinteellä, Hollolankadulta Salpausselän koulun itänurkalle kulkevan hiekkapolun pohjoispuolella. Potero on aivan hiekkapolun pohjoispuolella ja sen etelä- ja länsireuna ovat osittain tuhoutuneet todennäköisesti polkuväylän raivauksessa. Myös poteron sisälle on sortunut kiviä. Poteron säilyneen osan koko on 2 x 1,5 m ja syvyys noin 0,4 m.

Kuva DIGMAV2016007:11 Mytjäästenharju, potero 55:9. Kuvattu koillisesta. Kuvaaja P. Häkälä

KISATULIKUKKULA

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028779

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustukset

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1900-luku

Lukumäärä: 34

Koordinaatit: P= 6763541,32 I=26480013,55 Z=134,69

Koordinaattiselite: poteron 210 koordinaatit

Kartta: Kartta 11

Kuvat: DIGMAV2016007:1–5

Kohde sijaitsee Lahden keskustan länsipuolella, nykyisen urheilukeskuksen alueella. Urheilukeskuksen alue kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY) ja tämän aluerajaus kattaa suurimmalta osin myös Kisatulikukkulan. Kisatulikukkula kuuluu Salpausselän reunavyöhykkeeseen ja on puustoltaan mäntyvaltaista sekametsää. Nykyisin kukkulalla on sekä kaupungin ylläpitämiä latupohjia, ulkoilureittejä ja muita polkuja.

Kisatulikukkulan länsi- ja eteläreunalla on sisällissodan aikaiseen Lahden taisteluun liittyvä puolustusasemaketju, joka muodostuu erikokoisista ampumapoteroista sekä taisteluhaidoista, joista jälkimmäiset sijaitsevat kukkulan länsiosassa. Taisteluhaudat erottuvat maastossa vieläkin selvästi, joskin kesällä niiden havaitsemista haittaa sekä korkea heinikko että runsas vesakko. Lisäksi etelärinteen matalat poterot erottuvat kesällä heikosti.

Poterot on kartoitettu ensimmäisen kerran vuonna 1996, jonka jälkeen kolme (poterot 40, 41 ja 42) tuolloin havaituista poteroista on tuhoutunut laturakentamisen takia. Latu-urien levennyksessä osa poteroista on myös vaurioitunut. Kesällä 2016 taisteluhaudan 54 kohdalla tehtiin arkeologinen tutkimus, jonka yhteydessä siihen avattiin koeoja haudan rakenteen selvittämiseksi. Lisäksi alueella tehtiin prospektointia metallinilmaisimen avulla. Tästä tutkimuksesta tehtävä raportti valmistuu vuoden 2017 aikana.

Lahden taistelujen alkuvaiheessa Kisatulikukkula oli ensin punaisten aluetta, mutta saksalaisten vallattua Lahden kaupungin se siirtyi saksalaisten haltuun. Suurin osa alueella nyt havaittavista puolustusasemista on saksalaisten rakentamia ja tämä koskee etenkin alueella olevia taisteluhautoja, jollaisia punaiset eivät rakentaneet.

Kokonaisuudessaan Kisatulikukkulan voi katsoa olevan osa sisällissodan aikaista taistelumaastoa.

Lisätietoja: Takala, H 1998. *Taistelu Lahdesta*.

27 Taisteluhauta

Koordinaatit: Koordinaatit ilmoittavat taisteluhaudan ampuma-asetat pohjoisesta etelään.

P: 6763528,52 I: 26479969,86 Z: 130,97

P: 6763522,87 I: 26479972,79 Z: 130,66

P: 6763517,10 I: 26479975,24 Z: 130,63

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla mäen ylärinteeseen kaivettu juoksuhauta. Pituus: 15 m, leveys: yhdyshauta 70 cm, pesäke 230 cm. Haudan molemmissa päissä ja keskellä on leveät pesäkkeet.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Saksalaiset I/255

Käyttäjät: Saksalaiset I/255

Kunto: Maatunut, kasvaa vesakkoa ja puustoa.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella polun vieressä.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Taisteluhaudan pohjoispää on tuhoutunut latu-uran kohdalta. Tämä on tapahtunut jo todennäköisesti ennen vuotta 1996. Taisteluhauta jatkuu mahdollisesti latu-uran pohjoispuolella (ks. potero 201), mutta selkeää yhteyttä latu-uran vuoksi ei ole. Taisteluhaudan alarinteen puoleisen vallin päällä kulkee polku ja latu-uran varressa, taisteluhaudan koillispuolella, on alueen poteroista ja taistelukaivannoista kertova opastaulu. Taisteluhaudan ampuma-asetissa oli merkkejä tuoreesta kaivelusta. Taisteluhaudan toisesta ampuma-asetasta, etelään pohjoispäästä katsoen, otettiin talteen löytöjä, jotka lojuivat käännetyssä maassa.

Kuva DIGMAV2016007:4 Kisatulikukkula, kaivanto 27 ja sen vieressä oleva infotaulu. Kuvajaaja P. Häkälä

28 Potero

Koordinaatit: P: 6763511,96 I: 26479979,78 Z: 130,86

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla mäen laelle kaivettu potero, josta suora näkyvyys Hämeenlinnantielle. Poteron etureuna on tehty suoraksi, muuten on pyöreä. 11 metriä itään juoksuhaudasta 27. Halkaisija 140 cm, syvyys 45 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918 (20.–23.4.)

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Poterossa oli tuoreita kaivelun merkkejä. Näkyvillä oli ilmeisesti poteroon myöhemmin (1950-luvulla) tuotua jätettä: emalivati, erilaisia kenkiä, kahvikuppi, lasiroskaa ja luita (todennäköisesti eläimen). Poterossa oli myös nuorempia roskia. Poteron ja taisteluhaudan 29 välissä havaittiin uusi potero (Ks. potero 202).

29 Taisteluhauta

Koordinaatit: Koordinaatit ilmoittavat taisteluhaudan ampuma-asemat idästä länteen.

P: 6763503,89 I: 26479986,98 Z: 130,15

P: 6763498,14 I: 26479987,00 Z: 131,05

P: 6763500,47 I: 26479993,37 Z: 132,18

P: 6763498,72 I: 26479998,83 Z: 133,74

P: 6763496,05 I: 26480002,34 Z: 130,40

P: 6763492,21 I: 26480006,92 Z: 130,01

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu 26 m pitkä juoksuhauta, jossa on 6 leveää pesäkettä: 0 m, 4 m (eteen työnnetty), 7 m, 12 m, 18 m ja 25 m haudan länsipäästä. Pesäkkeet ovat 200 cm leveitä ja hauta 100 cm leveä, eteentyönnetyn pesäkkeen pituus on 4 m.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut, vesakoitunut, osittain tallautunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella polun vieressä; polku menee osittain päältä.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Taisteluhaudan yhdessä ampuma-asemassa (12 m länsipäästä) oli tuoreita kaivelun merkkejä. Taisteluhaudan linjaus kulkee eteentyönnetyn ampuma-aseman kohdalla hieman kauempana rinteiden reunasta. Tämä voi olla syynä eteen tehdylle ampuma-asemalle. Taisteluhautojen 29 ja 30 välissä havaittiin kaksi uutta poteroa (Ks. poterot 204 ja 205).

30 Taisteluhauta

Koordinaatit: Länsiosa:

länsipää P: 6763480,96 I: 26480027,86 Z: 129,64

itäpää P: 6763478,71 I: 26480035,74 Z: 129,32

Keskiosa:

länsipää P: 6763475,94 I: 26480043,63 Z: 130,987

itäpää P: 6763475,70 I: 26480048,63 Z: 129,41

Itäosa:

länsipää P: 6763473,00 I: 26480055,18 Z: 129,36

itäpää P: 6763471,68 I: 26480058,68 Z: 129,28

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla mäen ylärinteeseen kaivettu 26 m pitkä juoksuhauda, jossa on neljä leveää pesäkettä 0 m, 6 m, 12 m ja 26 m haudan länsipäästä. Haudan leveys on 100 cm, pesäkkeiden 180 cm, syvyys on 50 cm. Hauta alkaa 19 m itään haudan 29 itäpästä.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Pahasti maatunut ja vesakoitunut, polku ylittää haudan kahdessa kohdassa.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella keskellä polkua.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Taisteluhaudan reunalla ja sen ylitse kulkeva polku on selkeästi madaltanut taisteluhaudan ampuma-asemia. Maastohavaintojen perusteella Takalan tarkoittama taisteluhauta koostuu kolmesta erillisestä osasta, joilla ei näyttänyt olevan kulkuyhteyttä toisiinsa. Mahdollisesti Takala on katsonut myöhemmin syntyneen polun katkaisseeseen yhteyden. Läntisin osa on noin 10 m pitkä, keskimäinen 5 m ja itäisin 3m pitkä. Keskimäisen osan itäpäässä on ampuma-asema, ja tämän kohdalla, ylärinteessä on matala painauma. Itäisin osa on keskivaiheiltaan leveämpi, noin 150 cm leveä, ja sen eteläreunalla on valli.

Maastossa havaittiin myös uusi syvä potero taisteluhaudan länsipään läheisyydessä.

Poterosta ei kuitenkaan ollut kulkuyhteyttä taisteluhautaan (Ks. potero 205).

Mahdollisesti potero on aiemmin katsottu osaksi taisteluhautaa tai sitä ei ole havaittu.

31 Potero

Koordinaatit: P: 6763467,76 I: 26480064,56 Z: 133,58

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: 17 m itään haudan 30. itäpästä oleva matala kaivanto. Mäen harjan päällä. Halkaisija 120 cm, syvyys 30 cm. Kaivantojen 30 ja 31 puolivälissä on matala painauma, joka voi olla sortunut potero tai muu kuoppa.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Pahasti maatunut, puu kasvaa keskellä.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Potero on hyvin maatunut ja sen eteläreunalla on heikosti havaittava matala valli. Takalan havaitsema matala painauma voi mahdollisesti olla nyt kolmiosaisena havaitun taisteluhaudan 30. itäisin osa.

32 Potero

Koordinaatit: P: 6763469,01 I: 26480071,80 Z: 131,82

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu pyöreä potero 23 m haudasta 30. itään. Halkaisija 150 cm, syvyys 50 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella polun vieressä.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Poteron muoto on ennemminkin neliskanttinen kuin pyöreä ja sen reunat ovat selkeät. Eteläreunalla on matala valli ja poteron pohjoisreunalla kulkee polku. Poteron koko on noin 150 cm x 100 cm ja syvyys aiemmin havaitun mukainen. Poterot 32 ja 33 ovat hyvin lähekkäin toisiaan ja suuntiensa perusteella ne mahdollistavat ristitulen.

33 Potero

Koordinaatit: P: 6763468,98 I: 26480078,86 Z: 129,05

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla jyrkänteen reunalle kaivettu potero. 29 m haudasta 30 itään. Kaivettu maa on kasattu valliksi etureunaan. Halkaisija 160 cm, syvyys 50 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella polun varressa.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Potero on suorakaiteenmuotoinen ja sen reunat ovat selkeät. Potero on itä-länsi-suuntainen ja sen eteläreunalla on valli. Poteron koko on noin 200 x 100 cm ja syvyys aiemmin havaitun mukainen. Poterot 32 ja 33 ovat hyvin lähekkäin toisiaan ja suuntiensa perusteella ne mahdollistavat ristitulen.

34 Potero

Koordinaatit: P: 6763469,92 I: 26480084,21 Z:129,31

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu pyöreä potero 35 m haudasta 30. itään. Kaivettu maa on kasattu valliksi eteen. Halkaisija 190 cm, syvyys 60 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut, keskellä kasvaa pihlaja.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella aivan polun reunassa kiinni.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Poteron reunalla kulkeva polku on vahingoittanut poteron pohjoisreunaa.

35 Potero

Koordinaatit: P: 6763475,63 I: 26480082,91 Z: 129,46

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu vinoneliönmuotoinen potero 3 m poterosta 34. pohjoiseen (mäen laelle). Koko 200 x 200 cm, syvyys 65 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut, roskia pohjalla.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Potero sijaitsee poteroketjua seurailevan polun pohjoispuolella.

36 Potero

Koordinaatit: Länsipää P: 6763469,93 I: 26480088,84 Z: 129,41

Itäpää P: 6763469,31 I: 26480095,18 Z: 129,42

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu suuri potero 40 m haudasta 30. itään, harjun jyrkänteen reunalla. Reunat ovat suorat ja pohja tasainen. Koko 700 x 210 cm, syvyys 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut, kasvaa vesakkoa.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Akuliina Aartolahti 2006

...kuopat olivat ehjiä, mutta niiden vieressä kulki leveähkö polku tai ura, josta oli karsittu oksia. Kuoppa 36 oli täytetty oksilla ja oksakasat haittasivat kuoppien erottumista.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Ei muutoksia

37 Potero

Koordinaatit: P: 6763468,88 I: 26480098,66 Z: 130,59

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu neliönmallinen potero 49 m haudasta 30. itään, jyrkänteen päällä. Suorareunainen ja tasapohjainen, etureuna on sortunut. Koko 230 x 230 cm, syvyys 50 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut, kasvaa vesakkoa.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Ei muutoksia.

38 Potero

Koordinaatit: P: 6763469,49 I: 26480103,65 Z: 128,98

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu nelikulmainen potero jyrkänteen reunalla. Suoraseinäinen ja tasapohjainen. 200 x 200 cm, syvyys 50 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Ei muutoksia.

39 Potero

Koordinaatit: P: 6763470,29 I: 26480109,29 Z: 128,93

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu nelikulmainen potero jyrkänteen reunalla. Kaivettu maa on kasattu valliksi etureunaan. Suoraseinäinen ja tasapohjainen. Koko 180 x 160 cm, syvyys 50 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Poteron eteläreunan valli on hyvin selkeä.

40 Potero

Koordinaatit: -

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu suorakaiteenmuotoinen potero. Suorareunainen ja tasapohjainen, etureuna on sortunut. Kaivettu maa on kasattu valliksi. Koko 330 x 220 cm, syvyys 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut, vesakoitunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Akuliina Aartolahti 2006

Harjanteen keskiosassa ura on tuhonnut kuopat 40 ja 41. Kuopan 40 länsipääty erottui vielä uran länsilaidalla.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Potero on tuhoutunut latu-uran teon yhteydessä. Aavistus poteron reunaa oli havaittavissa rinnettä alas kaakkoon kulkevan latu-uran länsipuolella, vaikka käytännössä koko potero on tuhoutunut/täyttynyt. Latu-ura on tehty todennäköisesti vuonna 2006.

41 Potero

Koordinaatit: -

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu neliönmuotoinen potero jyrkänteen laella. Kaksi seinää on suorina, kaksi on sortunut ja maatonut loiviksi. Pohja on tasainen. Koko 250 x 170 cm, syvyys 20 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatonut, pohjalla on puunrunkoja.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Akuliina Aartolahti 2006

Harjanteen keskiosassa ura on tuhonnut kuopat 40 ja 41.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Potero on täysin tuhoutunut latu-uranteon yhteydessä, eikä sitä ollut enää havaittavissa maastossa. Potero on jäänyt rinnettä alas, kaakkoon, kulkevan lenkkimäisen latu-uran alle, joka on todennäköisesti tehty vuonna 2006.

42 Potero

Koordinaatit: P: 6763471,05 I: 26480146,39 Z: 129,00

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu muodoton potero (myöhempi maankäyttö on osittain tuhonnut). Halkaisija 120 cm, syvyys 20 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatonut, metrin päässä teräsaidasta, mahdollisesti aidan rakentamisesta peräisin olevaa jätettä reunoilla.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella polun varressa.

Akuliina Aartolahti 2006

Latu-uran leikkauskohtien välissä olevat kuopat 42–49 olivat ehjiä, mutta täälläkin raivausjätteet haittasivat havainnointia.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Poteron eteläpuolella on maakiviä, jotka mahdollisesti toimineet luonnollisena suojana. Poteron pohjoispuolelle on kasattu/läjitetty maata, jota on syntynyt todennäköisesti mäen laen tasaamisen yhteydessä. Kasaaminen on tapahtunut maatumisen perusteella nykyhetkeä paljon aiemmin.

43 Potero

Koordinaatit: P: 6763471,20 I: 26480152,50 Z: 130,89

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: 6 m poterosta 42. itään oleva pyöreä potero.

Halkaisija 2 m, syvyys 50 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut, puu (pihlaja) kasvaa keskellä.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Akuliina Aartolahti 2006

Latu-uran leikkauskohtien välissä olevat kuopat 42–49 olivat ehjiä, mutta täälläkin raivausjätteet haittasivat havainnointia.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Poteron pohjoisreuna on jyrkempi kuin eteläreuna, joka on vallitettu ja loiva.

44 Potero

Koordinaatit: P: 6763472,48 I: 26480159,19 Z: 130,95

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: 13 m itään poterosta 42. oleva pyöreä ja selvärajanen potero loivasti laskevassa mäenrinteessä. Halkaisija 220 cm, syvyys 60 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Akuliina Aartolahti 2006

Latu-uran leikkauskohtien välissä olevat kuopat 42–49 olivat ehjiä, mutta täälläkin raivausjätteet haittasivat havainnointia.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Ei muutoksia

45 Potero

Koordinaatit: P: 6763469,34 I: 26480166,92 Z: 129,95

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Matala, neliönmuotoinen potero loivassa rinteessä. Maanmuokkaus on tuhonnut osittain. 20 m poterosta 42. itään.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918
Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255
Käyttäjät: I/255
Kunto: Maatunut, osittain tuhoutunut.
Uhkatekijät: Ulkoilualueella, kilpalatu-ura 6 m päässä.

Akuliina Aartolahti 2006
Latu-uran leikkauskohtien välissä olevat kuopat 42–49 olivat ehjiä, mutta täälläkin raivausjätteet hättasivat havainnointia.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Poterossa on selkeä valli rinteen puolella, vaikka se muuten on hyvin matala. Poteron pohjoisreuna on osin täyttynyt maalla, joka on ilmeisesti ollut tilanne jo vuonna 1996.

46 Potero

Koordinaatit: P: 6763467,51 I: 26480170,03 Z: 126,39

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: 24 m päässä poterosta 42. itään. Pyöreä potero, jossa on suorat seinät. Kaivettua maata on kasattu etureunaan valliksi. Halkaisija 180 cm, syvyys 45 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918
Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255
Käyttäjät: I/255
Kunto: Maatunut, reunoilla kasvaa puita.
Uhkatekijät: Ulkoilualueella, kilpalatu-uraan 6 m.

Akuliina Aartolahti 2006
Kuoppa 46 uran länsipuolella oli täytetty soralla. ... Latu-uran leikkauskohtien välissä olevat kuopat 42–49 olivat ehjiä, mutta täälläkin raivausjätteet hättasivat havainnointia.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Ei muutoksia

47 Potero

Koordinaatit: P: 6763466,21 I: 26480176,22 Z: 128,12

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: 32 m poterosta 42. itään. Neliönmuotoinen potero, kaivettua maata on kasattu valliksi etureunaan. Koko 200 x 200 cm, syvyys 30 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918
Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255
Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella, kilpalatu-ura 5 m päässä.

Akuliina Aartolahti 2006

Latu-uran leikkauskohtien välissä olevat kuopat 42–49 olivat ehjiä, mutta täälläkin raivausjätteet haittasivat havainnointia.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Poteron pohjoispuolella kulkevan latu-uran reunaa on levennetty lähiaikoina multapenkalla, joka ulottuu lähelle poteroa. Poteron pohjoisreuna on kuitenkin edelleen havaittavissa.

48 Potero

Koordinaatit: P: 6763464,89 I: 26480183,42 Z: 127,15

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: 37 m poterosta 42. itään. Neliönmuotoinen, suoraseinäinen, kaivettua maata on kasattu valliksi etureunaan. Koko 200 x 200 cm, syvyys 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella, 2,5 m päässä kilpaladusta, valopylväs 2 m päässä.

Akuliina Aartolahti 2006

Latu-uran leikkauskohtien välissä olevat kuopat 42–49 olivat ehjiä, mutta täälläkin raivausjätteet haittasivat havainnointia.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Potero on hyvin matala, maksimissaan 20 cm syvä. Poteron pohjoispuolella kulkevan latu-uran reunaa on levennetty lähiaikoina multapenkalla, joka ulottuu lähelle poteroa. Penkka tulee aivan poteron pohjoisreunan lähelle ja poteron pohjoislaita on jo alkanut täyttyä. Mahdollisesti potero on täyttynyt osin jo aiemmin, sillä maastossa havaittu syvyys ei vastannut vuoden 1996 tietoja.

49 Potero

Koordinaatit: P: 6763464,76 I: 26480188,11 Z: 127,36

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: 41 m poterosta 42. itään. Neliönmuotoinen potero, etureuna on hiukan kaareva ja vallitettu, takareuna on täyttynyt maalla latu-uraa tehtäessä.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut, osittain maalla täyttynyt.
Uhkatekijät: Ulkoilualueella, 1 m päässä kilpaladusta.

Akuliina Aartolahti 2006

Latu-uran leikkauskohtien välissä olevat kuopat 42–49 olivat ehjiä, mutta täälläkin raivausjätteet haittasivat havainnointia.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Poteron pohjoispuolella kulkevan latu-uran reunaa on levennetty lähiaikoina multapenkalla, joka ulottuu lähelle poteroa. Poteron eteläreunan valli ei ole enää selkeästi havaittavissa.

50 Potero

Koordinaatit: P: 6763464,03 I: 26480193,35 Z: 127,02

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: 47 m poterosta 42. itään. Nelikulmainen, suoraseinäinen potero. Etureuna on vallitettu kaivetulla maalla. Koko 200 x 160 cm, syvyys 50 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella, latu-urassa kiinni.

Akuliina Aartolahti 2006

Taisteluhautojen itäosassa latu-ura on tuhonnut kuopat 50 ja 51 (ks. kartta). Kuopan 50länsipääty oli vielä hahmotettavissa uran länsilaidalla, mutta se oli hajonnut ja osin täytetty maalla.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Maastohavaintojen perusteella potero ei ole tuhoutunut latu-uranteossa kuten vuonna 2006 on todettu. Nyt tehtyjen havaintojen perusteella vaikuttaisi, että todennäköisesti vuonna 2006 tehty latu-ura on tuhonnut alleen poteron 52. Asia käytiin vielä uudelleen tarkastamassa maastossa kun uusia havaintoja oli verrattu Aartolahden vuonna 2006 tekemään tarkastukseen.

Poteron pohjoisreuna on osin tuhoutunut ja potero osin täyttynyt pohjoispuolella kulkevan latu-uran vuoksi. Poteroiden 49 ja 50 välissä, eteläpuolella, oli matala painauma jossa oli hieman valliä rinteeseen puolella. Mahdollisesti kyseessä on hyvin maatunut potero.

51 Potero

Koordinaatit: P: 6763461,35 I: 26480204,14 Z: 127,24

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Nelikulmainen, suoraseinäinen potero. Tielle oleva kulma on vallitettu. Koko 220 x 190 cm, syvyys 35 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut, pohjalla kasvaa puita.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella, latu-uran vieressä.

Akuliina Aartolahti 2006

Taisteluhautojen itäosassa latu-ura on tuhonnut kuopat 50 ja 51 (ks. kartta).

Havainnot 2016: 2.5.2016

Maastohavaintojen perusteella potero ei ole tuhoutunut latu-uranteossa kuten vuonna 2006 on todettu. Nyt tehtyjen havaintojen perusteella vaikuttaisi, että todennäköisesti vuonna 2006 tehty latu-ura on tuhonnut alleen poteron 52. Asia käytiin vielä uudelleen tarkastamassa maastossa kun uusia havaintoja oli verrattu Aartolahden vuonna 2006 tekemään tarkastukseen.

Poteron itäreuna on kärsinyt poteron itäpuolella kohti etelää, alarinnettä, kulkevan latu-uran teon yhteydessä. Potero on tällä hetkellä itäisin Kisatulikukkulan etelärinteellä olevista poteroista, sillä todennäköisesti potero 52. on tuhoutunut latu-uran teon yhteydessä.

52 Potero

Koordinaatit: -

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Nelikulmainen potero, jonka etäreuna on vallitettu. Koko 160 x 220 cm, syvyys 25 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut, pohjalla kasvaa puita.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Akuliina Aartolahti 2006

Kuoppa 52, uran itäpuolella oli osin tuhoutunut, mutta se näyttää tapahtuneen eroosion myötä kun harjanteen itäreunan maa-ainesta on valunut jyrkkää rinnettä alas.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Maastohavaintojen perusteella vaikuttaisi, että todennäköisesti vuonna 2006 tehty, etelään rinnettä alas johtava, latu-ura on tuhonnut alleen poteron 52 eikä poteroita 50 ja 51. Asia käytiin vielä uudelleen tarkastamassa maastossa kun uusia havaintoja oli verrattu Aartolahden vuonna 2006 tekemään tarkastukseen. Poteroa ei havaittu maastossa. Alueen poteroita ja havaittavissa olevien lukumäärää tarkastettiin useaan otteeseen, jolloin päädyttiin olettamukseen poteron tuhoutumisesta. Tällä hetkellä itäisin Kisatulikukkulan etelärinteiden poteroista on potero 51.

Kuva DIGMAV2016007:1. Kisatulikukkulan itäreunaa. Latu-uraa on levennetty aivan poteroiden viereen. Kuvan oikeassa laidassa poterot 48-51. Kuvattu luoteesta. Kuvaaja

53 Potero

Koordinaatit: P= 6763571,07 I= 26479998,16 Z= 130,98

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Pyöreähkö potero länsirinteessä, 4 m länteen alkaa pitkä juoksuhauda, jonka osittain tuhoutunut pätkä tämä potero voi olla. Koko 150 x 100 cm, syvyys 35 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut, osittain sortunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Poteron pohjois- ja itäpuolella kulkevaa latu-uraa on levennetty ja uran etelän puoleista rinnettä on leikattu massiivisesti. Levennys- ja maansiirtotöiden yhteydessä potero on tuhoutunut osittain. Poterosta on tuhoutunut noin puolet, pohjoisosa, ja säilyneessä osassa kuoppaa on maansiirtotöistä kulkeutunutta maata. On mahdollista, että potero on alun perin ollut osa taisteluhautaa 54, mutta yhteys on myöhemmin maatunut havaitsemattomaksi. Latu-uran levennyksen vuoksi tehdyn leikkauksen reuna kartoitettiin.

Kuva DIGMAV2016007:2 Kisatulikukkula, potero 53, joka on osin tuhoutunut latu-uraa levennettäessä. Kuvassa Anna-Riikka Vadén. Kuvattu kaakosta. Kuvaaaja P. Häkälä

54 Taisteluhauta

Koordinaatit: Koordinaatit ilmoittavat taisteluhaudan ampuma-asetat koillisesta lounaaseen.

P= 6763569,56 I= 26479994,13 Z= 131,19
 P= 6763568,65 I= 26479986,61 Z= 130,98
 P= 6763568,76 I= 26479980,62 Z= 132,43
 P= 6763566,15 I= 26479976,20 Z= 131,29
 P= 6763564,79 I= 26479970,77 Z= 133,49
 P= 6763560,90 I= 26479966,23 Z= 130,85
 P= 6763556,21 I= 26479963,14 Z= 131,71
 P= 6763552,30 I= 26479964,56 Z= 132,27
 P= 6763549,73 I= 26479963,12 Z= 132,18
 P= 6763545,60 I= 26479962,75 Z= 131,76

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Noin 55 m pitkä juoksuhauda, jossa on 8 pesäkettä. Etureuna on kauttaaltaan vallitettu. Yhdyshaudan leveys on 80 cm, pesäkkeiden halkaisija 200 cm, syvyys 60 cm. Itäpäätä mitattuna pesäkkeet ovat 1) 0–2,5 m, 2) 6,5–8,5 m, 3) 11,5–14 m, 4) 18–20 m, 5) 23–27 m, 6) 30–32 m, 7) 35–37 m ja 8) 45–47 m. Hauta jatkuu latu-uran toisella puolella hautana 27.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: I/255

Käyttäjät: I/255

Kunto: Maatunut, metsittynyt, jotkut pesäkkeet täytetty risuilla.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 2.5.2016

Taisteluhauta erottuu selkeästi ja se on hyvin säilynyt. Taisteluhaudan alarinteen puolella olevan vallin päällä kulkee polku. Neljännen ja viidennen sekä seitsemännen ja kahdeksannen ampuma-aseman välissä (pohjoisesta katsoen) kulkee metalliverkkoaita, joka on poistunut käytöstä. Taisteluhaudan eteläpään läheisyydessä havaittiin uusi epämääräinen potero (ks. potero 201), josta ei ollut havaittavissa kulkuyhteyttä taisteluhautaan. Mahdollisesti potero voi liittyä viereisen latu-uran eteläpuolella olevaan taisteluhautaan 27.

Kuva DIGMAV2016007_3 Kisatulikukkula, kaivanto 54 ja sen asemia ketjun luoteispäässä. Kuvattu etelästä. Kuvaaja P. Häkälä.

200 Potero

Koordinaatit: P= 6763483,83 I= 26480184,30 Z=127,50

Aiemmat havainnot: -

Havainnot 2016: 2.5.2016

Mahdollinen potero sijaitsee Kisatulikukkulan itäpäässä, laen itäosan kiertävän latu-uran pohjoispuolella noin 6 m päässä latu-urasta. Potero on samaisen latu-uran eteläpuolella olevan yhtenäisen poterorivistön (poterot 42–51) pohjoispuolella. Suorakaiteenmuotoinen potero on teräväreunainen ja selkeästi erottuva, eikä sillä ole selkeää vallia. Poteron koko on 1,5 x 05 m ja syvyys 30 cm. Kuoppa voi liittyä myös alueen muuhun maankäyttöön, ja sen luonne tulisi selvittää tarkemmilla tutkimuksilla.

201 Potero

Koordinaatit: P= 6763540,23 I= 26479965,82 Z= 131,19

Aiemmat havainnot: -

Havainnot 2016: 2.5.2016

Potero sijaitsee Kisatulikukkulan länsipäässä, Suurmäentieltä kukkulan laelle nousevan ulkoilureitin pohjoispuolella. Potero on epämääräisen muotoinen, mikä johtuu todennäköisesti osittaisesta tuhoutumisesta. Poteron leveys on noin 1,8 m ja säilyneen osan pituus noin 4 m ja syvyys 50 cm. Potero on taisteluhaudan 54 eteläpään välittömässä läheisyydessä ja siitä ei havaittu selvää yhteyttä taisteluhautaan 54, minkä vuoksi kohde määritettiin uudeksi poteroksi. On myös mahdollista, että potero on kuulunut taisteluhautaan 27, mutta näiden välissä kulkeva ulkoilureitti on tuhonnut yhteyden.

202 Potero

Koordinaatit: P= 6763506,46 I= 26479982,25 Z= 130,22

Aiemmat havainnot: -

Havainnot 2016: 2.5.2016

Potero sijaitsee Kisatulikukkulan länsipäässä, lounaaseen laskevan rinteiden päällä. Potero on osa alueella olevaa poteroiden ja taisteluhautojen ketjua, ja se sijaitsee poteron 28 ja taisteluhaudan 29 välissä. Potero on muodoltaan pyöreähkö ja sen reuna on ylärinteen puolella epäselvä. Rinteenpuoleinen eteläreuna erottuu paremmin ja se on vallitettu. Poteron halkaisija on 2 metriä ja syvyys 30 cm.

203 Potero/Suoja

Koordinaatit: P= 6763504,96 I= 26480010,28 Z= 132,10

Aiemmat havainnot: -

Havainnot 2016: 2.5.2016

Mahdollinen potero tai suoja sijaitsee Kisatulikukkulan länsipäässä, etelään laskevalla rinteellä, rinteiden harjanteella kulkevan yhtenäisen potero- ja taisteluhautaketjun pohjoispuolella. Rinteessä, noin 12 metriä taisteluhaudasta 29 koilliseen, on maakiven etelä- ja länsipuolella pieni maavalli, joka kiven kanssa yhdessä muodostavat matalan poteron tai suojan. Maakiveen on maalattu punaisella kirjaimet KK. Vallin suojassa on myös pienempi kivi. Valli voi liittyä vuoden 1918 kaivantoihin tai se voi liittyä alueen muuhun maankäyttöön.

Kuva DIGMAV2016007:5 Kisatulikukkula, potero 203. Kiven vieressä havaittu mahdollinen suojarakenne. Kuvattu kaakosta. Kuvaaaja P. Häkälä.

204 Potero

Koordinaatit: P= 6763485,62 I= 26480016,05 Z= 129,85 (poteron länsipää)

Aiemmat havainnot: -

Havainnot 2016: 2.5.2016

Taisteluhautamainen potero sijaitsee Kisatulikukkulan eteläreunalla, lounaaseen ja etelään laskevan rinteiden päällä. Potero on osa alueella olevaa poteroiden ja taisteluhautojen ketjua, ja se sijaitsee taisteluhaudan 29 ja poteron 205 välissä, noin 10 m taisteluhaudan 29 itäpäästä kaakkoon. Kohde on matala kaivantomainen ja heikosti erottuva potero, jonka eteläreunalla on valli. Eteläreunan vallin päällä kulkee polku, joka on tuhonnut poteron reunaa. Poteron pohjoisreuna on selkeämmin havaittavissa. Potero on kooltaan noin 2,5–3 x 0,5 m ja syvyys 30–20 cm.

205 Potero

Koordinaatit: P= 6763481,24 I= 26480024,92 Z= 129,12

Aiemmat havainnot: -

Havainnot 2016: 2.5.2016

Syvä neliskanttinen potero sijaitsee Kisatulikukkulan eteläreunalla, lounaaseen ja etelään laskevan rinteiden päällä. Potero on osa alueella olevaa poteroiden ja taisteluhautojen ketjua, ja se sijaitsee taisteluhaudan 30 länsipään välittömässä

läheisyydessä. Poterosta ei ole havaittavissa kulkuyhteyttä taisteluhautaan, joten se katsottiin omaksi kohteekseen vaikka se on voitu vuonna 1996 sisällyttää kuuluvaksi taisteluhautaan.

Potero on selkeärajainen ja sen alarinteen puoleisella reunalla on valli. Poteron koko on 2 x 2,5 m ja se on noin 50 cm syvä.

210 Potero

Koordinaatit: P= 6763541,32 I= 26480013,55 Z= 134,69

Aiemmat havainnot: -

Havainnot 2016: 2.6.2016

Potero havaittiin Kisatulikukkulalla kesän 2016 tarkemman tutkimus- ja kaivausalueen suunnittelun ja valinnan yhteydessä. Potero sijaitsee lähellä Kisatulikukkulaa lakea, korkeimmalla kohdalla olevan täytemaamäen (entisen vauhdinottomäen) lounaispuolella, kukkulan luoteis- ja länsireunalla olevan kaivannon 54 takamaastossa. Potero on muodoltaan pyöreä ja halkaisijaltaan noin 3 m ja 85 cm syvä, ja sen vallin leveys länsireunalla on noin 2 m ja itäreunalla noin 80 cm. Potero on laidoilta osin kivetty tai rakentamisessa on voitu käyttää hyväksi maaston luontaisia kiviä. Kookas potero sijaitsee yksittäin ja se erottuu selkeästi maastossa. Mahdollisesti kyseessä on takamaastossa ollut ns. komentopotero tai myöhempään maankäyttöön liittyvä kaivanto.

KARPALONMÄKI

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028820

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: tulipesäkkeet

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 1

Koordinaatit: P= 6763834,78 I= 26480049,37 Z= 122,10

Koordinaattiselite: kivivallin koordinaatti

Kartta: Kartta 12

Kuvat: DIGMAV2016007:9–10

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella olevan urheilukeskuksen alueella. Urheilukeskus on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Kivistä koottu vallimainen ampumapesäke sijaitsee hyppyrimäkien ja hiihtomuseon viereisen katsomorakennuksen pohjoispuolella olevalla kuusikkorinteellä. Kohteen pohjoispuolella kulkee yksi alueen monista ulkoilureiteistä.

Paikalla havaittiin vuoden 1996 inventoinnissa kivivalli ja sen lähellä matalia painanteita. Vuoden 2016 kartoituksessa todettiin, että paikalla on tehty metsähakkuita, joiden yhteydessä ampumapesäke ja sen välitön ympäristö oli vaurioitunut. Kohde on poikkeuksellinen verrattuna alueen muihin punaisten hallussa olleisiin poteroihin ja ampuma-asemiin.

Kirjallisten lähteiden mukaan alue on ollut punaisten puolustuslinjaa. Kohteen eteläpuolella, hyppyrimäkien toisella puolella, on samaan taistelumaastoon kuuluvia poterokohteita. Kohteen koillispuolella on puolestaan saksalaisten hallussa ollut kohde Kenttävartio 2. Sen ja Kisatulikukkulan välissä on myös ollut saksalaisten hallussa ollut kukkula, joka nyttemmin on kaivettu pois: sen paikalla on nykyinen urheilukeskuksen parkkipaikka.

63 Ampuma-asema

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Itärinteeseen kivistä kasattu korkea valli. Etuvallin korkeus 80 cm, takavallin korkeus 80 cm. Päätyjen kiveys on sortunut. Pituus 450 cm, leveys 300 cm. Takana mäenrinteessä on muutama matala painanne, jotka voivat olla täysin maatuneita poteroita (ei dokumentoitu).

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut, kiveys osittain sortunut.

Uhkatekijät: Suljetulla (aidatulla) alueella.

Hannu Takala 2015 (kesäkuu)

Varustus on säilynyt hyvin koskemattomassa metsämaastossa ja se dokumentoitiin (kuvaamalla).

Havainnot 2016: 4.5.2016

Ampuma-aseman alueella on tehty koneellisia metsätöitä, jotka ovat osin vaurioittaneet kohdetta. Aseman itä- ja eteläpuolelta on ajettu metsäkoneella, ja kone on vaurioittanut maavallitusta varustuksen luoteispuolella. Vauriokohdassa pintamaa on kääntynyt. Itse kivivalli on säilynyt. Aseman etelä/lounaispuolella metsäkoneen aiheuttamat jäljet ovat tuhonneet mahdollisesti samalla tasanteella olleet merkit muista kaivannoista. Metsäkoneen rikkomasta maasta löytyi korrodoituneita rautakokkareita.

Kuva DIGMAV2016007:9 Karpalonmäki, ampuma-asema 63. Vallin itäpuolella kulkee metsäkoneura. Kuvattu luoteesta. Kuvaaja P. Häkälä

Kuva DIGMAV2016007:10 Karpalonmäki, ampuma-asema 63. Aseman luoteispuolella oleva kohouma, josta metsäkone raapaissut reunaan. Leikkauksesta tuli useita metallikikkareita. Ampuma-aseman kivivalli kuvan oikeassa reunassa. Kuvattu kaakosta.

KENTTÄVARTIO 2

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028802

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 7

Koordinaatit: P= 6763950,51 I= 26480236,63 Z= 123,59

Koordinaattiselite: poteron 58:6 koordinaatti

Kartta: Kartta 13

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella, nykyisen urheilukeskuksen alueella. Rinteen itäreuna on leikattu viereisen suurhallin rakentamisen yhteydessä. Mäellä risteilee erilaisia polkuja, jotka ovat osin kuluttaneet laella havaittuja poteroita. Alueella kasvaa pääasiassa mäntyä mutta myös lehtipuuta, minkä lisäksi alue on vesakoitumassa. Alue on merkitty asemakaavaan sm2 merkinnällä.

Vuoden 1996 inventoinnissa havaitut kaivannot havaittiin myös vuoden 2016 kartoituksessa. Havaitut kaivannot ovat saksalaisten rakentamia ja ovat heidän puolustusketjun kenttävartio 2, mistä kohde on saanut myös nimensä.

58: 1–7 Poterot ja yhdyshauta

Koordinaatit: P58:1 P= 6763923,05 I= 26480240,42 Z= 121,24

P58:2 P= 6763926,61 I= 26480239,33 Z= 121,85

P58:3 P= 6763940,91 I= 26480234,50 Z= 123,55

P58:4 P= 6763945,01 I= 26480233,03 Z= 123,83

P58:5 P= 6763949,28 I= 26480233,18 Z= 123,75

P58:6 P= 6763950,51 I= 26480236,63 Z= 123,59

K58:7 P= 6763968,55 I= 26480242,66 Z= 119,71 (luoteispää)

K58:7 P= 6763961,40 I= 26480245,53 Z= 121,93 (keskiosa)

K58:7 P= 6763956,33 I= 26480251,63 Z= 124,18 (kaakkoispää)

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Mäen laelle lapiolla kaivettuja poteroita ja juoksuhauta.

58:1 Aivan harjanteen päässä oleva maaton potero. Halkaisija 190 cm, syvyys 35 cm.

58:2 Polkujen tallaama potero 2 m poterosta :1 pohjoiseen. Halkaisija 170 cm, syvyys 20 cm.

58:3 Polkujen vieressä oleva potero. Pihlaja kasvaa keskellä. Halkaisija 210 cm, syvyys 30 cm.

58:4 Mäen keskellä oleva potero. Polut kulkee päältä. Halkaisija 210 cm, syvyys 40 cm.

58:5 2 m poterosta :4 pohjoiseen. Polkujen vieressä. Halkaisija 230 cm, syvyys 35 cm.

58:6 2 m poterosta :5 itään. Laella kulkevan tien vieressä. Halkaisija 160 cm, syvyys 30 cm.

58:7 Juoksuhauta mäen pohjoisrinteessä. Pituus 15 m, syvyys 80 cm, leveys 130 cm. Osittain reunoiltaan sortunut, pohjalla kulkee polku.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Saksalaiset I/255 / Punakaarti

Käyttäjät: I/255 / Punakaarti

Kunto: Maatuneita. Osa poteroista tallautunut näkymättömiin.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella. Polkuja risteilee mäellä.

Havainnot 2016: 4.5.2016

Harjanteen laelle kulkee vanha tieura, joka on todennäköisesti osa 1960-luvulla tehtyä ulkoilureitistöä. Ura kulkee poteroiden välittömässä läheisyydessä ja on mahdollisesti aikoinaan tuhonnut mäellä olleita poteroita. Poterot ja yhdyshauta ovat vesakoitumassa ja kohteella olisi tarvetta hoitotoimenpiteille ja mahdollisesti polkujen uudelleen reititykselle.

58:1 Poteron keskellä oli koekuopanomainen selkeästi uudempi kuoppa.

58:2 Potero on hyvin maatunut ja se erottuu vain heikosti. Polku on tuhonnut poteron itäreunan.

58:3 Potero on muodoltaan paremminkin neliömäinen kuin pyöreä. Koko 210 x 210 cm. Poteron suunta on koilliseen ja sen eteläpuolella on hyvin matala neliömäinen painauma, joka voi olla ylitse kulkevan polun tuhoama potero.

58:4 Potero on neliönmuotoinen ja sen koillisreunassa on uloke. Poteron eteläreunan pituus on noin 3,5 m ja pohjoisreunan 2,1 m, länsireunan pituus on 2,5 m. Poteron suunta on koilliseen.

58:5 Potero on muodoltaan paremminkin neliömäinen kuin pyöreä. Poteron koko on 2,3 x 2 m ja suunta itään.

58:6 Potero on muodoltaan paremminkin neliömäinen kuin pyöreä. Poteron koko on 1,6 x 1,6 m ja suunta koilliseen.

58:7 Vuonna 1996 havaittu juoksuhauta on todennäköisesti yhdyshauta, joka johtaa sen itäpäässä (kaupungin puolella) olevaan ampuma-asemaan. Ampuma-asema on kooltaan noin 3 x 4 m. Yhdyshaudan itäpäässä on pieni valli. Yhdyshaudan pohjalla kulkee polku ja sinne on sortuneena muutama kivi. Yhdyshaudan reunan päällä ja ylitse kulkee myös polku, joka on kuluttanut haudan reunoja. Itäpään ampuma-aseman koillispuolella on matala painauma, jossa on vallia itä- ja koillisreunoilla. Tämä voi olla matala potero, jonka halkaisija valleineen on noin 2,5 m.

TEIVAANMÄKI 1

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028807

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 2

Koordinaatit: P= 6764154,97 I= 26480367,92 Z= 118,05

Koordinaattiselite: poteron 208 koordinaatti

Kartta: Kartta 14

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella, Vesijärven rannalla. Kohteen lounaispuolella alkavat Salpausselän maastot, ja urheilukeskus sijaitsee heti kohteen eteläpuolella. Alue on suhteellisen avointa, mutta kesällä paikalla kasvaa runsaasti heinää sekä vattua, mikä haittaa havaintojen tekoa. Nykyisin aluetta hallitsevat hiihtoladut, joita on myös levennetty talven 2017 MM-kisoja varten. Lisäksi alueen topografiaan on vaikuttanut voimakkaasti kohteen länsipuolella sijainnut ja nyttemmin purettu tanssilava. Sekä latu-urat että tanssilava ovat tuhonneet sisällissodan aikaista taistelumaastoa ja poteroita.

Kirjallisten lähteiden perusteella nykyisellä Teivaanmäellä on sijainnut sekä punaisten että saksalaisten taisteluasemia. Teivaanmäki 1 koostuu kahdesta poterosta mäen itäosassa. Alueelta on vuoden 2010 kaava-alueinventoinnissa havaittu yksi potero ja vuonna 2015 vielä kuusi muuta poteroa. Vuoden 2016 kartoituksessa alueelta ei havaittu kuin kaksi poteroa. Vuoden 1996 inventoinnissa nyt rajatulta Teivaanmäki 1 alueelta ei havaittu poteroita, mutta alueesta 50 metriä ja 100 metriä länteen oli havaittu kaksi poteroa, jotka todettiin jo vuonna 2010 tuhoutuneeksi (poterot 56 ja 57).

Koska saksalaiset ovat vuonna 1918 piirtäneen omiin kenttäkarttoihinsa sekä omat puolustuslinjansa sekä punaisten asemat nykyiselle Teivaanmäelle, on aluetta syytä pitää osana Lahden taistelujen taistelumaastoa.

Kohteen länsipuolella sijaitsee Teivaanmäki 2 ja lounaispuolella Kenttävartio 2, joissa on myös säilyneitä taistelukaivantoja.

Potero 56

Koordinaatit: -

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu puolikaarenmuotoinen kaivanto mäen laella. Kaivettu maa on kasattu valliksi etureunaan (koillispuolelle, ei kohti kaupunkia). Vieressä on pyöreä kuoppa, jonka maavalli on kaupungista katsoen myös takareunalla. Pituus 500 cm, leveys 150 cm, syvyys 130 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918 (voi olla myös kokonaan myöhemmän maansiirron tuote)

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: saksalaiset/punakaarti

Käyttäjät: saksalaiset/punakaarti

Kunto: Reunat sortuneet.

Uhkatekijät: Aidatun alueen sisällä.

Eetu Sorvali 2010

Kohdetta ei löytynyt. Kohde on luultavasti tuhoutunut tai peittynyt puretun tanssilavan eteläpuoleisesta risteyksestä itään lähtevän urheilutien teon yhteydessä. Vaikkei kohde sijaitsekaan väylän kohdalla, on todennäköistä että myös väylien välistä aluetta on muokattu.

Havainnot 2016: 4.5.2016

Kohdetta ei havaittu maastossa ja se lienee tuhoutunut mäen laelle, poteron pohjoispuolitse, johtavan latu-uran mittavien levennysten yhteydessä.

Potero 57

Koordinaatit: -

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Mäen laelle lapiolla kaivettu pyöreä potero. Kaivettu maa on kasattu valliksi rinteeseen puolelle. Poterosta on hyvä näkyvyys Vesijärvelle. Halkaisija 300 cm, syvyys 30 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: saksalaiset/punaiset

Käyttäjät: saksalaiset/punaiset

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella, asunnottomien maja-alueella.

Eetu Sorvali 2010

Kohdetta ei löytynyt. Rinteessä, jossa kohde on sijainnut, on kaadettu metsää, ja maa on voimakkaasti muokkautunut. Runsas aluskasvillisuus häiritsi myös havainnointia. Kohde on todennäköisesti tuhoutunut tai peittynyt metsän kaadon yhteydessä.

Havainnot 2016: 4.5.2016

Kohdetta ei havaittu maastossa ja se lienee tuhoutunut mäen laelle, poteron eteläpuolitse, kulkevan latu-uran mittavien levennysten yhteydessä.

208 Potero

Koordinaatit: P= 6764154,97 I= 26480367,92 Z= 118,05

Aiemmat havainnot: Eetu Sorvali 2010

Uusi kohde A – pyöreä potero. Kohde sijaitsee noin 14 m kolmen lenkkeilyreitien risteyksestä suuntaan 098 goonia. Kohde on pyöreä noin 2 m halkaisijaltaan oleva kuoppa, jonka syvyys kuopan keskellä on noin 30 cm. Risteyksen reunasta on kaadettu puita, mistä johtuen potero on hieman kärsinyt.

Hannu Takala 2015 (kesäkuu) s. 5.

...Yhden kaivannon reunasta otettiin talteen jo turpeen päällä näkyneitä hylsyjä sekä muita metalliesineen katkelmia, joita ei kuitenkaan kyetty tarkemmin määrittelemään. (Löytöluettelo Liite 3. s. 16 Teivaala A löydöt nro. 6–8.)

Havainnot 2016: 4.5.2016

Poteron kunto vastasi vuoden 2010 havaintoja, tosin vähemmän kasvillisuuden vuoksi muoto vaikutti aiemmista havainnoista poiketen neliskanttiselta. Potero on vuoden 2010 kaava-alueinventoinnissa nimetty kohteeksi A. Kartoituksen yhteydessä poterolle annettiin uusi numero 208.

209:1 Potero

Koordinaatit: P= 6764140,84 I= 26480366,47 Z= 118,14

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 2015 (kesäkuu) s. 5

Teivaanmäen itäreunassa vuoden 2001 hiihdon MM-kisoihin valmistuneen latu-uran reunassa dokumentoitiin myös uusia kaivantoja. ... Kuopat merkittiin maastokarttaan muutaman metrin tarkkuudella (Kartta s. 9 kohteet a-e ja g).

Havainnot 2016: 4.5.2016

Vuoden 2015 tutkimuksessa alueelta paikallistettiin yhteensä kuusi ennestään tuntematonta poteroa, jotka raportin karttaan on merkitty pienillä kirjaimilla a-e ja g. Kartoituksen yhteydessä näistä poteroista onnistuttiin varmuudella tunnistamaan vain yksi, b, jolle annettiin uusi numero 209:1. Tämä potero on neliönmuotoinen ja sen suunta on itä-kaakkoon päin. Potero on kooltaan 1,5 x 1,5 m ja 30 cm syvä, ja sen itäreuna on madaltunut/maatunut. Poteroita c, e ja g ei havaittu maastossa. Poteroiden a ja d oletetun sijainnin kohdalla oli jäänteitä muinaisjäännösnauhasta. Poteron a sijaintikohdassa oli luonnollisenoloinen kivimuodostelma ja poteron d kohdalla, latu-uran reunan läheisyydessä, oli lohkottujen kivien kasa (kivissä poranjälkiä). Kohdassa on latu-uran reunaanperäisen vuoksi kuoppavaikutelma. Mahdollisesti muinaisjäännösnauha voi olla peräisin myös metallinilmaisimen indikaatiokohtiin laitetuista merkeistä.

Alue on hakkuuaukeaa, jolla kasvaa pensaikkoa ja heinää. Kartoitusajankohtana pitkä heinä oli lumen jäljiltä laossa maassa, joten osa poteroista on voinut jäädä tämän vuoksi havaitsematta, siitäkin huolimatta, että aluetta käytiin lävitse useaan kertaan.

TEIVAANMÄKI 2

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028808

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 33

Koordinaatit: P= 6764298,38 I= 26480144,74 Z= 131,87

Koordinaattiselite: poteron 220 koordinaatti

Kartta: Kartta 15

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella, Vesijärven rannalla. Kohteen lounaispuolella alkavat Salpausselän maastot, ja urheilukeskus sijaitsee heti kohteen eteläpuolella. Alue on havumetsää, jossa risteilee erilaisia ulkoilureittejä ja polkuja. Alueen kaakkoisosan topografiaan on vaikuttanut voimakkaasti paikalla sijainnut ja nyttemmin purettu tanssilava.

Vuoden 1996 inventoinnissa alueelta havaittiin kaikkiaan neljä poteroa. Vuoden 2010 kaava-alueinventoinnissa näiden neljän lisäksi havaittiin yksi uusi potero ja vuonna 2015 alueelta havaittiin vielä 13 uutta poteroa. Vuoden 2016 kartoituksessa alueelta havaittiin kaikkiaan 33 poteroa, joskaan kaikkia vuonna 2015 löydettyjä poteroita ei havaittu maastossa. Myöskään poteroa 59, joka oli löydetty vuoden 1996 inventoinnissa, ei löydetty. Tätä poteroa ei havaittu myöskään vuoden 2010 inventoinnissa.

Kirjallisten lähteiden perusteella nykyisellä Teivaanmäellä on sijainnut sekä punaisten että saksalaisten taisteluasemia. Koska saksalaiset ovat vuonna 1918 piirtäneen omiin kenttäkarttoihinsa sekä omat puolustuslinjansa sekä punaisten asemat nykyiselle Teivaanmäelle, on aluetta syytä pitää osana Lahden taistelujen taistelumaastoa.

Kohteen kaakkoispuolella sijaitsee Teivaanmäki 1 ja lounaispuolella Pallas 1, joissa on myös taistelukaivantoja.

59 Potero

Koordinaatit: -

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla rinteeseen kaivettu kuoppa. Kolme reunaa ovat suorina, neljäs on sortunut/tehty loivaksi. Koko 250 x 150 cm, syvyys 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918
Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti
Käyttäjät: Punakaarti
Kunto: Maatunut.
Uhkatekijät: Ulkoilualueella polun vieressä.

Eetu Sorvali 2010

Kohde 59 – osin sortunut kuoppa: Kohdetta ei löytynyt. Kuopan välittömään läheisyyteen on tehty uusi lenkkeilyreitti. Kuoppa on todennäköisesti jäänyt reitin reunan alle ja tuhoutunut.

Havainnot 2016: 12.7.2016

Poteroa ei havaittu maastossa. Poteron sijaintikohdalle on vuoden 1996 jälkeen tehty uusi latu-ura, joka nousee rinnettä ylös entisen tanssilavan tasanteelle. Potero on todennäköisesti tuhoutunut tai peittynyt latu-uraa tehtäessä.

60 Potero

Koordinaatit: P= 6764353,29 I= 26479992,95 Z= 125,61

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla mäenrinteeseen suorakaiteenmuotoinen potero. Reunat ovat suorat ja pohja tasainen. Koko 200 x 150 cm, syvyys 50 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918
Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti
Käyttäjät: Punakaarti
Kunto: Maatunut, reunat sortuneet.
Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 12.7.2016

Potero on hyvin jyrkässä länteen laskevassa rinteessä, rinnettä alas johtavan polun kaakkoispuolella. Poteron länsipuolella, alarinteessä, on kookas maakivi. Vuoden 1996 havaintojen mukaan poteron reunat ovat sortuneet, mutta edelleen reunat sekä koko potero olivat hyvin selkeästi erotettavissa maastossa. Potero on noin 60-70 cm syvä ja sen päälle oli osittain kasattu oksia ja puunrankoja.

61 Kaivanto

Koordinaatit: P= 6764346,39 I= 26480053,12 Z= 135,23

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla mäensyrjään kaivettu kaksiosainen potero. Reunat ovat suorat ja pohjatasainen. Sisäänkäynti on maantasainen mäensyrjästä. Taistelupaikan sijasta kyseessä voi olla katettu asuin-/ammussuoja. Koko pituus 4 m, leveys länsiosa 3 m ja itäosa 2 m. Syvyys 1m.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918
Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti
Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Pohjalla roskia ja tulenpidon jälkiä, reunat sortuvat.
Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Eetu Sorvali 2010

Kohde 61 – kaksiosainen potero: Kohde löytyi. Potero sijaitsee kahden metsäpolun (merkitty karttaan) välisellä alueella lähes rinteen korkeimmalla kohdalla, rinteen eteläsyryllä. Varsin suuren poteron (n. 5 x 4 x 1 m) läpi kulkee pienempi metsäpolku.

Havainnot 2016: 12.7.2016

Kaivanto voi olla mahdollisesti kellarin tai muun vastaavan rakennelman kaivanto. Vuonna 1946 otetussa ilmakuvasa paikalla näkyy mahdollisesti kellarin tai muun vastaavan katto tai kate. Kuvan epätarkkuuden vuoksi kohteen luonne tulisi tarkentaa esim. metallinilmaisimen avulla.

62 Potero

Koordinaatit: P= 6764406,28 I= 26480041,97 Z= 134,39

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla mäen harjalle kaivettu neliskulmainen potero. Pohjalla kulkee teräsputki, jonka rakentamiseen kaivanto saattaa liittyä. Koko 260 x 210 cm, syvyys 60 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918?

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti?

Käyttäjät: Punakaarti?

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Eetu Sorvali 2010

Kohde 62 – nelikulmainen potero: Kohde löytyi. Potero sijaitsee noin 50 m edellisestä (kohde 61) pohjoiskoilliseen. Poteron koillis- ja itäpuolella kulkee karttaan merkitty polku. Potero on nelikulmainen 2,6 x 2,1 m laaja, noin 60 cm syvä kuoppa, jonka pohjalla kulkee teräsputki. Kuopassa on myös suunnistusrasteja.

Havainnot 2016: 12.7.2016

Poteron lounaisnurkka on rapautunut ja osin sortunut reunalla kulkevan polun ja poterossa olevan rastin vuoksi. Poteron pohjalla ei havaittu teräsputkea, mutta maata ei poteron pohjalta erikseen kaivettu. Poteron pohjalla oli roskia.

64 Potero

Koordinaatit: P= 6764217,55 I= 26480114,78 Z= 121,03

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Mäenrinteeseen lapiolla kaivettu kuoppa. Seinät ovat suorat ja pohja tasainen. Kaivettu maa on kasattu valliksi ympärille. Koko 200 x 160 cm, syvyys 30 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut, täynnä roskia.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Eetu Sorvali 2010

Kohde 64 – nelikulmainen potero: Kohde löytyi. Potero sijaitsee tanssilavan risteyksestä länteen lähtevän verkkoaidan pohjoispuolella ja aidassa olevan mutkan luoteispuolella. Potero on 2,0 x 1,6 m laajuinen ja 30 cm syvä, suorakulmainen kuoppa.

Havainnot 2016: 12.7.2016

Poteron päälle on kaadettu puita ja sen sisällä on roskia, mutta erottuu vallinsa ansiosta selkeästi maastossa.

65 Potero

Koordinaatit: P= 6764308,61 I= 26480072,07 Z= 137,44

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla mäen harjanteen päälle kaivettu potero. Koko 180 x 150 cm, syvyys 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella, polun vieressä.

Eetu Sorvali 2010

Kohde 65 – nelikulmainen potero: Kohde löytyi. Potero sijaitsee kahden metsäpolun (merkitty karttaan) välissä, kuitenkin lähes kiinni eteläisemmässä polussa. Potero on 1,8 x 1,5 m laajuinen ja 40 cm syvä, suorakulmainen kuoppa. Kuopan päälle on kasattu metsänhoidon yhteydessä kaadettuja riukuja.

Havainnot 2016: 12.7.2016

Poteron eteläpuolella kulkee polku ja sen päällä olivat edelleen jo ilmeisesti vuonna 2010 havaitut puunrangat.

211 Potero

Koordinaatit: P= 6764352,69 I= 26480046,33 Z= 138,18

Aiemmat havainnot: Eetu Sorvali 2010

Uusi kohde B – nelikulmainen potero: Kohde sijaitsee noin 6-7 m:n päässä kohteesta 61 länsiluoteeseen. Potero on suorakulmainen, noin 2 x 1 m laaja, 20 cm syvä tasapohjainen kuoppa. Kuopan eteläreuna on osittain epäselvä. Kuopassa kasvoi inventointiajankohtana useita nuoria kuusia.

Havainnot 2016: 12.7.2016

Poteron todettiin vastaavan vuoden 2010 inventointiraportin tietoja. Inventointiraportissa kohde oli nimetty vain kirjaimella B. Kartoituksen yhteydessä kohteelle annettiin uusi numero.

212 Potero

Koordinaatit: P= 6764350,35 I= 26480101,88 Z= 135,25

Aiemmat havainnot: -

Havainnot 2016: 13.7.2016

Potero sijaitsee Teivaanmäen länsiosassa, itäkoilliseen laskevan rinteän reunan päällä. Pieni pyöreähkö potero on Teivaanmäen länsipään kiertävän polun pohjoishaaran itäpuolella, kapealla kaistaleella polun ja rinteän harjanteen välissä. Poteron halkaisija on 170 cm ja syvyys 40 cm. Poteron päälle oli kasattu jo osittain maastuneita oksia.

213 Potero

Koordinaatit: P= 6764312,96 I= 26480073,51 Z= 132,24

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 2015 (kesäkuu) s. 4.

Teivaanmäellä kartoitettiin Pallaksenrannan päälle vievän virkistyspolun reunoja, joissa oli jo aiemmin huomattu olevan kaivantoja, joita ei oltu kuitenkaan edellisissä maastotöissä kartoitettu. Uudet kohteet mitattiin ja merkittiin maastokartalle. (Kartta s. 9 kohde nro. 9).

Havainnot 2016: 12.7.2016

Neliönmuotoinen potero sijaitsee Teivaanmäen länsipään kiertävän polun etelähaaran pohjoispuolella olevalla tasanteella, poteron 65 pohjoispuolella. Pienen jyrkänteen juurella oleva potero on kooltaan 1 x 1 m ja 40 cm syvä. Poterossa ei ole vallia ja sen keskellä kasvaa pajunsukuinen puu. Potero on merkitty numerolla 9 vuoden 2015 tarkastusraportin karttaan. Kartoituksen yhteydessä poterolle annettiin uusi numero.

214 Potero

Koordinaatit: P= 6764292,17 I= 26480111,14 Z= 130,56

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 2015 (kesäkuu) s. 4.

Teivaanmäellä kartoitettiin Pallaksenrannan päälle vievän virkistyspolun reunoja, joissa oli jo aiemmin huomattu olevan kaivantoja, joita ei oltu kuitenkaan edellisissä maastotöissä kartoitettu. Uudet kohteet mitattiin ja merkittiin maastokartalle. (Kartta s. 9 kohde nro. 6).

Havainnot 2016: 12.7.2016

Neliskanttinen potero sijaitsee Teivaanmäen länsipään kiertävän polun etelähaaran eteläpuolella, pienen jyrkanteen juurella. Aivan polun vieressä oleva potero on kooltaan 1 x 1,2 m ja 40 cm syvä. Poterossa ei ole vallia ja sen länsipuolella on kivi. Potero on merkitty numerolla 6 vuoden 2015 tarkastusraportin karttaan. Kartoituksen yhteydessä poterolle annettiin uusi numero.

215:1–15 Potero

Koordinaatit: P215:1 P= 6764287,38 I= 26480122,95 Z= 136,89

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 2015 (kesäkuu) s. 4.

Teivaanmäellä kartoitettiin Pallaksenrannan päälle vievän virkistyspolun reunoja, joissa oli jo aiemmin huomattu olevan kaivantoja, joita ei oltu kuitenkaan edellisissä maastotöissä kartoitettu. Uudet kohteet mitattiin ja merkittiin maastokartalle. (Kartta s. 9 kohteet nro. 1 ja 2, mahdollisesti myös 3–5).

Havainnot 2016: 12.7.2016

Teivaanmäen länsipäädyn korkeimman kohdan ja entisen tanssilavanmäen välissä olevalla tasanteella, tasanteen lounaisreunalla virkistyspolun etelä- ja länsipuolella, todettiin vuoden 2015 tarkastuksessa kaksi (nrot. 1 ja 2) tai mahdollisesti viisi (nrot. 3–5) vierekkäistä poteroa. Kartoituksen yhteydessä tasanteen reunalla havaittiin yhteensä 15 matalaa ja kapeaa suorakaiteenmuotoista poteroa tai makuuampumama-
asemaa. Poterot sijaitsevat rinnakkain ja hyvin lähekkäin muodostanen tasanteen reunalle yhtenäisen ketjun. Poterot ovat pääsääntöisesti koillis-lounais-suuntaisia. Samantyyppisiä poteroita on myös hieman alemmalla tasolla, tasanteen kaakkoispuolella (ks. Potero 217:1–4). Alueen kookas puusto haittasi poteroiden sijainnin mittaamista ja aiheutti tuloksiin suuria virheitä huolimatta kahdesta eri mittauskerrasta. Tämän vuoksi yksittäisille poteroille ei pystytty määrittämään luotettavia koordinaatteja. Koordinaatit ilmoittavat poteron 215:1 sijainnin ja aluerajauksen. Poteroiden alanumerot kasvavat pohjoisesta etelään.

215:1 Poteroketjun pohjoisin potero, joka sijaitsee Teivaanmäen länsipäädyn kiertävän polun etelähaaran eteläpuolella, polun välittömässä läheisyydessä. Potero on 1,8 m pitkä, 40–50 cm leveä ja noin 30 cm syvä ja sen lounaispäässä on iso maakivi.
215:2 Potero sijaitsee metrin etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:1 ja on tämän kanssa samankokoinen. Poteron lounaispäässä on valli.

215:3 Potero sijaitsee 2 metrin etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:2. Potero on kooltaan 160 x 50 cm ja 20–30 cm syvä. Poteron itäpuolella on kivi ja lounaispäässä valli tai tasanteen reunan muodostama luontainen penkka.

215:4 Potero sijaitsee 50 cm etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:3. Potero on kooltaan 130 x 40 cm ja 20–30 cm syvä. Pieni potero on todennäköisesti juurakoiden rikkoma ja sen lounaispäässä on valli tai tasanteen reunan muodostama luontainen penkka.

215:5 Potero sijaitsee 30 cm etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:4. Potero on kooltaan 160 x 50 cm ja 20 cm syvä. Poteron päälle on kasattu osin jo lahonneita puunrunkoja ja sen lounaispäässä on valli tai tasanteen reunan muodostama luontainen penkka.

215:6 Potero sijaitsee 70 cm etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:5. Potero on kooltaan 180 x 50 cm ja hyvin matala, maksimissaan vain 15 cm syvä. Poteron lounaispäässä on valli tai tasanteen reunan muodostama luontainen penkka.

215:7 Potero sijaitsee 40 cm etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:6. Potero on kooltaan 140 x 50 cm ja hyvin matala vain 10 cm syvä. Poteron lounaispäässä on valli tai tasanteen reunan muodostama luontainen penkka.

215:8 Potero sijaitsee metrin etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:7. Poteroiden välissä on mahdollisesti epävarma potero tai puun juurakon aiheuttama painauma ja kivi. Potero on kooltaan 150 x 50 cm ja 20 cm syvä. Poteron lounaispäässä on valli tai tasanteen reunan muodostama luontainen penkka ja koillispäässä maakivi.

215:9 Potero sijaitsee 30 cm etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:8. Potero on kooltaan 140 x 40 cm ja hyvin matala vain 10 cm syvä. Poteron lounaispäässä on valli tai tasanteen reunan muodostama luontainen penkka ja koillispäässä maakivi.

215:10 Potero sijaitsee 4 metrin etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:9. Poteroiden välissä on epämääräisiä painaumia, jotka voivat olla myös lähes maatuneita tai tuhoutuneita poteroita. Epämääräisyyden vuoksi näitä ei kuitenkaan tarkemmin mitattu. Potero on kooltaan 170 x 40 cm ja hyvin matala vain 10 cm syvä. Poteron lounaispää on syvempi ja se mataloituu kohti koillispäätä, joka erottuu vain heikosti. Poteron lounaispäässä ei ole selkeää vallia.

215:11 Potero sijaitsee 50 cm etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:10. Potero on kooltaan 180 x 50 cm ja 20 cm syvä, ja muista poteroista poiketen lähes itä-länsi-suuntainen. Poteron länsipää on syvempi ja se mataloituu kohti itäpäätä, mutta erottuu selkeänä suorakaiteena maastossa. Poteron länsipäässä on matala valli tai tasanteen reunan muodostama luontainen penkka ja poteron keskellä kasvaa monihaarainen puu.

215:12 Potero sijaitsee 30 cm etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:11. Potero on kooltaan 140 x 40 cm ja 20 cm syvä. Poteron koillispää on lounaispäätä matalampi. Poteron lounaispäässä on valli tai tasanteen reunan muodostama luontainen penkka.

215:13 Potero sijaitsee 2 metrin etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:12. Poteroiden välissä on matala epämääräinen painauma, joka voi olla mahdollisesti myös potero. Epämääräisyyden vuoksi painaumaa ei mitattu tarkemmin. Potero on kooltaan 140 x 45 cm. Poteron on lounaispäästä noin 30 cm syvä ja se mataloituu kohti koillispäätä, joka erottuu vain heikosti. Poteron lounaispäässä on valli tai tasanteen reunan muodostama luontainen penkka.

215:14 Potero sijaitsee 50 cm etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:13. Potero on kooltaan 170 x 50 cm ja 20 cm syvä. Poteron koillispää on lounaispäätä matalampi. Poteron lounaispäässä on valli tai tasanteen reunan muodostama luontainen penkka.

215:15 Poteroketjun eteläisin potero sijaitsee 35 cm etäisyydellä (eteläkaakkoon) poterosta 215:14. Potero on kooltaan 180 x 45 cm ja 20 cm syvä. Poteron koillispää

on lounaispäättä matalampi. Poteron lounaispäässä on valli tai tasanteen reunan muodostama luontainen penkka.

216 Potero

Koordinaatit: P= 6764253,84 I= 26480134,37 Z= 127,81

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 2015 (kesäkuu) s. 4.

Teivaanmäellä kartoitettiin Pallaksenrannan päälle vievän virkistyspolun reunoja, joissa oli jo aiemmin huomattu olevan kaivantoja, joita ei oltu kuitenkaan edellisissä maastotöissä kartoitettu. Uudet kohteet mitattiin ja merkittiin maastokartalle. (Kartta s. 9 mahdollisesti kohde nro. 5).

Havainnot 2016: 12.7.2016

Neliskanttinen potero sijaitsee Teivaanmäen länsipään korkeimman kohdan ja vanhan tanssilavan mäen väliin jäävän tasanteen lounaisreunalla, tasannetta hieman alempana jyrkänteen reunalla. Potero on Teivaanmäen länsipäähän johtavan polun lounaispuolella. Potero on kooltaan 1 x 0,6 m ja 40 cm syvä. Sen etelä- ja lounaisreunalla on valli, pohjoisreuna erottuu heikommin.

Potero on mahdollisesti merkitty numerolla 5 vuoden 2015 tarkastusraportin karttaan. Kartoituksen yhteydessä poterolle annettiin uusi numero.

Poteron ja sen pohjoispuolella olevan (makuu)poteroiden 215:1–15 ketjun välissä on epämääräisen muotoinen kuoppa, joka voi olla potero tai syntynyt esim. tuulenskaadosta. Kuopalle ei mitattu sijaintia.

Poteron länsipuolella on rinteessä kolme vierekkäistä matalaa painaumaa, jotka ovat pohjois–etelä-suuntaisia. Painanteet voivat olla poteroiden 215:1–15 kaltaisia poteroita, mutta niiden sijainti on outo. Mikäli näistä on ammuttu etelään tai länteen on poteroissa täytynyt maata pää alarinteeseen. Epämääräisyyden vuoksi painaumille ei mitattu sijaintia.

217:1–4 Potero

Koordinaatit: P217:1 P= 6764246,85 I= 26480145,53 Z= 127,04

P217:2 P= 6764246,72 I= 26480148,19 Z= 127,38

P217:3 P= 6764244,91 I= 26480149,57 Z= 131,84

P217:4 P= 6764244,34 I= 26480151,83 Z= 127,36

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 2015 (kesäkuu) s. 4.

Teivaanmäellä kartoitettiin Pallaksenrannan päälle vievän virkistyspolun reunoja, joissa oli jo aiemmin huomattu olevan kaivantoja, joita ei oltu kuitenkaan edellisissä maastotöissä kartoitettu. Uudet kohteet mitattiin ja merkittiin maastokartalle. (Kartta s. 9 mahdollisesti kohteet 3–5).

Havainnot 2016: 12.7.2016

Teivaanmäen länsipäädyn korkeimman kohdan ja entisen tanssilavanmäen välissä olevan tasanteen eteläreunalla, hieman ylintä tasannetta alempana olevan tasanteen reunalla havaittiin kartoituksen yhteydessä neljä lähekkäistä suorakaiteenmuotoista ja

kapeaa poteroa tai makuuampuma-asemaa. Poterot ovat Teivaanmäen länsipäähän johtavan polun lounaispuolella. Poterot muistuttavat niiden pohjoispuolella, ylemmän tasanteen lounaisreunalla, olevia poteroita 215:1–15.

Poterot sijaitsevat aivan jyrkänteen reunalla noin 1–1,5 metrin etäisyydellä toisistaan lukuun ottamatta pohjoisinta poteroa 217:1, joka sijaitsee muista hieman erillään noin 4–5 metrin päässä näistä. Saman jyrkänteen reunalla on myös potero 218, joka sijaitsee poteroiden kaakkoispuolella.

Poterot on todennäköisesti havaittu jo vuoden 2015 tarkastuksessa, sillä poteroiden ympäristössä oli muinaisjäännösnauhaa. Mahdollisesti kohteet on merkitty tarkastusraportin karttaan numeroilla 3–5, joskin sijainti on hieman eri kuin nyt mitattu. Poteroille annettiin kartoituksen yhteydessä uusi numero. Poteroiden alanumerot kasvavat pohjoisesta etelään.

217:1 Potero on muista poteroista erillään ja näitä hieman matalampi. Potero on koillis-lounais-suuntainen ja sen lounaispäässä on valli tai jyrkänteen reunan muodostama luonnollinen penkka. Poteron pituus valleineen on 2 m, leveys 60 cm ja syvyys 10–15 cm. Poteron molemmilla puolilla on matalat painaumat, jotka voivat myös olla samantyyppisiä poteroita. Heikon erottuvuuden ja epämääräisyyden vuoksi näille ei mitattu erillistä sijaintia.

217:2 Potero on pohjois-etelä-suuntainen ja sen eteläpäässä on valli. Poteron pituus valleineen on 2 m, leveys 60 cm ja syvyys 20 cm.

217:3 Potero on koillis-lounais-suuntainen ja sen lounaispäässä on valli. Poteron pituus valleineen on 2 m, leveys 50 cm ja syvyys 20 cm.

217:4 Potero on pohjois-etelä-suuntainen ja sen eteläpäässä on valli. Poteron pituus valleineen on 2 m, leveys 60 cm ja syvyys 20 cm.

218 Potero

Koordinaatit: P= 6764242,51 I= 26480156,21 Z= 129,97

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 2015 (kesäkuu) s. 4.

Teivaanmäellä kartoitettiin Pallaksenrannan päälle vievän virkistyspolun reunoja, joissa oli jo aiemmin huomattu olevan kaivantoja, joita ei oltu kuitenkaan edellisissä maastotöissä kartoitettu. Uudet kohteet mitattiin ja merkittiin maastokartalle. (Kartta s. 9, mahdollisesti kohde on jäänyt merkitsemättä karttaan).

Havainnot 2016: 12.7.2016

Suorakaiteenmuotoinen potero sijaitsee Teivaanmäen länsipäähän johtavan polun lounaispuolella, pienellä tasanteella jyrkänteen reunalla. Saman jyrkänteen reunalla sijaitsevat myös poterot 217:1–4.

Potero on kooltaan 1 x 2 m ja 30 cm syvä. Sen eteläreunalla on valli, ja itäreuna erottuu länsireunaa selkeämmin.

Potero on mahdollisesti havaittu jo vuoden 2015 tarkastuksessa, sillä se oli merkitty muinaisjäännösnauhalla. Tarkastuksen raportissa olevassa kartassa ei kuitenkaan poteron kohdalla ole merkintää, joten se on mahdollisesti unohdettu merkitä karttaan. Kartoituksen yhteydessä poterolle annettiin uusi numero.

219 Ampuma-asema

Koordinaatit: P= 6764331,64 I= 26480159,55 Z= 131,59

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 2015 (kesäkuu) s. 4.

Teivaanmäellä kartoitettiin Pallaksenrannan päälle vievän virkistyspolun reunoja, joissa oli jo aiemmin huomattu olevan kaivantoja, joita ei oltu kuitenkaan edellisissä maastotöissä kartoitettu. Uudet kohteet mitattiin ja merkittiin maastokartalle. Suuntaantavat mittaukset tehtiin käsisuuntakehän ja kelamitan avulla. Yhden kuopan (n:o 13) kohdalla myös poistettiin hiukan pintamaata ja tutkittiin tarkemmin metallinilmaisimen avulla. Kuopan reunalta löytyi muutamia kiväärin hylsyjä sekä modernia metalliroskaa. Kaikki löydöt luettelointiin, mutta vain hylsyty säilytettiin – nekin museon opetuskokoelmaan ilman luettelonumeroita. (Kartta s. 9, kohde 8).

Havainnot 2016: 12.7.2016

Kohde paikallistettiin maastossa vuoden 2015 tarkastusraportin kuvien avulla. Samalla todettiin kohteen sijaitsevan huomattavasti alempana Teivaanmäen länsipään kaakkoispuolella olevan tasanteen koillisrinteessä kuin raportin karttaan on merkitty, lisäksi karttaan on ilmeisesti merkitty väärä numero. Kuvien ja raportin perusteella kyseessä on kohde nro 13, jolla on suoritettu myös pienimuotoisia kaivauksia eikä karttaan merkitty nro 8. Kartoituksen yhteydessä kohteelle annettiin uusi numero. Paikalta löytyi vuonna 2015 kiväärin hylsyjä. Kyseessä on todennäköisesti ampuma-asema, jossa suojana on mahdollisesti käytetty esim. luoteispuoleisen maaston kohoavaa muotoa tai paikalla olleita puita. Paikalla on havaittavissa matala painauma, jonka vaikutelma voi olla peräisin myös ympärillä kasvavista puista. Selkeitä merkkejä varsinaisesti kaivetusta poterosta ei havaittu. Kohteen koordinaateissa voi olla pientä epätarkkuutta, sillä alueen suurikokoinen puusto heikensi mittaustulosta.

220 Potero

Koordinaatit: P= 6764298,38 I= 26480144,74 Z= 131,87

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 2015 (kesäkuu) s. 4.

Teivaanmäellä kartoitettiin Pallaksenrannan päälle vievän virkistyspolun reunoja, joissa oli jo aiemmin huomattu olevan kaivantoja, joita ei oltu kuitenkaan edellisissä maastotöissä kartoitettu. Uudet kohteet mitattiin ja merkittiin maastokartalle. (Kartta s. 9, kohde 10).

Havainnot 2016: 12.7.2016

Potero sijaitsee Teivaanmäen länsipään korkeimmankohdan ja vanhan tanssilavan mäen välissä olevalla tasanteella, Teivaanmäen länsipäähän johtavan polun koillispuolella. Mahdollinen potero on noin 13 metrin päässä polusta, polun varteen kasatun (uuden) kiviröykkiön kohdalta katsoen. Paikalla on kivien lomassa matalahko painauma, joka on aavistuksen neliömäinen. Kuopanteen koko on 1 x 1 m ja syvyys enintään 30 cm, ja sen lounaispuolella on suuri kuusi. Mahdollisesti kyseessä on hyvin mataloitunut potero.

Vuoden 2015 tarkastusraportin karttaan on merkitty samalle tasanteelle, polun koillispuolelle kohteet 10, 11 ja 12. Kartoituksen yhteydessä havaittu mahdollinen potero on ilmeisesti tarkastuksen kohde 10. Kartoituksen yhteydessä kohteelle

annettiin uusi numero. Kahta muuta kohdetta (11 ja 12) ei maastossa kyetty paikallistamaan.

221 Potero

Koordinaatit: P= 6764267,96 I= 26480180,00 Z= 128,09

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 2015 (kesäkuu) s. 4.

Teivaanmäellä kartoitettiin Pallaksenrannan päälle vievän virkistyspolun reunoja, joissa oli jo aiemmin huomattu olevan kaivantoja, joita ei oltu kuitenkaan edellisissä maastotöissä kartoitettu. Uudet kohteet mitattiin ja merkittiin maastokartalle. (Kartta s. 9, kohde 13).

Havainnot 2016: 12.7.2016

Potero sijaitsee Teivaanmäen länsipään korkeimman kohdan kaakkoispuolella olevan tasanteen ja vanhan tanssilavan mäen välisessä notkelmassa, Teivaanmäen länsipäähän johtavan polun koillispuolella. Heinikossa oleva suorakaiteenmuotoinen potero on kooltaan 1,5 x 1 m ja 30–40 cm syvä. Poteron lounaisreuna on syvempi ja jyrkempi kuin koillisreuna, joka on matala. Poteron pohjoispuolella oli tuulen kaataman puu.

Potero on havaittu vuoden 2015 tarkastuksessa ja raportin karttaan se on merkitty numerolla 13. Todennäköisesti karttaan on merkitty virheellinen numero, sillä raportissa mainitut tarkemmat tutkimukset on raportin kuvien perusteella suoritettu kohteella, joka raportin karttaan on merkitty numerolla 8 (ks. Potero 219). Kartoituksen yhteydessä kohteelle annettiin uusi numero.

LÖYTYNHARJU 1

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028809

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 4

Koordinaatit: P= 6761679,31 I= 425782,83 Z=131,52

Koordinaattiselite: poteron 207:3 koordinaatit

Kartta: Kartta 16

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella olevan urheilukeskuksen alueella, aivan hyppymäkien eteläpuolella. Kohteen pohjoispuolella on edelleen pystyssä oleva vanha mäkihyppykilpailuiden tuomaritorni. Alue on itää laskevaa rinnettä, jonka laki on tasainen. Lakea on osittain tasattu tuomaritornia rakennettaessa. Pohjoisessa alue rajautuu vanhaan tuomaritorniin ja muilla sivuilla ulkoilureitteihin. Urheilukeskuksen alue kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin.

Alue on osin melko kivistä mäntykangasta, jossa aluskasvillisuutena on varpuja ja heinää. Vuonna 2015 suoritetussa tarkastuksessa alueelta havaittiin poteroista sekä löydettiin hylsyjä sekä piikkilankaa. Vuonna 2016 tehdyssä kartoituksessa kaikkia edellisenä vuonna havaittuja poteroita ei kuitenkaan löydetty. Vuonna 2016 alueella tehtiin myös systemaattista metallinilmaisinsintää, jonka avulla alueelta kyettiin löytämään useita selviä ampuma-aseita.

Kirjallisten lähteiden perusteella alue on kuulunut punaisten puolustuslinjaan. Näiltä asemilta onkin hyvä näkyvyys mm. kohteen kaakkoispuolella sijaitseville Kisatulikukkulan asemille, jotka olivat osa saksalaisten puolustuslinjaa. Kokonaisuudessaan tämä sekä sitä ympäröivät alueet ovat olleet osa Lahden sisällissodan aikaisten taistelujen taistelumaastoa.

Potero 207

Koordinaatit: P207:1 P= 6763674,63 I= 26479868,06 Z= 133,50

P207:2 P= 6763673,76 I= 26479871,44 Z= 133,39

P207:3 P= 6763664,93 I= 26479885,72 Z= 131,52

P207:14 P= 6763678,68 I= 26479885,13 Z= 133,19

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 2015 (kesäkuu)

Aivan suurmäen juuressa olevan vanhan tuomaritornin alue on ollut tähän asti teräsverkkoaidalla suljettu alue. Sen sisältä löytyi 20 aiemmin tuntematonta kaivantoa, jotka mitattiin ja piirrettiin käsivaralla maastokarttaan. Yhden kuopan reunalta löytyi runsaasti piikkilankaa vanhan puun ympärille kietoutuneena ja osittain maahan hautautuneena. (Liite 3. s. 16–17 Tuomaritorni 3, 4 ja 9 löydöt 2–6.)

207:1 180 x 120 cm

207:2 halkaisija 120 cm

207:3 200 x 180 cm

207:4 halkaisija 90 cm

207:5 >200 x 150 cm

207:6 >200 x 90 cm

207:7 200 x 80 cm

207:8 >200 x 100 cm

207:9 100 x 100 cm

207:10 150 x 80 cm

207:11 halkaisija 200 cm

207:12 >200 x 150 cm

207:13 >200 x 100 cm

207:14 halkaisija 90 cm

207:15 200 x 160 cm

207:16 halkaisija 120 cm

207:17 halkaisija 120 cm

207:18 halkaisija 100 cm

207:19 60 x 60 cm

207:20 halkaisija 160 cm

Havainnot 2016: 3.5.2016 ja 30.6.2016

2015 havaituista 20 poterosta pystyttiin identifioimaan vain neljä poteroa. Alueella tehtiin kesällä 2016 tutkimuksia myös metallinilmaisimella, jolloin voitiin todeta alueen kuuluneen sisällissodan aikaiseen taistelumaastoon. Paikalla taistelleet punaiset ovat hyödyntäneet alueen maastonmuotoja ja kivikkoa luontaisina ampumasuojina, minkä takia varsinaisia poteroita ei ole juurikaan paikalle kaivettu.

207:1 Matala soikiomainen potero, jonka koko on 1,4x2,4 metriä.

207:2 Pyöreähkö potero, jonka halkaisija on 2 metriä. Poteron eteläpuolella on maakivi.

207:3 Alueen selkein ja isoin potero. Koko 3x3,8 metriä. Poteron kaakkois- ja lounaispuolella on isot kivilohkareet. Tämä alue rinteestä on muutenkin kivisempää.

207:14 Kaivanto on selkeä lähes neliön kokoinen ja muotoinen kuoppa, jonka ympärillä on noin 0,5 m leveä matala valli.

LÖYTYNHARJU 2

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028814

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 4

Koordinaatit: P= 6763709,75 I= 26479822,40 Z=138,89

Koordinaattiselite: poteron 74:5 koordinaatti

Kartta: Kartta 16

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella olevan urheilukeskuksen alueella, aivan suurmäen eteläpuolella. Urheilukeskuksen alue kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY). Kohde rajautuu maastossa alueella risteileviin ulkoilureitteihin ja kohteen pohjoispuolella on mäkihyppääjien huoltorakennuksia. Maasto on kuivaan mäntykangasta.

Alueelta on vuoden 1996 inventoinnissa havaittu neljä poteroa. Vuoden 2016 kartoituksessa näistä yhden (potero 74:1) todettiin tuhoutuneen. Kartoituksessa alueelta havaittiin yksi uusi potero (potero 74:5).

Kirjallisten lähteiden perusteella alue on kuulunut punaisten puolustuslinjaan. Näiltä asemilta onkin hyvä näkyvyys mm. kohteen kaakkoispuolella sijaitseville Kisatulikukkulan asemille, jotka olivat osa saksalaisten puolustuslinjaa. Kokonaisuudessaan tämä sekä sitä ympäröivät alueet ovat olleet osa Lahden sisällissodan aikaisten taistelujen taistelumaastoa.

74:1–5 Potero

Koordinaatit: P74:2 P= 6763686,30 I= 26479825,51 Z= 134,64

P74:3 P= 6763681,98 I= 26479819,80 Z= 134,15

P74:4 P= 6763668,65 I= 26479811,96 Z= 133,19

P74:5 P= 6763709,75 I= 26479822,40 Z= 138,89

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Kivikkoiseen mäenrinteeseen kaivettuja poteroita.

74:1 340 x 340 cm, syvyys 70 cm. Kivien reunustama suoraseinäinen ja tasapohjainen potero aivan tien reunassa. Pohjalla on täyttömaata.

74:2 240 x 230 cm, syvyys 60 cm. Suoraseinäinen. Pohjalle on vieritetty kiviä.

74:3 190 x 110 cm, syvyys 50 cm. Kapea kaivanto kiintokiven takana.

74:4 340 x 160 cm, syvyys 40 cm. Polun ja tien risteyksessä. Täytetty kokonaan suurilla kivillä.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Kiviä kammattu pohjalle.

Uhkatekijät: Maanmuokkaus.

Havainnot 2016: 3.–4.5.2016

Maastossa havaittiin jo aiemmin tunnettujen poteroiden läheisyydessä yksi uusi potero 74:5 metsäalueella Suurmäentien länsipuolella. Lisäksi todettiin, että Suurmäentien reuna-alueella ja soraa on levitetty länteen metsäalueelle ja osin poteroiden päälle.

74:1 Poteroa ei löydetty maastossa. Potero on todennäköisesti peittynyt ja tuhoutunut Suurmäentien varteen tehdyssä levityksessä sekä paikalla olevien sorakasojen alle. Paikalla oli näkyvissä vielä muutamia kiviä, jotka ovat voineet olla poteron reunakiviä. Koska potero ei ollut havaittavissa, tälle ei mitattu sijaintitietoa.

74:2 Poteroon on päätynyt soraa alueella olevista sorakasoista. Tämän vuoksi kohteen koordinaatit on mitattu poteron kaakkoisnurkasta.

74:3 Poteron viereen on kasattu risuja.

74:4 Poteron pohjoisreuna on täytöstä huolimatta havaittavissa. Pohjoisreunalla oli näkyvissä metalliromua.

74:5 Maastossa havaittu uusi potero, joka sijaitsee aiemmin tunnettujen pohjoispuolella. Potero on muodoltaan neliskulmainen ja se on tasapohjainen. Poteron etelä- ja länsiseinämät ovat korkeimmat. Poteron koko on 2,5 x 3,5 m ja se on länsipäässä noin 50 cm ja itäpäässä noin 20 cm syvä. Poteron sisällä on muutamia kiviä. Kyseessä ei ole todennäköisesti tuhoutuneeksi tulkittu potero 74:1, sillä potero ei sijaitse aivan tien reunassa vaan kauempana metsäalueella.

LÖYTYNHARJU 3

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028815

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 6

Koordinaatit: P= 6763693,06 I= 26479752,27 Z= 140,20

Koordinaattiselite: poteron 72:1 koordinaatti

Kartta: Kartta 16 ja 18

Kuvat: DIGMAV2016007:8

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella olevan urheilukeskuksen alueella, aivan hyppyrimäkien kaakkoispuolella. Urheilukeskuksen alue kuuluu valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Alue on kivikkoista kuivaa mäntykangasta, joka rajautuu joka suunnilta latu-uriiin.

Alueelta oli vuoden 1996 inventoinnissa havaittu yksi potero, mutta vuoden 2016 kartoituksessa alueelta havaittiin kaikkiaan kuusi poteroa. Todennäköisesti vuoden 2016 kartoituksen potero 72:6 on Takalan vuonna 1996 havaitsema potero.

Kirjallisten lähteiden perusteella alue on kuulunut punaisten puolustuslinjaan. Kokonaisuudessaan tämä sekä sitä ympäröivät alueet ovat olleet osa Lahden sisällissodan aikaisten taistelujen taistelumaastoa.

72:1-6 Potero

Koordinaatit: P72:1 P= 6763693,06 I= 26479752,27 Z= 140,20

P72:2 P= 6763691,71 I= 26479748,10 Z= 139,12

P72:3 P= 6763689,34 I= 26479760,90 Z= 139,21

P72:4 P= 6763676,74 I= 26479746,35 Z= 139,72

P72:5 P= 6763711,88 I= 26479758,87 Z= 140,85

P72:6 P= 6763696,85 I= 26479755,22 Z= 139,57 **Aiemmat havainnot:** Hannu Takala

1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Kivikkoiseen loivaan itärinteeseen lapiolla kaivettu suorakulmainen potero. Kaivettu maa on kasattu valliksi etureunaan. Koko: 190 x 160 cm, syvyys 60 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 3.5.2016

Kivikkoisella kahden pohjois-etelä-suuntaisen latu-uran rajaamalla metsäalueella, suurmäen lounaispuolella havaittiin yhteensä kuusi poteroa. Joista todennäköisesti 72:6 on Takalan vuonna 1996 havaitsema potero. Alueen poikki kulkee käytöstä poistunut metalliverkkoaita.

72:1 Pyöreähkö potero, jonka ympärillä on matalat vallit. Potero on luode-kaakko-suuntainen ja sen keskelle on pudonnut kivi. Poteron halkaisija on noin 1,2 m ja se on 30 cm syvä.

72:2 Matala ja osin täyttynyt potero, jonka itälaidalla on valli. Potero on kooltaan 1 x 1,5 m ja 20 cm syvä ja se on itä-länsi-suuntainen. Poteron päältä kulkee polku, mikä on johtanut poteron osittaiseen täyttymiseen.

72:3 Pyöreä potero, joka on tehty luonnollisten isompien maakivien taakse. Selkeästi erottuvan poteron halkaisija on 1,5 m ja syvyys 40 cm. Poteron keskellä oleva kivi on romahtanut reunalta.

72:4 Suorakaiteenmuotoinen potero, jonka pituus on 2 m, leveys 0,5 m ja syvyys 40 cm. Potero on lounas-koillis-suuntainen ja sen pohjoisreunan yli kulkee polku, joka on osin täyttänyt poteroa.

72:5 Neliönmuotoinen potero, jonka itäreunalla on noin 1 m levyinen valli. Potero on kooltaan 1 x 1 m ja 40 cm syvä. Poteroa ympäröi luonnollinen kivikko.

72:6 Kyseessä on todennäköisesti vuonna 1996 havaittu potero (ks. mitat). Poterossa on lähes kivetynomaiset seinät luonnollisen kivikon vuoksi.

Kuva DIGMAV2016007:8 Löytynharju 3, potero 72:6. Kuvattu lounaasta. Kuvaaja P. Häkälä.

LÖYTYNHARJU 4

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028816

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä:3

Koordinaatit: P= 6763528,40 I= 26479711,37 Z= 130,70

Koordinaattiselite: poteron 73:2koordinaatti

Kartta: Kartta 17

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella, urheilukeskuksen lounaispuolella olevan kamppailuareenan ja Hämeenlinnantien (valtatie 12) välisellä rinteellä. Alue on mäntykangasta, joskin rinne heti poteroiden kohdalla on vesakoitunutta. Aluetta on muokattu voimakkaasti eikä alkuperäistä maastoa ole juurikaan säilyneenä. Alue on ollut vuoden 1918 taisteluissa punaisten puolustuslinjaa.

Alueelta oli vuoden 1996 inventoinnissa havaittu kaksi poteroa. Vuoden 2016 kartoituksessa näiden kahden lisäksi havaittiin yksi uusi potero.

73:1–3 Potero

Koordinaatit: P73:1 P= 6763520,00 I= 26479697,02 Z= 130,10

P73:2 P= 6763528,40 I= 26479711,37 Z= 130,70

P73:3 P= 6763532,40 I= 26479726,88 Z= 130,27

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Kaksi suoraseinäistä ja tasapohjaista poteroa 15 m välein kivikkoisen harjanteen päällä.

73:1 330 x 260 cm, syvyys 50 cm.

73:2 170 x 170 cm, syvyys 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatuneet.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 4.5.2016

Hämeenlinnantien pohjoispuolella olevalla harjanteella, harjanteella kulkevan latu-uran eteläpuolella havaittiin kolme poteroa, joista 73:3 on uusi kohde. Poteroiden pohjoispuoleista rinnettä on muokattu huomattavasti latu-uria varten.

73:1 Poteron pohjoisreuna on mahdollisesti tuhoutunut jo aiemmin pohjoispuolella kulkevan latu-uran raivauksessa, jolloin pohjoisreuna on puskettu vallimaiseksi. Rinteenpuoleinen valli on myös osin sortunut tuulenkaatojen vuoksi. Poteron kohdalla on sen etelä puolella, alarinteessä, 3 x 2 m kokoinen nelikulmainen kuoppa. Mahdollisesti kyseessä on kuitenkin hiekkakuoppa, sillä kuopan sijainti on suojaton ja sen eteläreunaa ei ole valitettu. Hämeenlinnantien varrella on samalla kohtaa myös vanha hiekanoton lohkaus.

73:2 Poterossa on valli rinteen, etelän, puolella.

73:3 Em. poteroiden lisäksi maastossa havaittiin kolmas potero näistä itään, kohdassa jossa harjanne muodostaa pienen niemekkeen kohti kaakkoa. Potero on muodoltaan neliömäinen ja tasapohjainen ja sen reunoilla on matala valli. Poteron pohjoisreuna on peittynyt pohjoispuolen latu-uran rakentamisessa vyörytettyjen suurten kivien alle. Havaittavissa oleva koko 3,5 x 2 m ja syvyys 30 cm.

LÖYTYNHARJU 5

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028818

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 11

Koordinaatit: P= 6763663,77 I= 26479649,48 Z= 145,94

Koordinaattiselite: poteron 88:6 koordinaatit

Kartta: Kartta 18

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella olevan urheilukeskuksen alueella. Kohteen länsipuolella sijaitsee vanha ravirata, eteläpuolella laaja kenttä ja itäpuolella hyppyrimäet. Alueella risteilee erilaisia polkuja, reittejä sekä idässä latu-uria. Alue on kuivaa mäntykangasta.

Vuoden 1996 inventoinnissa alueelta oli havaittu kaikkiaan kuusi poteroa, joista vuoden 2106 kartoituksessa yhden (potero 87) todettiin tuhoutuneen. Kartoituksen yhteydessä alueelta havaittiin 7 uutta poteroa.

Kirjallisten lähteiden mukaan alue on kuulunut punaisten puolustuslinjaan. Käytännössä kaikkia urheilukeskuksen alueella sijaitsevat sisällissodan aikaiset poterokohteen muodostavat yhtenäisen taistelumaaston, jota myöhempi maankäyttö on rikkonut.

87 Potero

Koordinaatit: -

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Tasamaalle, loivaan mäenrinteen päälle lapiolla kaivettu pyöreä potero, jonka pohja on tasainen. Kaivettu maa on kasattu valleiksi ympärille. Halkaisija 250 cm, syvyys 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella polkujen risteyksessä.

Havainnot 2016: 3.5.2016

Potero on todennäköisesti tuhoutunut suurmäen takana olevalta sillalta alas etelään kentälle johtavan latu-uran teon yhteydessä. Poteroa ei havaittu maastossa. Latu-uran levennetyt reunat kartoitettiin. Alueelta löytyi uusi potero (ks. potero 206) latu-uran

luoteispuolelta. Potero ei todennäköisesti ole kuitenkaan potero 87, sillä se sijaitsi vuonna 1996 havaittua poteroa pohjoisemmassa ja oli muodoltaan neliömäinen.

88:1–7 Potero

Koordinaatit: P88:1 P= 6763634,77 I= 26479599,90 Z= 145,98
P88:2 P= 6763633,69 I= 26479590,43 Z= 151,44
P88:2B P= 6763631,44 I= 26479590,90 Z= 149,33
P88:3 P= 6763622,64 I= 26479590,51 Z= 146,34
P88:4 P= 6763642,03 I= 26479609,32 Z= 146,62
P88:5 P= 6763647,86 I= 26479615,45 Z= 146,52
P88:6 P= 6763663,77 I= 26479649,48 Z= 145,94
P88:7 P= 6763637,20 I= 26479580,96 Z= 150,98

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Kaksi vierekkäistä pientä poteroa rinteiden päällä. Molempien edessä maavallit rinteelle päin.

88:1 halkaisija 90 cm, syvyys 40 cm.

88:2 halkaisija 110 cm, syvyys 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatuneet. 88:1 on tuhoutunut (polku kulkee päältä).

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 3.5.2016

Alueelta, koirankoulutuskentän luoteispuolella olevan harjanteen päältä, löytyi kartoituksen yhteydessä kuusi uutta poteroa (88:2B–7). Poterot seurailevat harjanteen päällä kulkevan polun linjaa. Mahdollisesti alueella on useampiakin ennestään tuntemattomia poteroita ja kaivantoja, mutta aluetta ei kartoituksen yhteydessä ennätetty tarkastaa systemaattisesti.

88:1 Havainnot vastaavat vuoden 1996 tietoja.

88:2 Poteron kohdalla todettiin vierekkäin kaksi aivan saman kokoista poteroa, joista oli mahdotonta sanoa, kumpi oli vuonna 1996 havaittu potero. Molempien sijaintitiedot mitattiin ja eteläisempi nimettiin **88:2B**.

88:3 Suuri neliönmuotoinen potero sijaitsee lähellä harjanteen reunaa, kentältä harjanteen päälle nousevan polun eteläpuolella. Potero on vuonna 1996 havaittujen poteroiden eteläpuolella noin 10 m päässä näistä. Poteron eteläreuna erottuu selkeitten ja pohjoisreuna on osin sortunut. Poteron reunoilla on vallit ja pohja on tasainen. Poteron koko valleineen on noin 3 x 2,5 m ja syvyys 40–50 cm.

88:4 Suorakaiteenmuotoinen länsi–itä-suuntainen potero sijaitsee vuonna 1996 havaittujen poteroiden koillispuolella noin 12 metrin päässä näistä, harjanteen suuntaisesti kulkevan polun itäpuolella. Potero on hyvin kapea ja syvä ja sen itäpäässä on valli. Poteron koko on 2 x 0,5 m ja syvyys 40 cm.

88:5 Suorakaiteenmuotoinen luode–kaakko-suuntainen potero sijaitsee vuonna 1996 havaittujen poteroiden koillispuolella noin 20 metrin päässä näistä, harjanteen suuntaisesti kulkevan polun itäpuolella. Potero on aivan polun reunassa ja polku on

tuhonnut/madaltanut poteron länsireunan. Poteron törmän puoleisessa kaakkoispäässä on valli. Poteron koko valleineen on 2 x 1,5 m ja syvyys 40–50 cm.

88:6 Neliskanttisenmuotoinen maatuneempi potero sijaitsee vuonna 1996 havaittujen poteroiden koillispuolella noin 55 metrin päässä näistä, harjanteen suuntaisesti kulkevan polun itäpuolella. Potero on pohjoisin havaittu potero harjanteen päällä ja sijaitsee muista erillään. Poterossa ei ole selkeää vallia ja se on kooltaan 1,5 x 1 m ja 40 cm syvä.

88:7 Matala suorakaiteenmuotoinen potero sijaitsee vuonna 1996 havaittujen poteroiden länsipuolella noin 10–15 metrin päässä näistä. Potero on luode–kaakko-suunteinen ja sen rinteen puoleisessa kaakkoispäässä on valli. Potero on kooltaan 1,5 x 0,5 m ja 20 cm syvä ja se muistuttaa Suurmäen takana olevia kaivantoja 75:1–18.

89:1–3 Potero

Koordinaatit: P89:1 P= 6763615,30 I= 26479534,03 Z= 149,15

P89:2 P= 6763621,79 I= 26479559,31 Z= 148,25

P89:3 P= 6763628,01 I= 26479560,99 Z= 149,33

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla loivaan etelärinteeseen kaivettu kaivanto. Seinät ovat suorat ja pohja tasainen. Valli eteläreunalla.

89:1 230 x 120 cm, syvyys 40 cm.

89:2 120 x 100 cm, syvyys 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Mahdollisesti 1918 sotaan liittyviä.

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti ?

Käyttäjät: Punakaarti ?

Kunto: Maatuneet.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella keskellä polkujen risteystä.

Havainnot 2016: 3.5.2016

Poteroiden 89:1–2 todettiin vastaavan vuoden 1996 kuvausta. Poteron 89:2 koillispuolelta noin 12 m päästä havaittiin uusi potero 89:3, joka on muodoltaan pyöreähkö. Poteron halkaisija on 1,5 m ja syvyys 40 cm, ja sen rinteen puoleisella reunalla on vallia. Poteron kaakkoispuolella kulkeva polku on tuhonnut/sortanut vallia ja täyttänyt poteroa.

Poterot todennäköisesti liittyvät 1918 sotaan (mistä vuonna 1996 oli epäselvyyttä), sillä samalta harjanteelta, koirankoulutuskentän ja entisen raviradan välissä, tehtiin kartoituksen yhteydessä runsaasti uusia havaintoja poteroista (ks. 88:1-7). Alueelta olisi varmasti löydettävissä vielä uusia kohteita, sillä harjannetta ei inventoitu systemaattisesti.

206 Potero

Koordinaatit: P= 6763729,75 I= 26479690,40 Z= 146,29

Aiemmat havainnot: -

Havainnot 2016: 3.5.2016

Potero havaittiin tuhoutuneeksi todettua poteroa 87 etsittäessä. Potero sijaitsee Suurmäen takana olevalta sillalta etelään johtavan latu-uran länsipuolella. Potero on kohtalaisen tasaisessa maastossa ja sen kohdalla rinne laskee loivasti kaakkoon. Potero on neliskanttinen ja sen kaakkoisreunalla on valli. Poteron koko on 2,5 x 2 m ja se on 40–50 cm syvä. Tuhoutunut potero 87 on sijainnut poterosta kaakkoon ja se on jäänyt paikalla kulkevan latu-uran alle. Nyt löytynyt potero ei todennäköisesti voi olla tuhoutuneeksi tulkittu potero, sillä poteron muoto ja sijainti poikkeavat vuonna 1996 havaitusta.

LÖYTYNHARJU 6

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028819

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 15

Koordinaatit: P= 6763864,73 I= 26479728,64 Z= 147,82

Koordinaattiselite: poteron 75:12 koordinaatit

Kartta: Kartta 19

Kuvat: DIGMAV2016007:6-7

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella olevan urheilukeskuksen alueella, heti hyppyrimäkien takana. Urheilukeskus on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Alue on mäntykangasta.

Kohde rajautuu lännessä ja etelässä latu-uraan, minkä lisäksi alueen lävitse kulkee yksi latu-ura. Alueelta havaittiin vuoden 1996 inventoinnissa 18 kapeaa poteroa, joista kaksi on myöhemmin tuhoutunut latu-uria levennettäessä. Poterosta 75:2 nelisenkymmentä metriä lounaaseen on sijainnut potero 66, joka nyttemmin on jäänyt paikalla tehtyjen maansiirtotöiden ja latu-urien levennysten alle.

Kirjallisten lähteiden mukaan poterot kuuluvat punaisten puolustuslinjaan ja muodostavat yhdessä muiden alueen poterojen kanssa yhtenäisen sisällissodan aikaisen taistelumaaston.

66 Potero

Koordinaatit: -

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu pyöreä potero tasamaalle mäenrinteen päälle, josta on ollut suora näköyhteys kaupunkiin. Reunat ovat suipot, kaivettu maa on kasattu valliksi ympärille, nyt maatonut lähes tasaiseksi. Halkaisija 330 cm, syvyys 75 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatonut.

Uhkatekijät: Keskellä ulkoilualuetta latu-urien risteyksessä.

Hannu Takala 2015 (kesäkuu) s. 5.

...koko suurmäen taustaa tarkasteltiin, sillä voimakas virkistyskäyttö on kalvanut laajoilta alueilta pintamaan kokonaan pois, ja maastossa heikosti erottuvien kaivantojen reunoilta oli suoraan näkyvissä mm. hylsyjä sekä ammuksen kappaleita. Yhdessä hylsyssä oli vielä jäljellä puinen luotiosa. (Liite 3. s. 16 Löytöluettelossa Potero 66 löytö 1.).

Havainnot 2016: 3.5.2016

Poteroa ei havaittu maastossa ja se on todennäköisesti tuhoutunut alueella tehtyjen maansiirtotöiden yhteydessä. Alueelle on rakennettu runsaasti uusia tieuria sillan itä- ja länsipuolelle, joiden alle potero on todennäköisesti jäänyt.

75:1–18 Potero

Koordinaatit: P75:2 P= 6763838,13 I= 26479733,54 Z= 148,69

P75:3 P= 6763841,72 I= 26479733,61 Z= 148,11

P75:4 P= 6763842,87 I= 26479733,33 Z= 148,18

P75:5 P= 6763845,02 I= 26479733,62 Z= 149,38

P75:6 P= 6763847,29 I= 26479733,01 Z= 147,71

P75:7 P= 6763847,84 I= 26479731,17 Z= 148,62

P75:8 P= 6763851,60 I= 26479730,86 Z= 148,06

P75:9 P= 6763856,22 I= 26479729,99 Z= 148,70

P75:10 P= 6763860,46 I= 26479729,14 Z= 147,94

P75:11 P= 6763861,68 I= 26479728,83 Z= 147,90

P75:12 P= 6763864,73 I= 26479728,64 Z= 147,82

P75:14 P= 6763873,98 I= 26479726,12 Z= 147,52

P75:15 P= 6763875,45 I= 26479725,74 Z= 147,61

P75:17 P= 6763891,64 I= 26479717,23 Z= 147,30

P75:18 P= 6763897,07 I= 26479713,18 Z= 147,33

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: 18 hyvin kapeaa ja matalaa pitkulaista painaamaa jyrkänteen päällä. Mahdollisesti lyhytaikainen asema, makuuammuntaa varten kaivetut kuopat. Keskimääräinen koko 120 x 40 cm. Keskimääräinen syvyys 20 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatuneet.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Hannu Takala 2015 (kesäkuu)

Kolmas tutkimuskohde oli suurmäen juuressa olevan jyrkän rinteiden päällä ollut alue, jossa jo vuonna 1996 havaittiin pitkä yhtenäinen ketju suojakaivantoja. Kaivantojen etäisyydet mitattiin nyt tarkemmin. (s. 5)

Kenttätöiden jälkeen kävi ilmi, että alueen latuverkon rakentaminen oli aloitettu syksyllä 2015 ilman, että asiasta olisi pyydetty museolta lausuntoa tai kommenttia. Sen seurauksena syys-lokakuussa havaittiin, että muutamat suurmäen takana olleen yhtenäisen kaivantoketjun ensimmäisistä kuopista oli tuhottu latu-uran levennyksen yhteydessä. (s.6)

Havainnot 2016: 3.5.2016

Maastossa todettiin jyrkänteen päällä olevien poterojen olevan vuoden 1996 mukaisen kuvauksen mukaisia. Poteroista 16 on sijainnut suurmäen luoteispuolella kahden luode-koillinen-suuntaisen latu-uran välisellä metsäalueella ja kaksi pohjoisemman latu-uran pohjoispuolella, siten että eteläisin potero on 75:1 alanumeroiden kasvaessa pohjoiseen. Alueen latu-uria on levennetty ja urien reunamilla maastoa on leikattu huomattavasti, tuoreista pinnoista päätellen, lähiaikoina. Urien levennyksen myötä eteläisin potero 75:1 on tuhoutunut samoin kuin pohjoisemman latu-uran eteläpuolella ollut potero 75:16. Pohjoisimmat kaksi poteroa 75:17–18 olivat edelleen havaittavissa, joskin maanmuokkaus ulottui hyvin lähelle poteroa 75:17. Poteroitten sijainti mitattiin.

Latu-urien rajaamalla metsäalueella, jyrkänteen päällä, havaittiin yhteensä 13 poteroa, joiden sijainti mitattiin. Kuudestatoista poterosta kaksi em. (75:1 ja 75:16) ovat tuhoutuneet ja todennäköisesti poteroa 75:13 ei tunnistettu maastossa (kohde ei kuitenkaan liene tuhoutunut). Poteroitten alapuolella havaittiin raivattu ja hieman terassoitu rinteensuuntainen maatonut kulkuväylä. Väylä voi mahdollisesti liittyä poteroihin, sillä selkeää tietä tai reittiä väylän jatkeena rinteiden päältä ei havaittu. Väylän sijainti sekä poteroita ympäröivien latu-urien levennykset kartoitettiin.

Kuva DIGMAV2016007_6 Löytynharju 6. Poteroiden 75:15 ja 75:17 välissä kulkeva latu-ura, jonka levennys on tuhonnut poteron 75:16. Kuvattu lännestä. Kuvaaja P. Häkälä

Kuva DIGMAV2016007_7 Löytynharju 6. Poteroiden väliin nouseva raivattu väylä, kuvattu idästä. Kuvaaja P. Häkälä

LÖYTYNHARJU 7

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028822

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 4

Koordinaatit: P= 6763887,588 I= 26479657,015 Z= 151,319

Koordinaattiselite: Poteron 81:1 koordinaatit

Kartta: Kartta 19

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella olevan urheilukeskuksen alueella, aivan hyppyrimäkien takana, niiden länsipuolella. Kohde rajautuu idässä ja koillisessa latu-uriin kun taas lännessä on laajempi yhtenäinen metsäkaistale. Alue on mäntykangasta. Aivan kohteen itäpuolella sijaitsee kohde Löytynharju 6, joka on 15 matalan poteron muodostama yhtenäinen kokonaisuus.

Löytynharju 7 muodostuu neljästä poterosta, joista kolme (81:1-3) sijaitsee yhtenäisenä ryppäänä lähellä toisiaan ja neljäs (82) näistä 50 metriä pohjoiseen.

81:1–2 Potero

Koordinaatit: P81:1 P= 6763887,58 I= 26479657,01 Z= 151,31

P81:2 P= 6763887,06 I= 26479658,40 Z= 151,49

P81:3 P= 6763885,16 I= 26479656,04 Z= 151,55

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Kaksi lapiolla kaivettua vierekkäistä kuoppaa matalahkon rinteeseen päällä.

81:1 120 x 95 cm, syvyys 30 cm.

81:2 140 x 100 cm, syvyys 20 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatuneita.

Uhkatekijät: Polkujen risteyksessä ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 3.5.2016

Poterot ovat aivan polun vieressä ja polun osin kuluttamia. Paikalla havaittiin kolme kuoppaa ryppäänä. Näistä kolmas on kuitenkin epävarma, joskin sen olemus muistuttaa jo aiemmin havaittuja poteroita.

82 Potero

Koordinaatit: P= 6763938,78 I= 26479654,93 Z= 147,87

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu pyöreä kuoppa tasaiselle maalle. Etureunalle (itään) on kasattu valli. Halkaisija 140 cm, syvyys 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatuneita.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella metsäautotien vieressä.

Havainnot 2016: 3.5.2016

Potero on säilynyt hyvin ja sen pyöreä muoto erottuu selkeästi.

PALLAS 1

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028823

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 4

Koordinaatit: P= 6764165,19 I= 26479991,65 Z= 134,21

Koordinaattiselite: Kaivannon 68 koordinaatit

Kartta: Kartta 20

Kuvat: DIGMAV2016007:12

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella olevan urheilukeskuksen alueella. Kohteen kaakkoispuolella sijaitsee Häränsilmä ja kohteen koillispuolella sijaitsee Teivaanmäki, jossa on myös sisällissodan aikaisia taistelukaivantoja. Kohteen eteläpuolella sijaitsee kohde Pallas 2 ja lounaispuolella Pallas 3, joissa on myös sisällissodan aikaisia taistelukaivantoja.

Havaitut neljä poteroa sijaitsevat mäntykankaalla jononmaisessa muodostelmassa, ja poteroiden välinen etäisyys on noin 20 metriä. Rajatun muinaisjäännösalueen läpi, poteroiden 67 ja 68, välistä kulkee latu-ura. Poteroiden pohjoispuoliselta alueelta, joka maastoltaan on kivistä, on metallinilmainsinharrastajien toimesta ison kiven vierestä löydetty hylsykeskittymä. Löydetyt hylsyt oli jätetty kiven päälle. Alueella käytiin loppukesästä 2016, jolloin ilmoitettua aluetta käytiin läpi, mutta hylsykeskittymää ei löydetty.

Syy poteroiden sijoittumiselle alueelle voi olla reitissä, joka kulkee nyt puheena olevan mäen ja Teivaanmäen välissä ja yhdistää Jalkarannan ja nykyisen urheilukeskuksen alueen. Kyseinen reitti näkyy ainakin yhdessä saksalaisten piirtämässä kenttäkartassa.

67 Potero

Koordinaatit: P= 6764173,66 I= 26480010,51 Z= 132,33

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla mäenrinteenpäälle kaivettu potero. Koko 210 x 150 cm, syvyys 80 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 13.7.2016

Potero sijaitsee jyrkän koilliseen laskevan rinteen päällä, aivan rinteen harjanteen reunalla. Potero on kaakko-luode-suuntainen. Poteron länsipuolella kulkee latu-ura, jota on äskettäin levennetty. Tässä yhteydessä poteron reunan päälle on kasattu maata. Poteron kohdalla on valaisinpylväs, jonka kiinnitysvaijeri on noin 2 metrin päässä poteron luoteiskulmasta. Poterossa kasvaa vesakkoa ja luoteiskulmassa kuusi.

68 Kaivanto

Koordinaatit: P= 6764165,19 I= 26479991,65 Z= 134,21

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu kookas kuoppa mäen laelle.

Reunat ovat suorat ja pohja tasainen. Toisessa päässä on muutamia hirsii pystyssä ja pohjalle maatuneina. Kyseessä lienee hirsivuorattu/-katettu suoja. Koko 260 x 200 cm, syvyys 90 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 13.7.2016

Kookas kaivanto on itä-länsi-suuntainen ja se sijaitsee hiljattain levennetyn latu-uran länsipuolella. Kaivannossa ei havaittu vuonna 1996 todettuja hirsii, mutta sen pohjalla oli paljon uudempaa roskaa. Kaivannon ympärillä ei ole valleja, lukuun ottamatta pientä kumpareita pohjoispuolella, joka voi myös johtua puun kannosta. Kaivannosta otettu maa on mahdollisesti kuljetettu paikalta pois tai levitetty tasaisesti. Kyseessä voi olla myös muu kuin vuoden 1918 sotaan liittyvä rakennelma kuten peruna- tai kellarikuoppa. Kohteen luonne tulisi selvittää tarkemmilla tutkimuksilla esim. metallinilmaisimen avulla.

Kuva DIGMAV2016007:12 Pallas 1, kaivanto 68. Kuvattu luoteesta. Kuvaaja P. Häkälä

69 Potero

Koordinaatit: P= 6764157,81 I= 26479978,91 Z= 136,69

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla supan yläreunaan kaivettu potero. Reunat ovat suorat ja pohja tasainen. Mahdollinen suojakuoppa. Koko 280 x 200 cm, syvyys 70 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut, yksi reuna sortunut, pohjalla kasvaa puita.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella polkujen risteyksessä.

Havainnot 2016: 13.7.2016

Potero on supprien välissä olevan harjanteen lounaisreunalla ja se on itä-länsi-suuntainen. Poteron kaakkois- ja luoteiskulmissa on kummut todennäköisesti poterosta kaivettua maata, mutta yhtenäistä vallia reunojen ympärillä ei ole havaittavissa. Poteron reunat ovat osin sortuneet.

70 Potero

Koordinaatit: P= 6764166,65 I= 26479961,53 Z= 135,29

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu pyöreä potero supan yläreunalle. Reunat ovat suorat ja pohja tasainen. Koko 270 x 230 cm, syvyys 80 cm. Sotilaallisesti ajatellen sijainti on outo; kohti jyrkän supan pohjaa. Käyttötarkoitus jää epäselväksi, ehkä suojakuoppa.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatunut, täynnä roskia.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 13.7.2016

Potero on supan jyrkästi lounaaseen laskevan rinteessä olevalla pienellä tasanteella. Poteron reunat ovat osin sortuneet ja sen pohjalla on roskia. Poteron ympäristössä on runsaasti kookkaita kiviä, joiden taustoja on voitu käyttää suojina/ampuma-asemina.

PALLAS 2

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028825

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 2

Koordinaatit: P= 6764085,45 I= 26479946,79 Z= 125,99

Koordinaattiselite: Poteron 71:1 koordinaatit

Kartta: Kartta 20

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella olevan urheilukeskuksen alueella. Kohteen itäpuolella on Häränsilmä ja koillispuolella Pallas 1 ja länsipuolella Pallas 3, joissa on myös sisällissodan aikaisia taistelukaivantoja.

Kaksi poteroa sijaitsee lähekkäin supan jyrkästi länteen laskevalla rinteellä. Supan eteläpuolitse menee latu-ura. Alue on mäntykangasta, jossa kasvaa myös kuusta. Poteroiksi niiden sijainti supan rinteessä on hieman erikoinen ja paikalla olisikin syytä tehdä tarkempaa tutkimusta.

71:1–2 Potero

Koordinaatit: P71:1 P= 6764085,45 I= 26479946,79 Z= 125,99

P71:2 P= 6764090,30 I= 26479955,36 Z=121,66

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Kaksi lapiolla supan rinteeseen kaivettua poteroa. Molemmat ovat suorareunaisia ja tasapohjaisia. Sijainnin perusteella käyttötarkoitus jää epäselväksi.

71:1 koko 180 x 160 cm, syvyys 70 cm.

71:2 koko 200 x 150 cm, syvyys 70 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatuneita.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 13.7.2016

Poterot sijaitsevat supan jyrkästi länteen laskevassa rinteessä. Poteroiden reunat erottuvat selkeästi ja molemmissa rinteen puoleinen länsireuna on muita matalampi.

Poteron 72:2 pohjalla oli pystytettynä tuore maalattu puupaalu. Kohteen luonne tulisi selvittää tarkemmilla tutkimuksilla esim. metallinilmaisimen avulla.

PALLAS 3

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028826

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 1

Koordinaatit: P= 6764098,90 I= 26479883,44 Z= 121,11

Koordinaattiselite: kaivannon koordinaatit

Kartta: Kartta 20

Kohde sijaitsee Lahden keskusta-alueen länsipuolella olevan urheilukeskuksen alueella. Alue on mäntykangasta, jossa kasvaa myös kuusta. Aivan kohteen itäpuolella kulkee latu-ura ja sen itäpuolella on iso suppa, jonka länsirinteessä on kaksi poteroa (kohde Pallas 2). Häränsilmä sijaitsee kohteesta 250 metriä itään.

76 Kaivanto

Koordinaatit: P= 6764098,90 I= 26479883,44 Z= 121,11

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla mäen rinteeseen tasaiselle kielekkeelle kaivettu suuri, suorakaiteenmuotoinen kaivanto. Kulmissa maatuneita hirrenpätkiä. Käyttötarkoitus: mahdollisesti asuin-/suojakuoppa katettuna. Koko 480 x 330 cm, syvyys 110 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Maatuneita.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 13.7.2016

Kookas kaivanto on latu-uran länsipuolella, supan kaakkoon laskevalla rinteellä olevalla tasanteella. Kaivannon pohjoisreunalla kulkee latu-uralle johtava polku ja itäreunalla on pieni valli. Valli ei ole kuitenkaan niin suuri, että kaikki kaivannosta poistettu maa olisi kasattu siihen. Kaivannon länsipääty on juurakon ja polun vuoksi osin sortunut. Kaivannossa ei havaittu vuonna 1996 todettuja hirsiiä, mutta sen pohjalla oli runsaasti roskia. Kohteen liittyminen vuoden 1918 sotaan on epävarmaa ja kyseessä voi olla muu rakennelma esim. katettu kellari. Kohteen luonne tulisi selvittää tarkemmilla tutkimuksilla esim. metallinilmaisimen avulla.

KULLANKUKKULA 1

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028829

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 5

Koordinaatit: P= 6762520,58 I= 26480475,71 Z= 96,33

Koordinaattiselite: poteron 11 koordinaatit

Kartta: Kartta 21

Kuvat: DIGMAV2016007:19–21

Kohde sijaitsee Lahden keskustan eteläpuolella, Launeen perhepuiston länsipuolella. Kohde on terävähuippuinen mäki, joka etelässä rajautuu Kullankaareen ja Yläportinkatuun. Kullankukkulan länsipuolella on Länsiharjun koulu ja pohjoisessa Starkin vanha teollisuusalue. Alue on kuivaan mänty- ja kuusimetsää, jossa aluskasvillisuutta on suhteellisen vähän, joskin kukkulan itärinne alkaa olla pahoin vesakoitunut.

Kullankukkula 1 muodostuu kolmesta taisteluhaudasta ja kahdesta poterosta, jotka sijaitsevat kukkulan etelärinteessä. Kohde on ensimmäisen kerran dokumentoitu vuoden 1996 inventoinnissa. Vuoden 2016 kartoituksessa todettiin poteroiden ja taisteluhautojen näkyvän edelleen maastossa, joskin hyvin matalina. Kullankukkulan eteläpuolelle on juuri valmistunut uusia kerrostaloja ja niiden sekä kukkulan välissä kulkee kevyenliikenteenväylä. Kevyenliikenteenväylää rakennettaessa Kullankukkulan rinteeseen on tehty leikkaus, jonka reuna on hyvin lähellä paikalla olevia taistelukaivantoja. Leikkaus on myös tällä hetkellä paljas ja siten herkkä eroosiolle. Sekä itse leikkaus että sen eroosioherkkyys ovat vaaraksi taistelukaivantojen säilyvyydelle. Leikkauksesta ei havaittu hylsyjä tms merkkejä taisteluista.

Vuonna 1918 Kullankukkula on ollut eteläinen Starkin paikalla ollutta Santamäkeä. Kullankukkulalla ja Santamäellä on ollut punakaartin asemia huhtikuussa 1918, mutta saksalaiset valtasivat nämä asemat heti hyökkäysvaiheensa alussa. Nykyinen Asemantausta ja Laune ovat tuolloin olleet avonaista peltoa ja siten maisema on ollut täysin erilainen nykyiseen nähden. Kullankukkula 1 kuuluvat taistelukaivannot ovat saksalaisten tekemiä. Kukkulan itärinteessä olevat matalat poterot ovat puolestaan punakaartin tekemiä ja muodostavat kohteen Kullankukkula 2.

10 Taisteluhauta

Koordinaatit: länsiosa P= 6762535,72 I= 26480464,82 Z=96,99

keskiosa P= 6762530,32 I= 26480467,96 Z= 97,11

itäosa: P= 6762524,91 I= 26480475,87 Z= 96,91

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu, polveileva juoksuhauda Kullankukkulan etelänpuoleisen rinteän alaosassa. Pituus noin 15 metriä, leveys noin 1,6 metriä.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Sekä Punakaarti että Itämerendivisioonan 225. reservijalkaväkirykmentin 3. pataljoonan 10. komppania.

Kunto: Maatunut ja paikoin tallautunut lähes näkymättömiin.

Uhkatekijät: Keskellä ruohikkoista ulkoilualuetta, polku kulkee miltei juoksuhaudan eteläosan päällä.

Havainnot 2016: 21.9.2016

Taisteluhauta on hyvin mataloitunut ja nykyisellään muistuttaa lähinnä ojaa. Haudan syvyys maksimissaan on 30 cm. Taisteluhauta on kuitenkin edelleen erotettavissa maastossa, mutta etenkin kesällä voimakas heinikko häittää sen havainnointia. Taisteluhauta on luode–kaakko-suuntainen ja sen molemmilla reunoilla kulkee polku. Hauta on kulutukselle alttiissa oikaisupaikassa koulun ja kevyenliikenteen väylien läheisyydessä.

Kuva DIGMAV2016007_21 Kullankukkula 1. Etualalla kaivannon 10 länsipää, kuvattu etelästä.

Kuvaaja P. Häkälä

11 Potero

Koordinaatit: P= 6762520,58 I= 26480475,71 Z= 96,33

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Halkaisijaltaan 190 cm oleva pyöreä, lapiolla kaivettu noin 70 cm syvä potero. Loivareunainen, sijaitsee kahden juoksuhaudan välissä.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Sekä Punakaarti että Itämerendivisioonan 225. reservijalkaväkirykmentin 3. pataljoonan 10. komppania.

Kunto: Maatunut ja sammaloitunut, reunat sortuneet.

Uhkatekijät: Keskellä ulkoilualuetta, polku kulkee aivan eteläreunan päältä.

Havainnot 2016: 21.9.2016

Potero on mataloitunut vuonna 1996 tehtyjen havaintojen jälkeen. Nykyisellään potero on maksimissaan 40 cm syvä. Poteron muoto on enneminkin neliskanttinen kuin pyöreä. Poteron eteläreunalla kulkee edelleen polku, mikä on varmasti osaltaan vaikuttanut poteron madaltumiseen. Potero on kulutukselle alttiissa oikaisupaikassa koulun ja kevyenliikenteen väylien läheisyydessä. Paikalla maata sitova kasvillisuus on olematonta ja hiekkainen maaperä on altis eroosiolle. Poteron etelä- ja lounaispuolella on jyrkkä leikkaus, jossa jyrkän rinteen hiekkaa ei ole sidottu multaamalla tai kasveilla. Leikkauksen reunan kulumisen voi johtaa vähitellen poteron tuhoutumiseen.

12 Taisteluhauta

Koordinaatit: Länsiosa P= 6762518,29 I= 26480480,13 Z= 96,79

Keskiosa P= 6762506,86 I= 26480495,79 Z= 96,74

Itäosa P= 6762495,34 I= 26480510,73 Z= 96,26

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Lapiolla kaivettu, pitkä (37,5 metriä) polveileva juoksuhauta. Maatunut ja tallautunut hyvin matalaksi. Mäen ylärinteen puoleinen reuna on loiva, alarinteen puoleinen reuna tehty ja säilynyt jyrkkänä.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Sekä Punakaarti että Itämerendivisioonan 225. reservijalkaväkirykmentin 3. pataljoonan 10. komppania.

Kunto: maatuntu ja tallautunut

Uhkatekijät: keskellä ulkoilualuetta

Havainnot 2016: 21.9.2016

Taisteluhauta on hyvin mataloitunut ja nykyisellään muistuttaa lähinnä ojaa. Haudan reunat ovat loiventuneet ja sen syvyys on maksimissaan 20 cm. Taisteluhauta on

kuitenkin edelleen erotettavissa maastossa. Haudan reunoilla ja ympäristössä on muutamia suurempia maakiviä. Taisteluhauta on pääsääntöisesti luode–kaakko-suuntainen ja sen molemmilla reunoilla kulkee polku. Taisteluhauta on kulutukselle alttiissa oikaisupaikassa koulun ja kevyenliikenteen väylien läheisyydessä. Paikalla maata sitova kasvillisuus on olematonta ja hiekkainen maaperä on altis eroosiolle. Taisteluhaudan etelä- ja lounaispuolella on jyrkkä leikkaus, jossa jyrkän rinteen hiekkaa ei ole sidottu multaamalla tai kasveilla. Leikkauksen reunan kuluminen voi johtaa vähitellen taisteluhaudan tuhoutumiseen.

Kuva DIGMAV2016007_20 Kullankukkula 1. Kaivanto 12, kuvattu idästä. Kuvaaja P. Häkälä

13 Potero

Koordinaatit: P= 6762487,77 I= 26480522,16 Z= 95,52

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Hyvin matala ja laakea mahdollinen potero juoksuhautojen välissä. Halkaisija 260 cm ja syvyys noin 30 cm. Reunat täysin tallaututeet. Kyseessä voi olla myös kranaatin kuoppa, mutta sijainti tukee rakennettua poteroa.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Sekä Punakaarti että Itämerendivisioonan 225. reservijalkaväkirykmentin 3. pataljoonan 10. komppania.

Kunto: Reunat sortuneet ja täysin maatunut, pohjalla kasvaa heinikkoa.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella, polkujen risteuksen tuntumassa.

Havainnot 2016: 21.9.2016

Hyvin matala potero on ennemminkin suorakaiteenmuotoinen kuin pyöreä. Poteron kaakkoisreunalla on matala valli, jonka rajoja on kulumisen vuoksi hankala määritellä. Potero on kooltaan 2,6 x 2 metriä ja sen kohdalla kasvaa heinikkoa. Potero on kulutukselle alttiissa oikaisupaikassa koulun ja kevyenliikenteen väylien läheisyydessä.

Kuva DIGMAV2016007:19 Kullankukkula 1. Potero 13 ja taustalla kaivanto 14, kuvattu lounaasta.
Kuvaaja P. Häkälä.

14 Taisteluhauta

Koordinaatit: länsipää P= 6762493,36 I= 26480527,03 Z= 96,61

keskiosa P= 6762492,64 I= 26480528,89 Z= 96,74

itäpää P= 6762492,15 I= 26480531,79 Z= 96,64

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Polveileva, lapiolla kaivettu matala juoksuhauda. Mäenpuoleinen takareuna on matala ja osittain sortunut, etureuna on jyrkkä. Haudan pituus on 680 cm, leveys 200 cm ja syvyys n. 40 cm.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Sekä Punakaarti että Itämerendivisioonan 225. reservijalkaväkirykmentin 3. pataljoonan 10. komppania.

Kunto: Maatunut ja sammaloitunut, osittain sortunut

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 21.9.2016

Taisteluhauta on hyvin mataloitunut ja nykyisellään muistuttaa lähinnä ojaa. Haudan reunat ovat loiventuneet ja sen syvyys on maksimissaan 20 cm. Taisteluhauta on pääsääntöisesti itä-länsi-suuntainen, mutta sen keskiosa muodostaa loivan kaakkoon suuntautuvan kärjen. On mahdollista, että hauta jatkuu nyt mitattua pidemmälle itään aina itäpuolella olevan talon aitaan asti. Mitatun taisteluhaudan linjaa jatkaa matala hyvin loivapiirteinen painauma ja valli, mutta paikalla kulkeva polun kulunut väylä ja paikalle tuotu maa-aines ja betoni haittasivat itäosan havainnointia. Epämääräisyyden vuoksi itäpään epämääräiselle painaumalle ei mitattu sijaintia.

KULLANKUKKULA 2

KOHTEEN PERUSTIEDOT

Muinaisjäännöstunnus: 1000028831

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: puolustusvarustus

Tyypin tarkenne: taistelukaivannot

Ajoitus: historiallinen

Ajoituksen tarkenne: 1918

Lukumäärä: 3

Koordinaatit: P= 6762605,26 I= 26480577,74 Z= 93,65

Koordinaattiselite: poteron 15:5 koordinaatit

Kartta: Kartta 21

Kuvat: DIGMAV2016007:18

Kohde sijaitsee Lahden keskustan eteläpuolella, Launeen perhepuiston länsipuolella. Kohde on terävähuippuinen mäki, joka etelässä rajautuu Kullankaareen ja Yläportinkatuun. Kullankukkulan länsipuolella on Länsiharjun koulu ja pohjoisessa Starkin vanha teollisuusalue. Alue on kuivaan mänty- ja kuusimetsää, jossa aluskasvillisuutta on suhteellisen vähän, joskin kukkulan itärinne alkaa olla pahoin vesakoitunut.

Kohde muodostuu kolmesta kukkulan itärinteessä sijaitsevasta poterosta. Poterojen vieressä, niiden itäpuolella, menee polku. Vuoden 1996 inventoinnissa alueelta oli havaittu kaikkiaan kuusi poteroa (poterot 15:1-6), mutta vuoden 2016 kartoituksessa havaittiin vain kolme mahdollista poteroa (poterot 15:4-6). Havaitut poterot ovat hyvin matalia ja tasanteenomaisia. Rinteessä kasvava matala vesakko haittasi selvästi havaintojen tekoa. Aluetta olisi syytä tutkia tarkemmin esim. metallinilmaisimen avulla.

Vuonna 1918 Kullankukkula on ollut eteläinen osa Starkin paikalla ollutta Santamäkeä. Kullankukkulalla ja Santamäellä on ollut punakaartin asemia huhtikuussa 1918, mutta saksalaiset valtasivat nämä asemat heti hyökkäysvaiheensa alussa. Nykyinen Asemantausta ja Laune ovat tuolloin olleet avonaista peltoa ja siten maisema on ollut täysin erilainen nykyiseen nähden. Kullankukkula 2:n poterot ovat punakaartin tekemiä kun taas etelärinteen taistelukaivannot ovat saksalaisten tekemiä ja muodostavat kohteen Kullankukkula 1.

15:1-6 Potero

Koordinaatit: 15:4 P= 6762599,34 I= 26480579,70 Z= 93,96

15:5 P= 6762605,26 I= 26480577,74 Z= 93,65

15:6 P= 6762621,85 I= 26480575,73 Z= 95,92

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Kuusi täysin maatonutta, matalaa ja roskilla täytettyä poteroa mäen itärinteessä omakotitalojen takana. 1–4 ovat pyöreitä, 5–6 soikeita. Kaivettu aikanaan hyvin mataliksi. Poteron 15:1 on eteläisin, josta 7 m päässä on potero 15:2. Potero 15:2 on 7 metrin, 15:3 15 metrin, 15:4 16,5 metrin, 15:5 22,5 metrin ja 15:6 28 metrin päässä poterosta 15:1 pohjoiseen.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Sekä Punakaarti että Itämerendivisioonan 225. reservijalkaväkirykmentin 3. pataljoonan 10. komppania.

Kunto: Hyvin huonosti maastossa erottuvia, täysin maatonneita.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella, polku kulkee vieressä

Havainnot 2016:

Kullankukkulan itärinne, jossa poterot sijaitsevat on lehtipuuvaltaisempaa ja aluskasvillisuuden joukossa on paljon vesaikkoa, joka häittää havainnointimahdollisuuksia. Rinteen eteläosa on hyvin jyrkkä eikä siinä havaittu poteroista. Rinteen pohjoisosassa on rakennuksen betoniperustus sekä erilaisia kaivantoja, jotka liittyvät paikalla olleeseen rakennukseen. Rinteen puolivälissä havaittiin tasanne, jossa poterot sijaitsevat. Poteroiden itäpuolella kulkee polku. Havaitut poterot erottuvat maastossa heikosti mataluutensa ja puolimetrisen vesaikon takia. Poteroita 1–3 ei löydetty.

15:4 Laakea painanne, jonka syvyys on enintään 10 cm, halkaisijaa on mahdoton määrittellä. Painanteen länsipuolella on maakivi.

15:5 Hyvin matala potero, jonka itäreunalla on erotettavissa vallimainen pengeri. Poteron koko on epämääräinen. Poteron kohdalla on ylempänä rinteessä saman tyyppinen painanne.

15:6 1x1,7 m kokoinen ja 20 cm syvä potero, joka erottuu maastossa heikosti mm. vesaikon takia.

Kuva DIGMAV2016007_18 Kullankukkula 2. Etualalla kiven vieressä potero 15:4. Kuvattu kaakosta. Kuvaaja P. Häkälä.

MUUT KOHTEET

77:1–2 Potero

Koordinaatit: P77:1 P= 6764162,92 I= 26479764,93 Z= 121,36

P77:2 P= 6764161,89 I= 26479759,93 Z= 118,88

Aiemmat havainnot: Hannu Takala 1996

Tyyppi, rakenteet, rakennustapa: Kaksi matalaa, lapiolla kaivettua kuoppaa supan yläreunassa. Toiseen johtaa leveä, matala hautamainen kaivanto.

77:1 koko 220 x 190 cm, syvyys 50 cm.

77:2 koko 190 x 180 cm, syvyys 40 cm.

Sotilaskohteeksi sijainti on outo.

Rakennushistoria ja ajoitus: Kevät 1918

Tekijät, suunnittelijat, rakentajat: Punakaarti

Käyttäjät: Punakaarti

Kunto: Täysin maatuneita.

Uhkatekijät: Ulkoilualueella.

Havainnot 2016: 13.7.2016

Mahdolliset poterot sijaitsevat kahden supan välisellä kannaksella kulkevan latu-uran eteläpuolella, eteläisemmän supan pohjoisreunalla. Kannaksen itäpuoleisessa rinteessä havaittiin teräviä hiekanotossa syntyneitä, mutta jo maatuneita leikkauksia. Samoin koko kannaksen alueella on runsaasti ilmeisesti hiekanotosta syntyneitä erimuotoisia kuoppia. Alueella oli myös runsaasti roskia. Kohteen poteroiksi määritettyjen kuoppien luonne tulisi selvittää tarkemmilla tutkimuksilla. On todennäköistä, että myös nämä ovat syntyneet hiekanoton seurauksena.

Valokuvaluettelo

Alkuperäisiä valokuvia säilytetään Lahden kaupunginmuseon kuva-arkistossa. Kaikissa kuvissa kuvaaja on Piritta Häkälä.

Arkistnumero	Kuvateksti	pvm
DIGMAV2016007:1	Kisatulikukkulan itäreunaa. Latu-uraa on levennetty aivan poteroiden viereen. Kuvan oikeassa laidassa poterot 48-51. Kuvattu luoteesta.	2.5.2016
DIGMAV2016007:2	Kisatulikukkula, potero 53, joka on osin tuhoutunut latu-uraa levennettäessä. Kuvassa Anna-Riikka Vadén. Kuvattu kaakosta.	2.5.2016
DIGMAV2016007:3	Kisatulikukkula, kaivanto 54 ja sen asemia ketjun luoteispäässä. Kuvattu etelästä.	2.5.2016
DIGMAV2016007:4	Kisatulikukkula, kaivanto 27 ja sen vieressä oleva infotaulu.	2.5.2016
DIGMAV2016007:5	Kisatulikukkula, potero 203. Kiven vieressä havaittu mahdollinen suojarakenne. Kuvattu kaakosta.	2.5.2016
DIGMAV2016007:6	Löytynharju 6. Poteroiden 75:15 ja 75:17 välissä kulkeva latu-ura, jonka levennys on tuhonnut poteron 75:16. Kuvattu lännestä.	3.5.2016
DIGMAV2016007:7	Löytynharju 6. Poteroiden väliin nouseva raivattu väylä, kuvattu idästä.	3.5.2016
DIGMAV2016007:8	Löytynharju 3, potero 72:6. Kuvattu lounaasta.	3.5.2016
DIGMAV2016007:9	Karpalonmäki, ampuma-asema 63. Vallin itäpuolella kulkee metsäkoneura. Kuvattu luoteesta.	3.5.2016
DIGMAV2016007:10	Karpalonmäki, ampuma-asema 63. Aseman luoteispuolella oleva kohouma, josta metsäkone raapaissut reunaa. Leikkauksesta tuli useita metallikikkareita. Ampuma-aseman kivivalli kuvan oikeassa reunassa. Kuvattu kaakosta.	3.5.2016
DIGMAV2016007:11	Mytäjäistenharju, potero 55:9. Kuvattu koillisesta.	25.5.2016
DIGMAV2016007:12	Pallas 1, kaivanto 68. Kuvattu luoteesta.	13.7.2016
DIGMAV2016007:13	Radiomäki. Etualalla potero 17 ja taustalla A-R:n vieressä potero 18. Kuvattu idästä.	22.8.2016
DIGMAV2016007:14	Radiomäki. Kuvan keskellä potero 24, kuvattu lounaasta.	22.8.2016
DIGMAV2016007:15	Ursanharju, potero 158:52, kuvattu idästä.	24.8.2016
DIGMAV2016007:16	Ursanharju, kaivanto 158:43. Taustalla pihlajan kohdalla potero 158:44. Kuvattu koillisesta.	24.8.2016
DIGMAV2016007:17	Ursanharju, potero 158:53, kuvattu lounaasta.	24.8.2016
DIGMAV2016007:18	Kullankukkula 2. Etualalla kiven vieressä potero 15:4. Kuvattu kaakosta.	21.9.2016
DIGMAV2016007:19	Kullankukkula 1. Potero 13 ja taustalla kaivanto 14, kuvattu lounaasta.	21.9.2016
DIGMAV2016007:20	Kullankukkula 1. Kaivanto 12, kuvattu idästä.	21.9.2016
DIGMAV2016007:21	Kullankukkula 1. Etualalla kaivannon 10 länsipää, kuvattu etelästä.	21.9.2016
DIGMAV2016007:22	Ursanharju, potero 158:67, kuvattu luoteesta	23.9.2016
DIGMAV2016007:23	Ruola. Takalan 1996 havaitsemat poterot 152:1 (edessä), 152:2 (vasen) ja 152:3 (oikea), jotka kartoituksessa todettiin kellariksi ja pieniksi hiekkakuopiksi. Kuvattu lännestä.	3.10.2016
DIGMAV2016007:24	Ruola, potero 152:11, kuvattu idästä.	3.10.2016

Lähdeluettelo

Arkistolähteet

Ostsee-Division 1917–1918. Reserve-Infanterie-Regiment nr. 255. Sotapäiväkirjat liitteineen. Kansallisarkisto.

Lahden asemakartta v. 1910. Kartassa myöhemmin tehtyjä lisäyksiä. Lahden tekninen ja ympäristötoimiala, maankäyttö, karttapalvelut.

Painamattomat lähteet

Aartolahti, Akuliina 2006. *Urheilukeskuksen uuden latu-uran tarkastus 12.12.2006*. Lahden kaupunginmuseon arkisto.

Adel, Vadim 2009. *Tampere Kalevankangas. Kalevantien NE-puolinen alue (Kalevanrinteen osayleiskaava-alue)*. Tarkastusraportti, Museoviraston arkisto.

Koponen, Martti & Poutiainen, Hannu 1994. *Ensimmäisen maailmansodan ja kansalais sodan aikaisten kenttälinnoitusten inventointi Kymenlaaksossa 1994*. Raportti Kymenlaakson maakuntarahastolle. Museoviraston arkisto.

Lagerstedt, John 2008a. *Pohjois-Kymenlaakso. Sotahistoriallisten muinaisjännösten inventointi*. Museoviraston arkisto.

Lagerstedt, John 2008b. *Ensimmäisen maailmansodan aikaiset maalinnoitteet Suomessa. Sotilaskäytöstä suojelukohteiksi*. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

Sorvali, Eetu 2010. *Lahti Teivaanrinne. Sotahistoriallisten kohteiden inventointi kaava-alueella*. Lahden kaupunginmuseo/Päijät-Hämeen maakuntamuseo, Lahden kaupunginmuseon arkisto.

Takala, Hannu (valmisteilla). *Lahti Salpausselkä. Suomen sisällissodan 1918 taistelupaikkojen arkeologinen tutkimus*. Lahden kaupunginmuseon arkisto.

Takala, Hannu 1996. *Selvitys sisällissodan (1918) taistelupaikkojen kartoituksesta Lahdessa*. Lahden kaupunginmuseon arkisto.

Kirjallisuus

Adel, Vadim 2007. Ensimmäisen maailmansodan aikaiset linnoitukset Tampereen Mustavuorella. *Pirkan maan alta: Arkeologisia tutkimuksia* 8. Tampere, Tampereen museot

Brandenstein von, Otto 1931. Brandensteinin maihinnousuosasto. Teoksessa Donner, Kai; Svedlin, Th. & Nurmio, Heikki (Toim.). *Suomen vapaussota VII. Saksan joukkojen toiminta Etelä-Suomessa*. Gummerus, Jyväskylä.

Donner, Kai; Svedlin, Th. & Nurmio, Heikki (Toim.) 1931. *Suomen vapaussota VII. Saksan joukkojen toiminta Etelä-Suomessa*. Gummerus, Jyväskylä.

Seitsonen, Oula & Kunnas, Liisa 2009. Ahvola 1918: Archaeological Reconnaissance of a Finnish Civil War Battlefield. *Journal of Conflict Archaeology* 5:1, s. 57–80.

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1163/157407709X12634580640254> (luettu 11.4.2016)

Takala, Hannu 1998. *Taistelu Lahdesta 1918*. Lahden kaupunki. Gummerus, Jyväskylä.

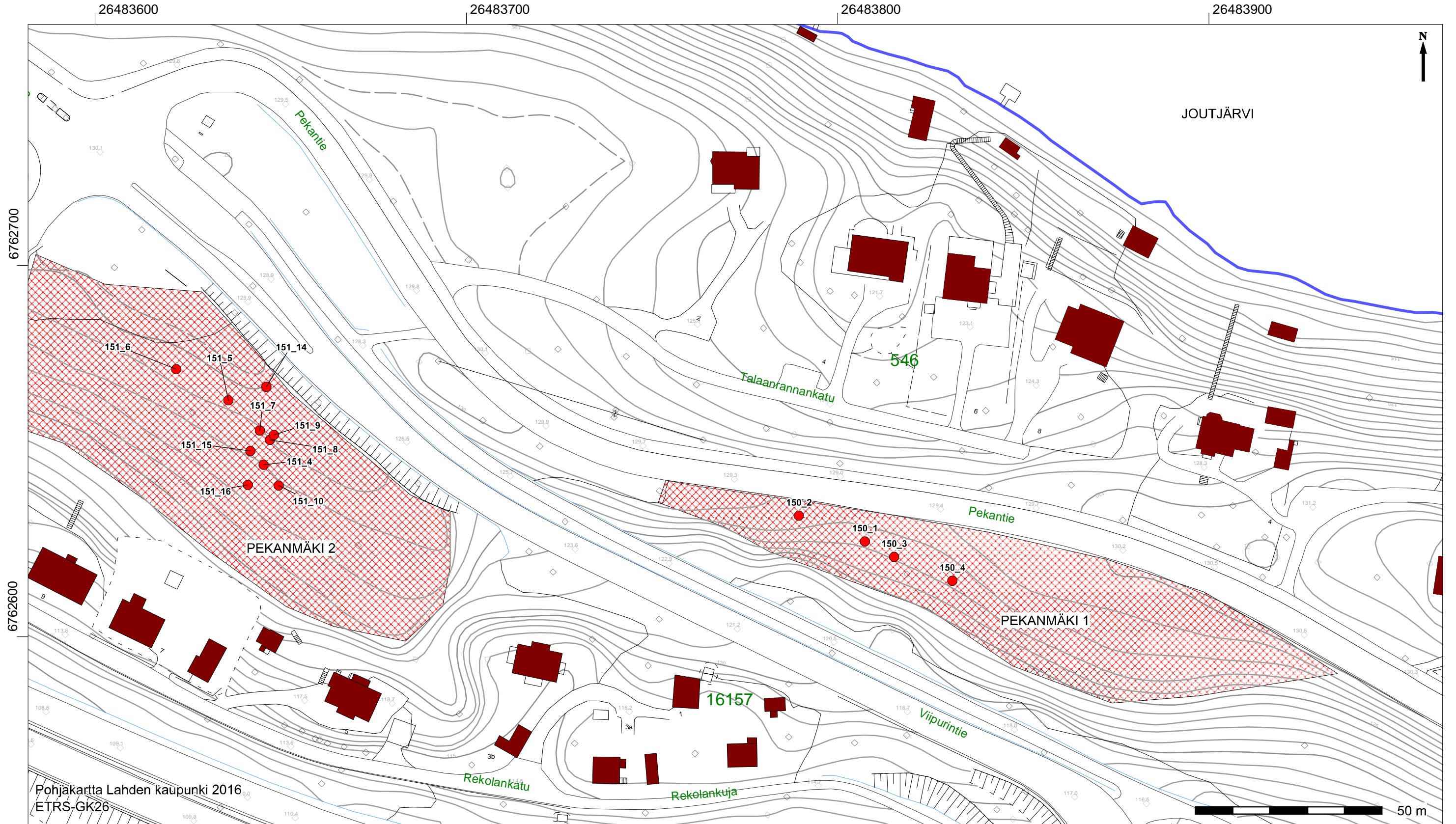
Lausunnot ja ohjeet

Ensimmäisen maailmansodan aikaiset maalinnoitteen, Museoviraston ohje 3.12.2015.

<http://www.nba.fi/fi/File/2779/ensimmaisen-maailmansodan-linnoitteet-ohje-2015.pdf>

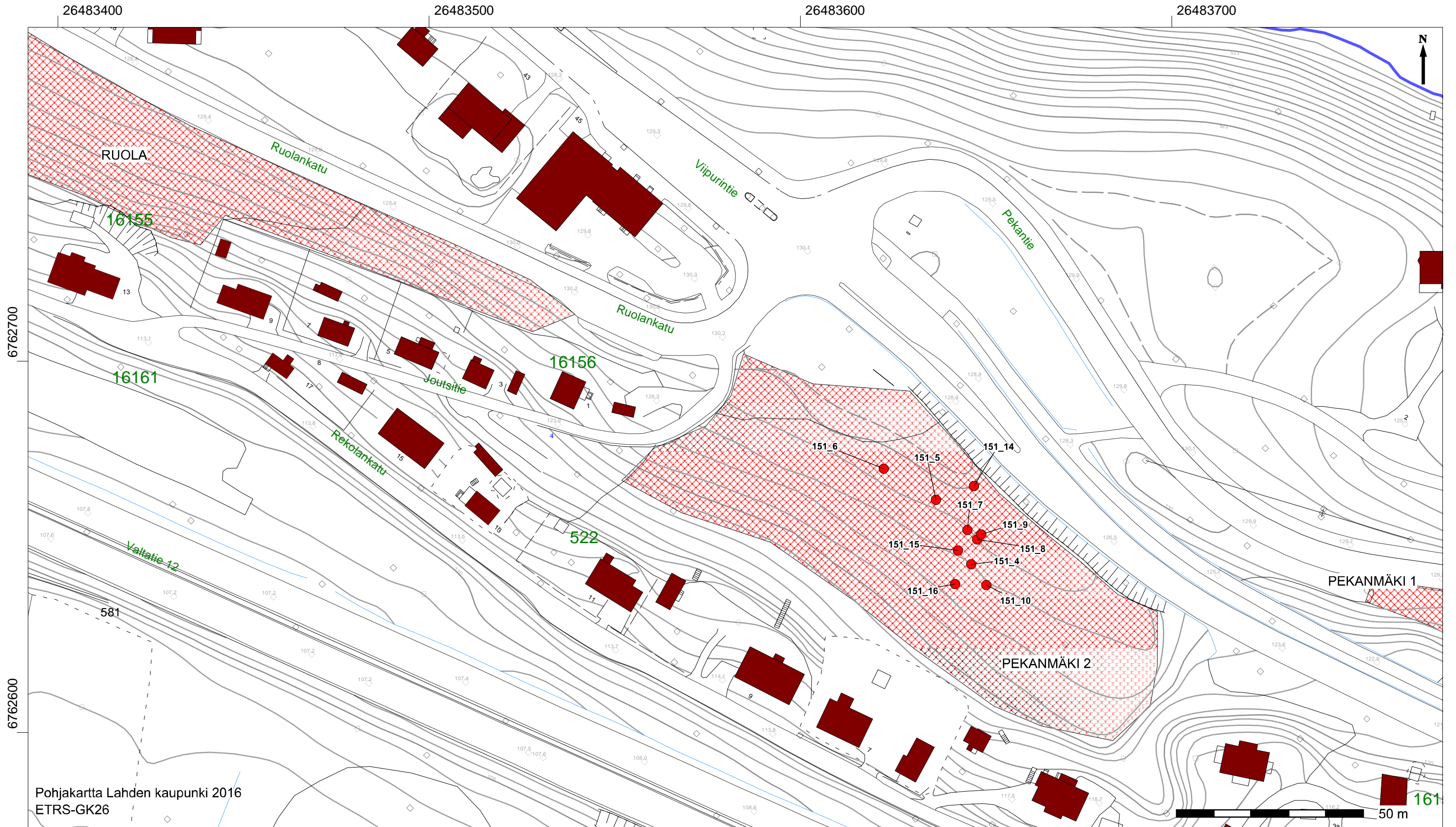
KARTTA 1
Pekamäki 1 (mj-tunnus 1000028880)
Pekamäki 2 (mj-tunnus 1000028881)
MK 1:1000

- 150_1 Potero ja sen tunnus
- ▨ Muinaisjäännösalueen rajaus

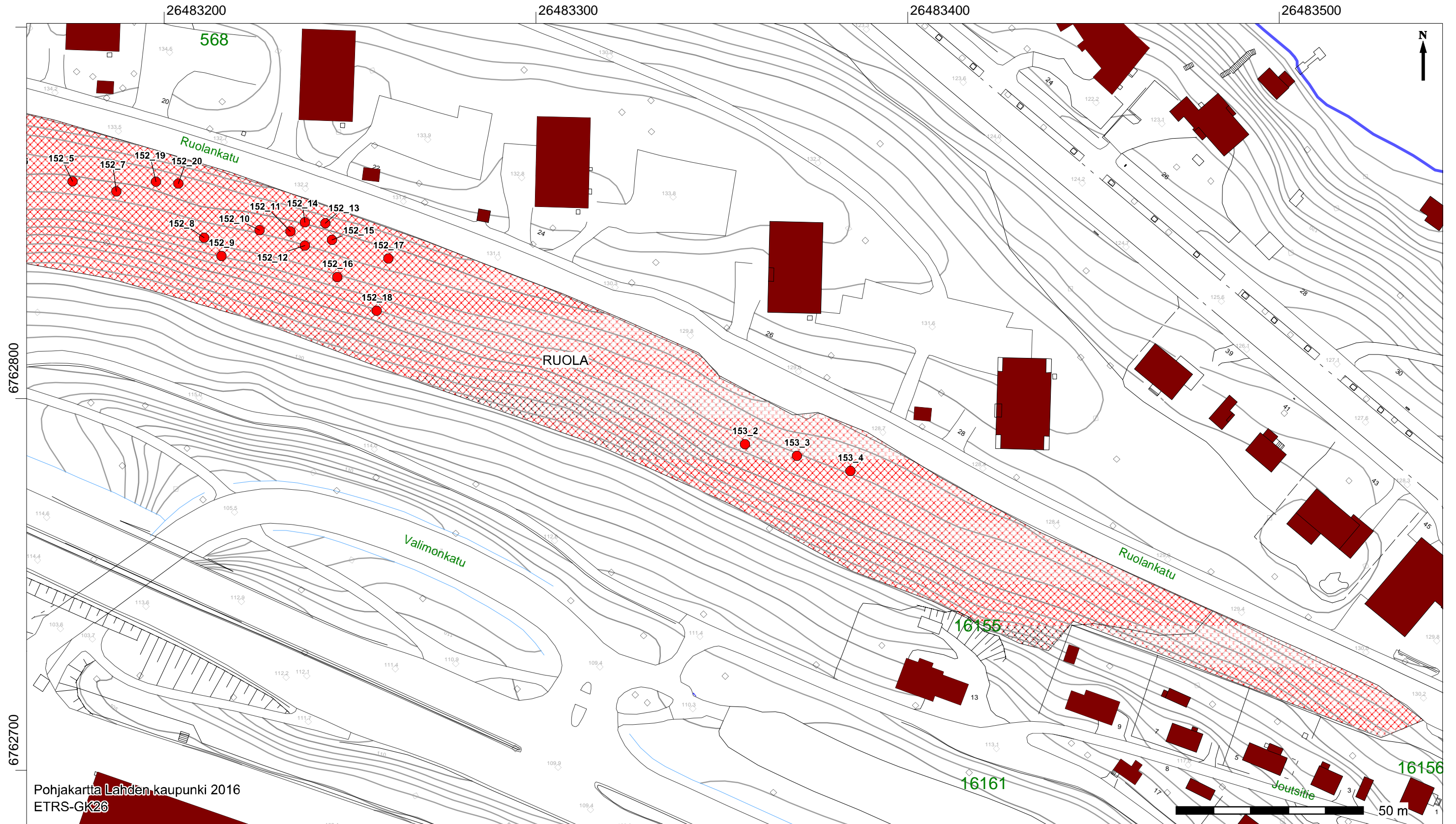
KARTTA 2
Pekaniemi 2 (mj-tunnus 1000028881)
Ruola (mj-tunnus 1000028882)
Pekaniemi 1 (mj-tunnus 1000028880)
MK 1:1000

- 151_7 Potero ja sen tunnus
- ▨ Muinaisjäännösalueen rajaus

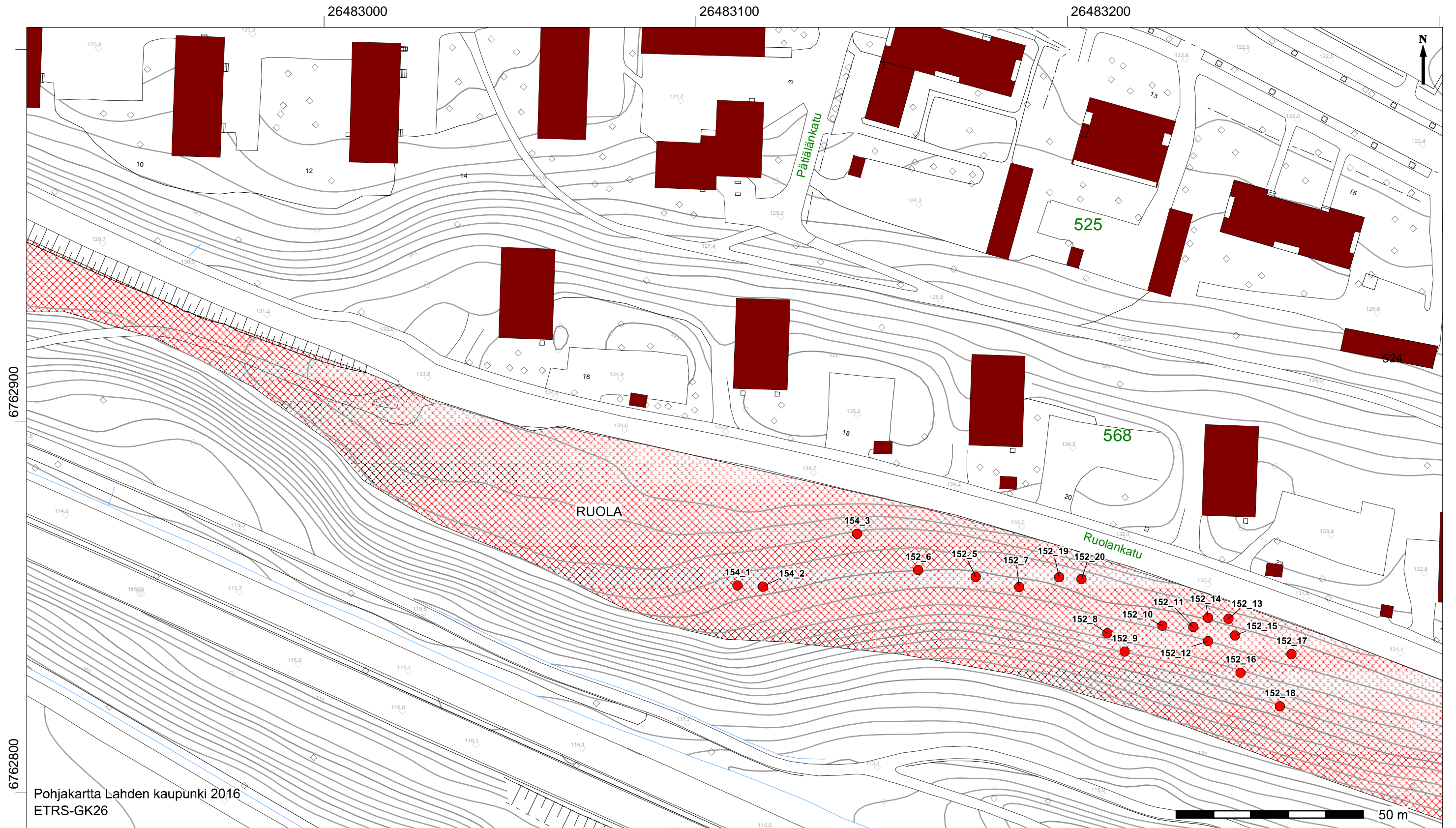
KARTTA 3
Ruola (mj-tunnus 1000028882)
MK 1:1000

- 154_1 Potero ja sen tunnus
- ▨ Muinaisjäännösalueen rajaus

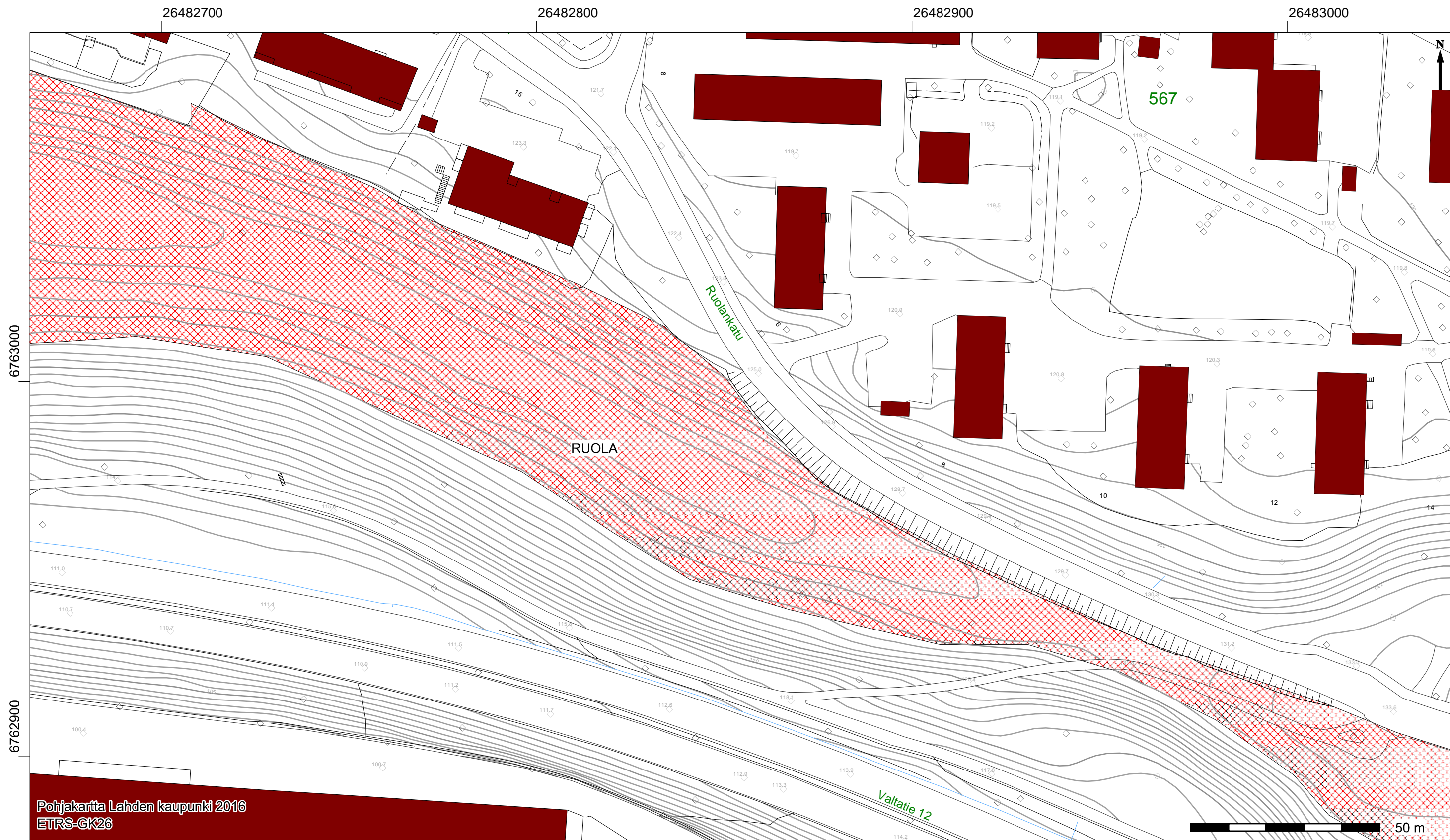
KARTTA 4
Ruola (mj-tunnus 1000028882)
MK 1:1000

- 154_1 Potero ja sen tunnus
- ▨ Muinaisjäännösalueen rajaus

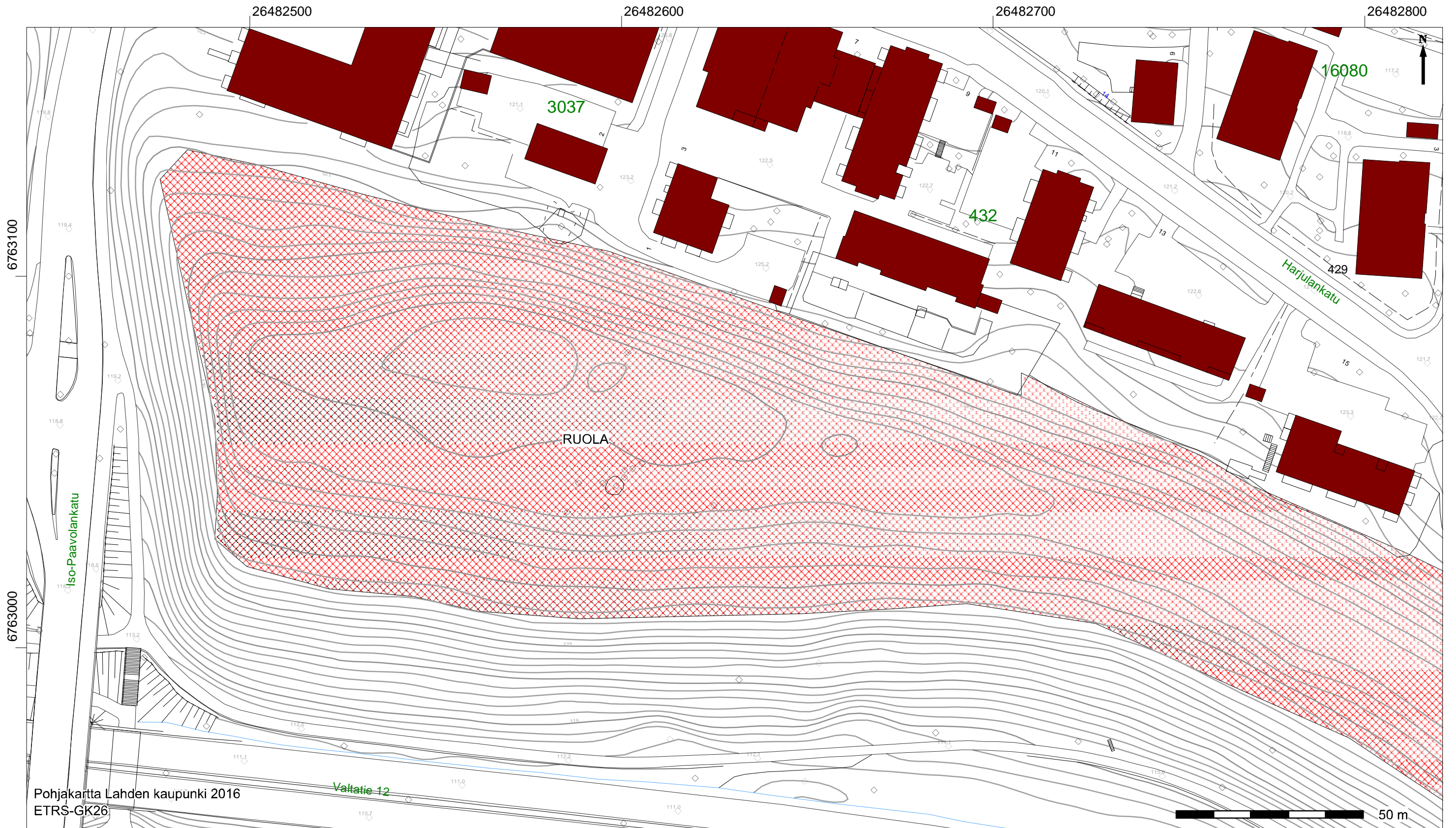

KARTTA 5
Ruola (mj-tunnus 1000028882)
MK 1:1000

 Muinaisjäännösalueen rajaus

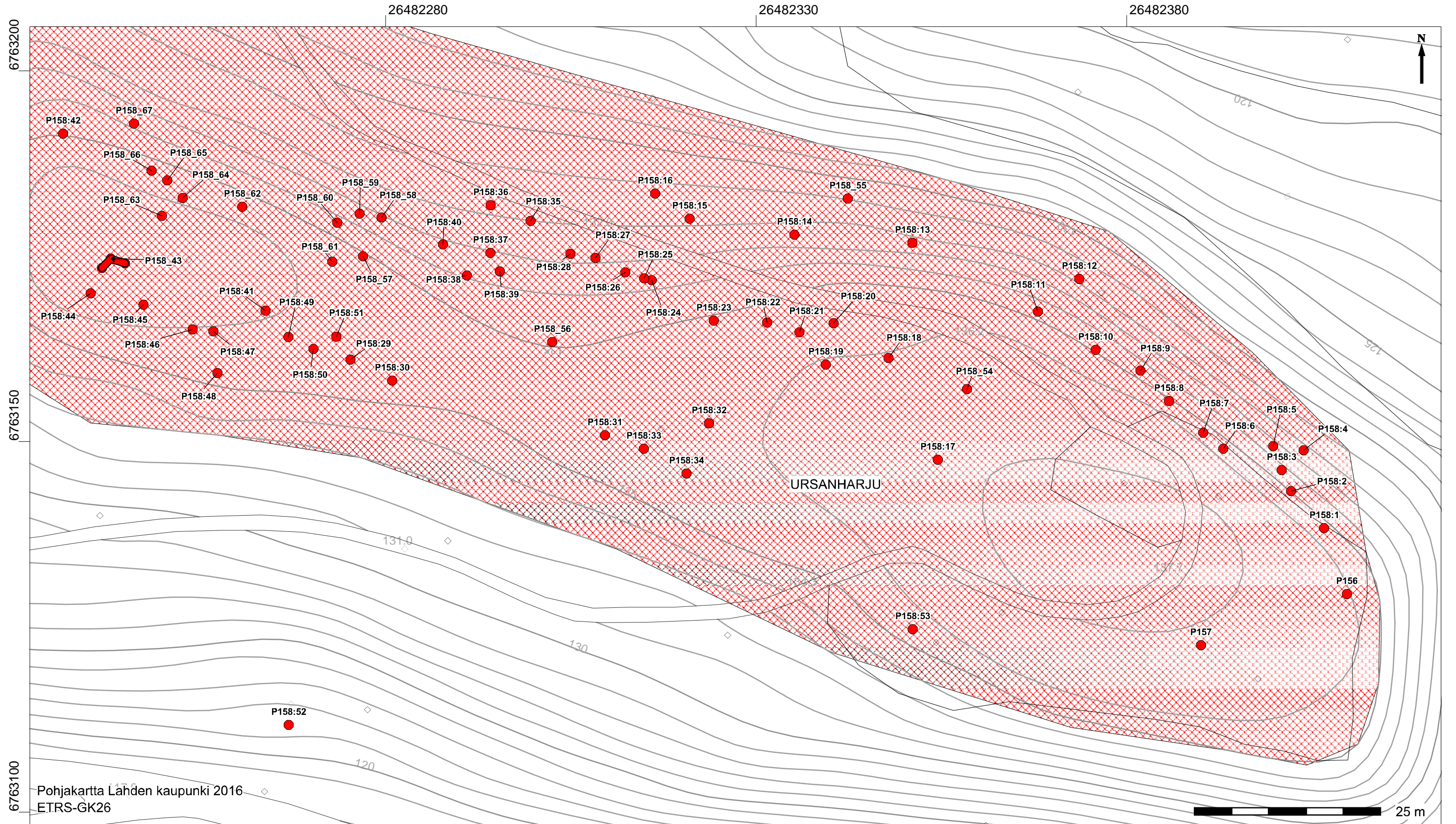
 Muinaisjäännösalueen rajaus

KARTTA 7
Ursanharju (mj-tunnus 1000028828)

MK 1:500

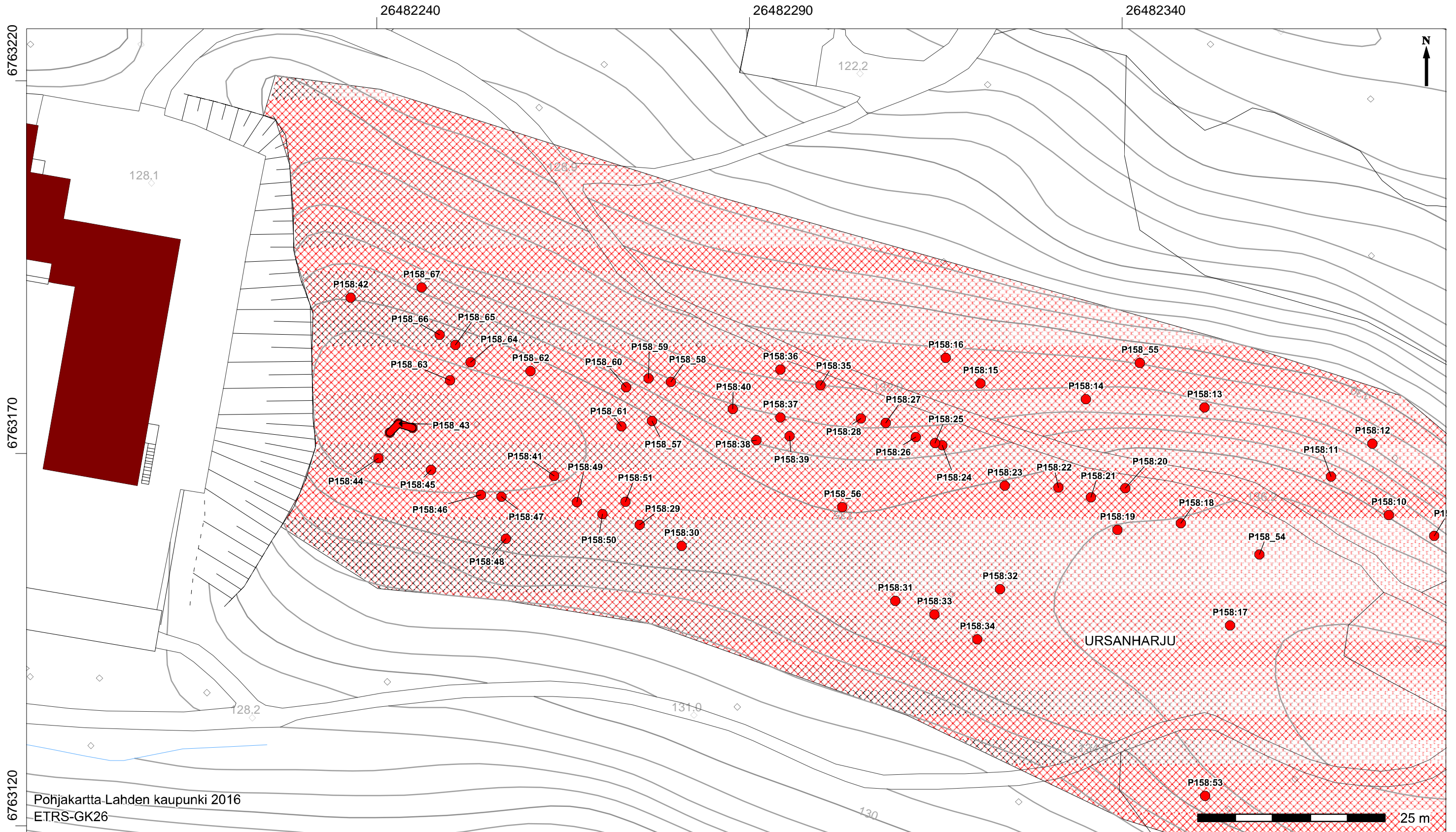
- P158_23 Potero ja sen tunnus
- P158_43 Pitkä potero ja sen tunnus
- Muinaisjäännösalueen rajaus

KARTTA 8
Ursanharju (mj-tunnus 1000028828)

MK 1:500

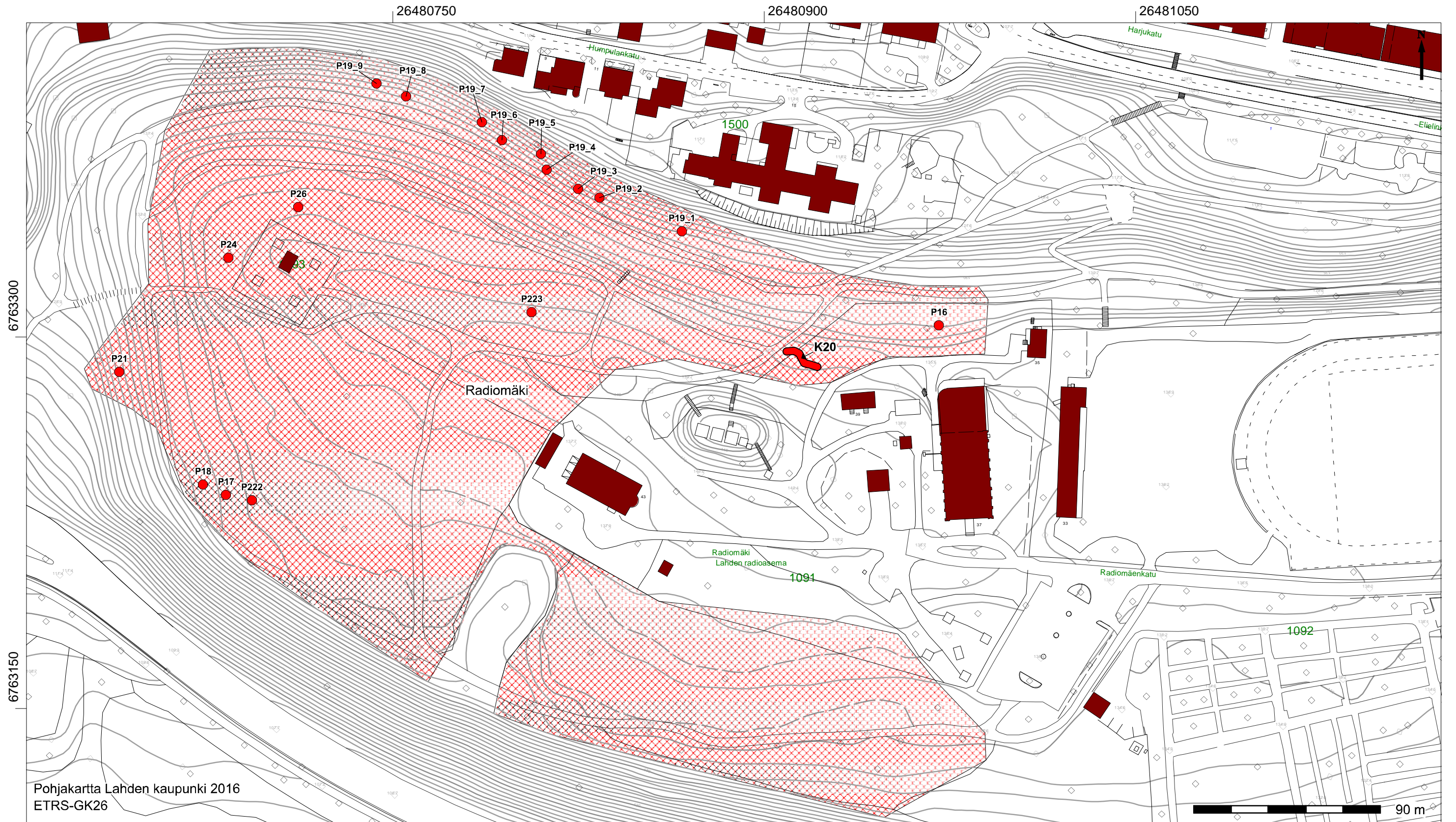
- P158_23 Potero ja sen tunnus
- P158_43 Pitkä potero ja sen tunnus
- Muinaisjäännösalueen rajaus

KARTTA 9
Radiomäki (mj-tunnus 1000028801)

MK 1:1500

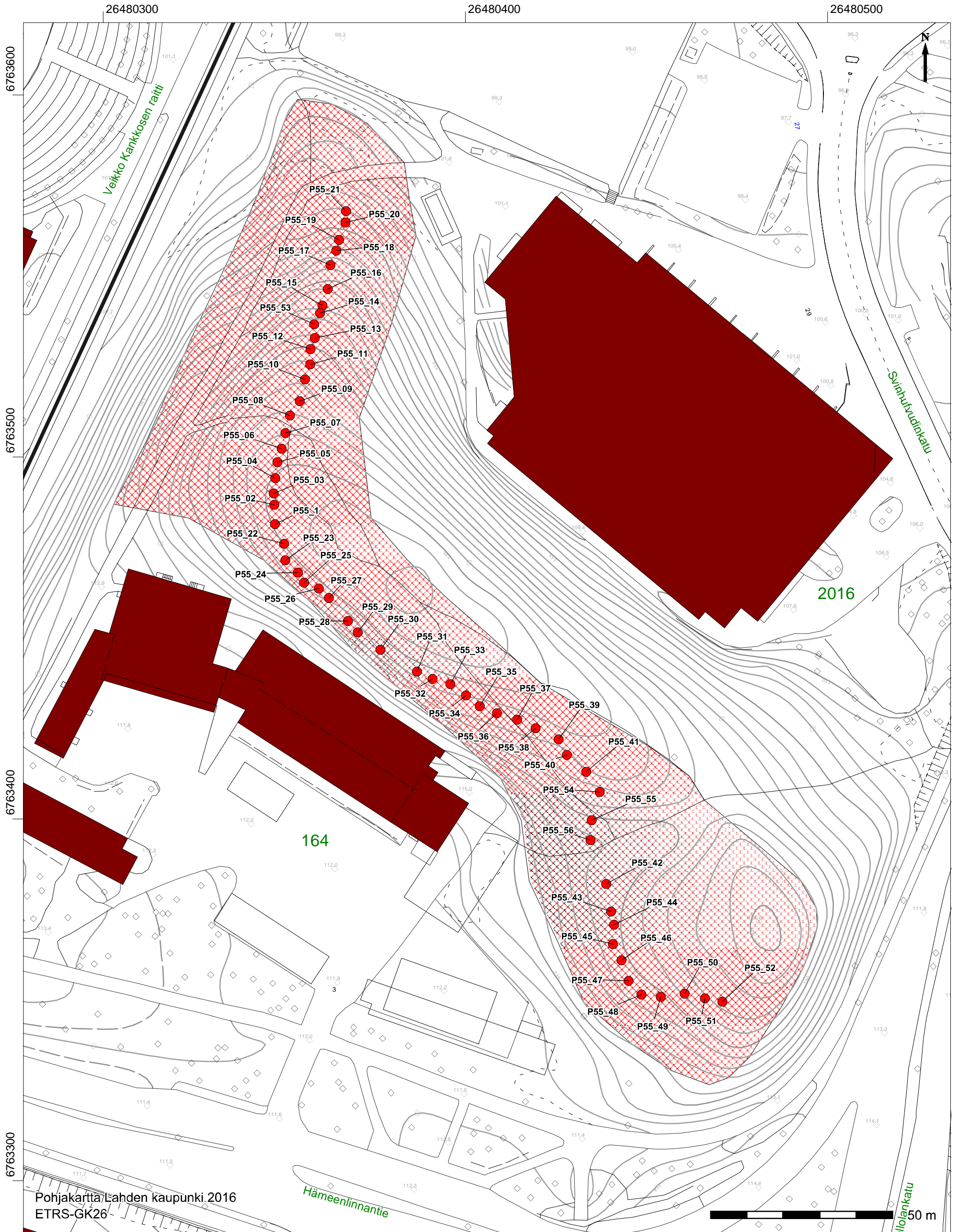
- P158_23 Potero ja sen tunnus
- K20 Taisteluhauta ja sen tunnus
- ▨ Muinaisjäännösalueen rajaus

KARTTA 10
Mytäjäistenharju (mj-tunnus 1000028800)

MK 1:1000

- P55_1 Potero ja sen tunnus
- ▨ Muinaisjäännösalueen rajaus

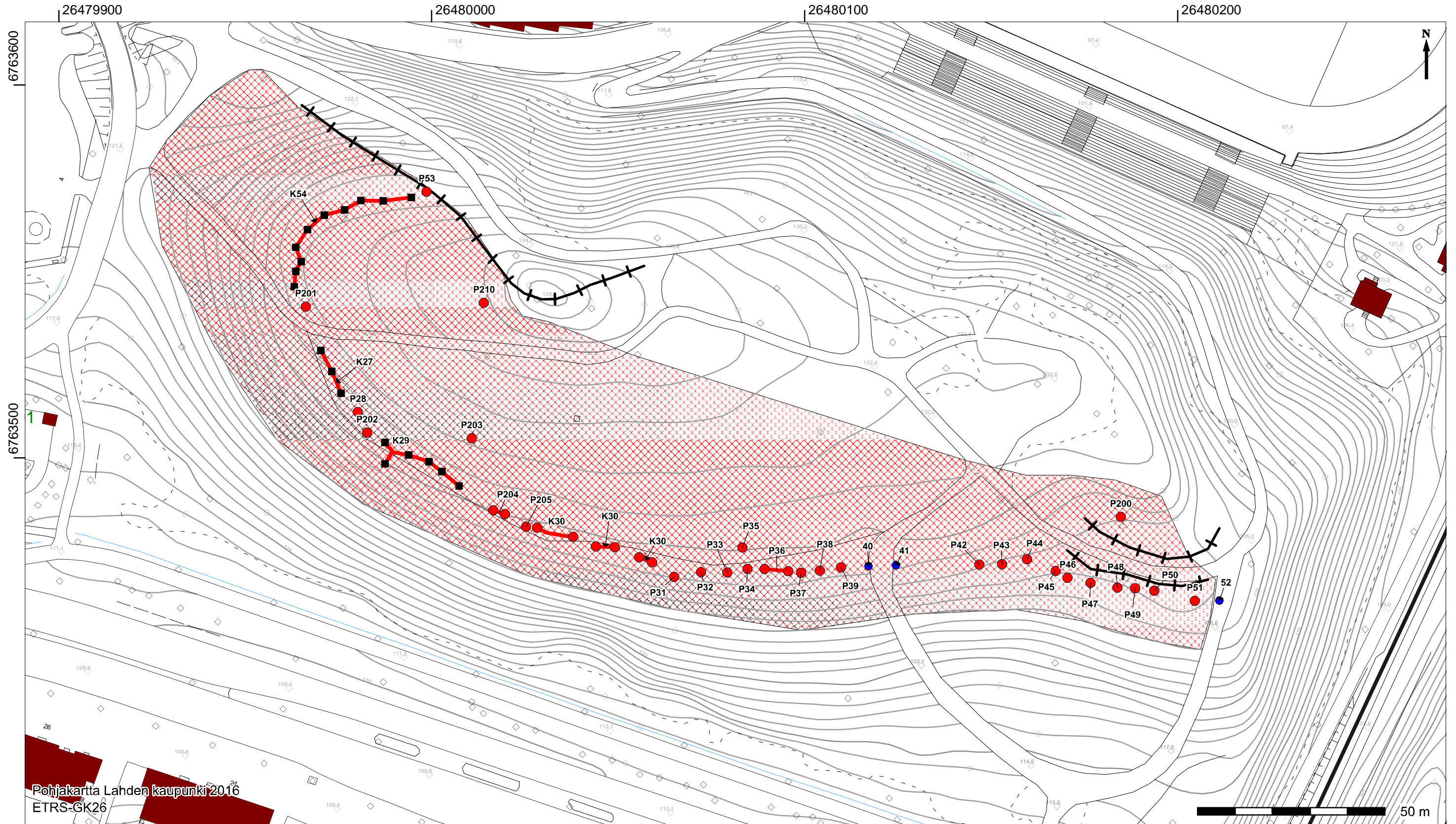

KARTTA 11
Kisatulikukkula (mj-tunnus 1000028779)

MK 1:1000

- P158_23 Potero ja sen tunnus
- P158_43 Pitkä potero ja sen tunnus
- K20 Taisteluhauta ja sen tunnus sekä havaittu ampuma-asema
- 41 Tuhoutunut poteron ja sen tunnus

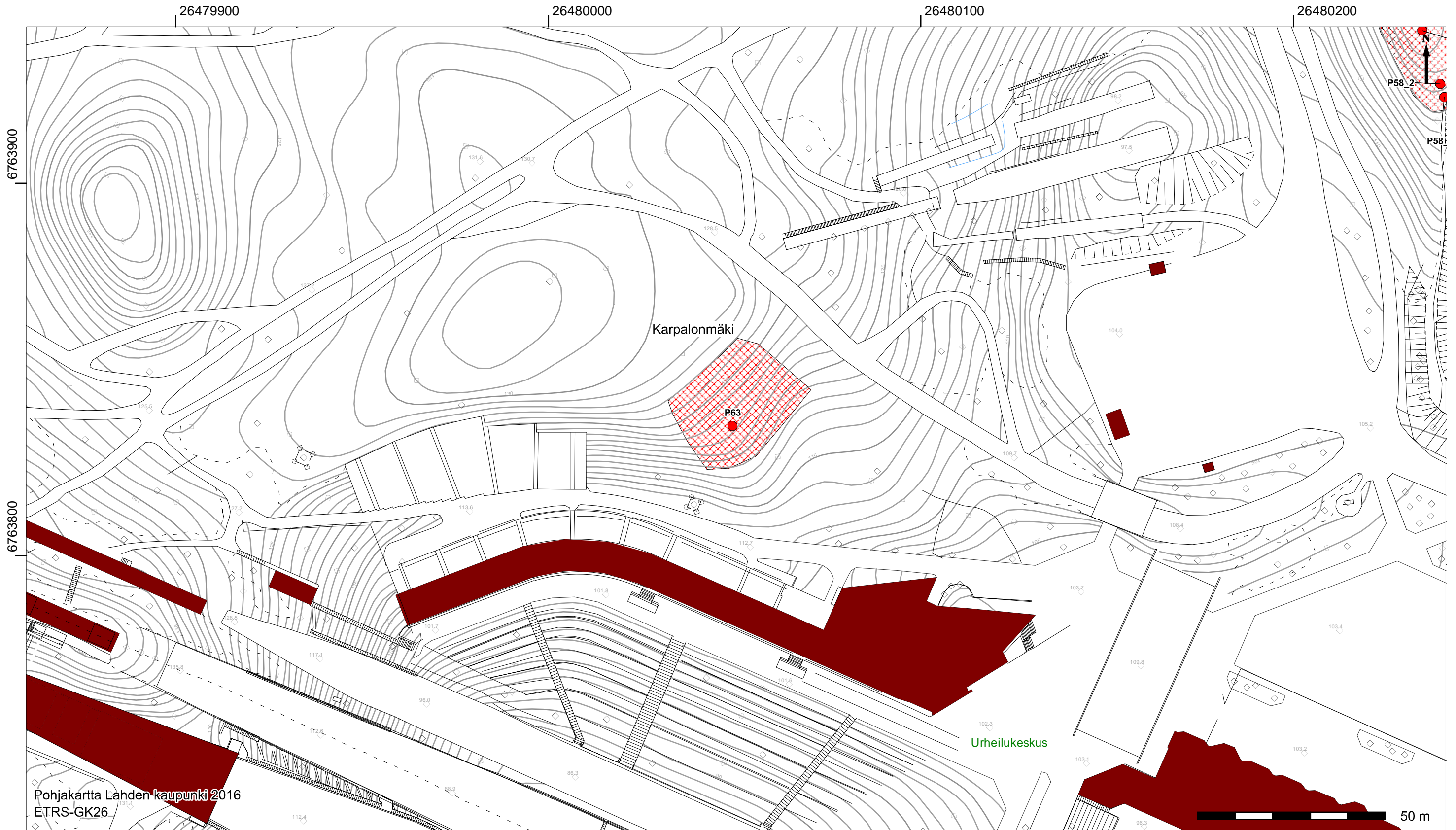
- Muinaisjäännösalueen rajaus
- Latu-uran nykyinen leikkaus

KARTTA 12
Karpalonmäki (mj-tunnus 1000028820)

MK 1:1000

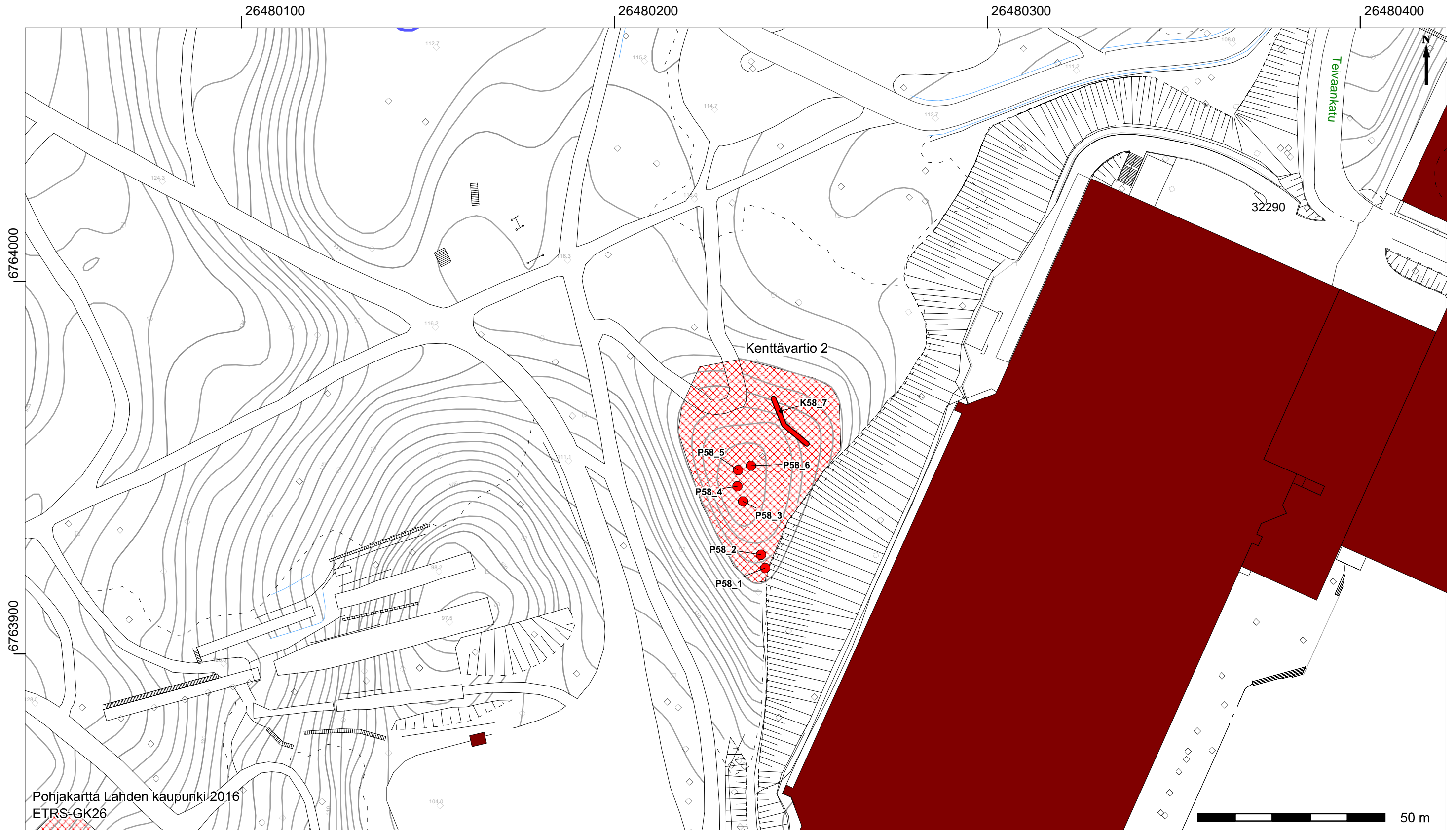
- P158_23 Potero ja sen tunnus
- ▨ Muinaisjäännösalueen rajaus

KARTTA 13
Kenttävartio 2 (mj-tunnus 1000028802)

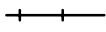
MK 1:1000

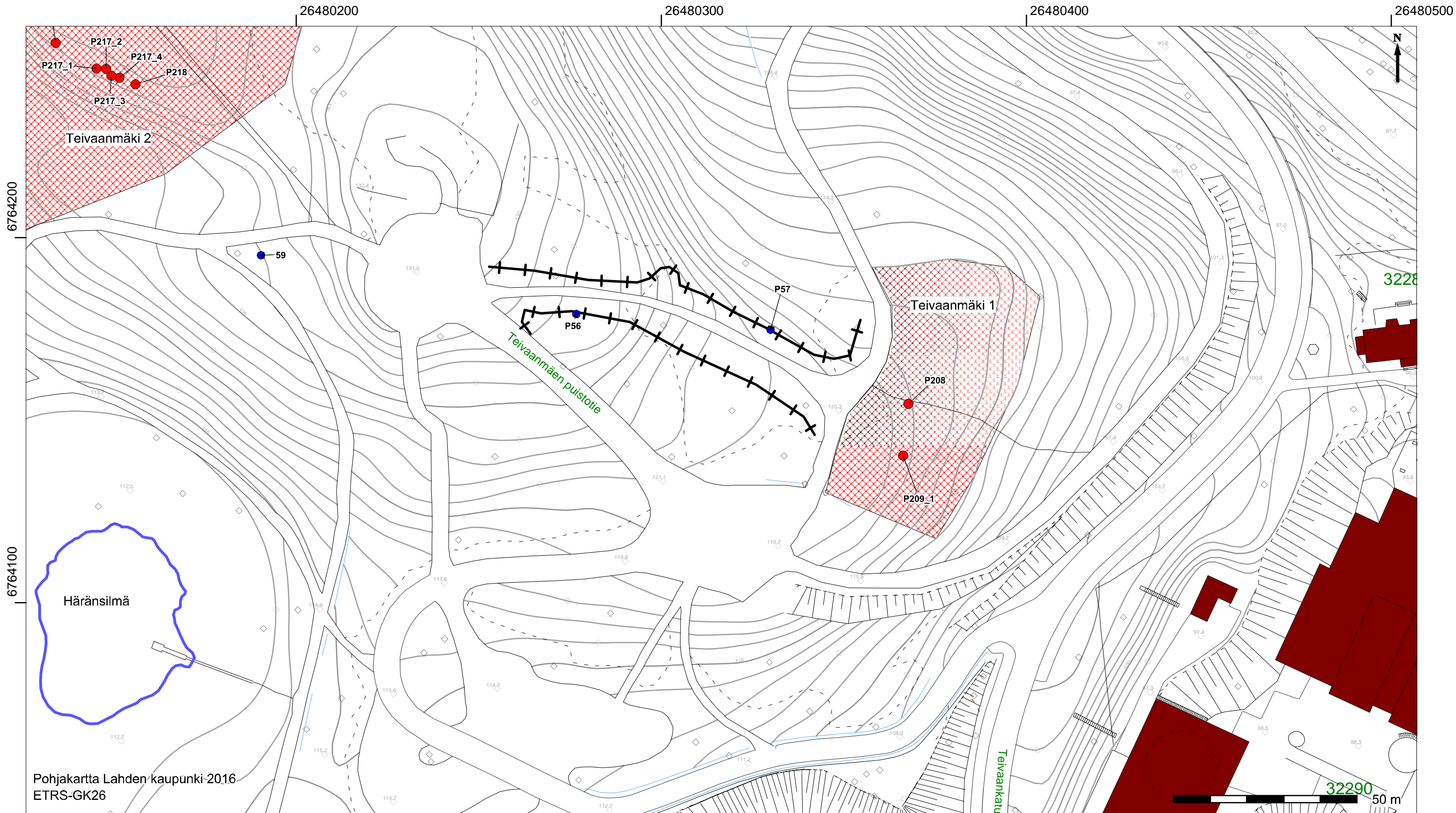
- P58_3 Potero ja sen tunnus
- K58_7 Yhdyshauta ja sen tunnus
- ▨ Muinaisjäännösalueen rajaus

KARTTA 14
Teivaanmäki 1 (mj-tunnus 1000028807)

MK 1:1000

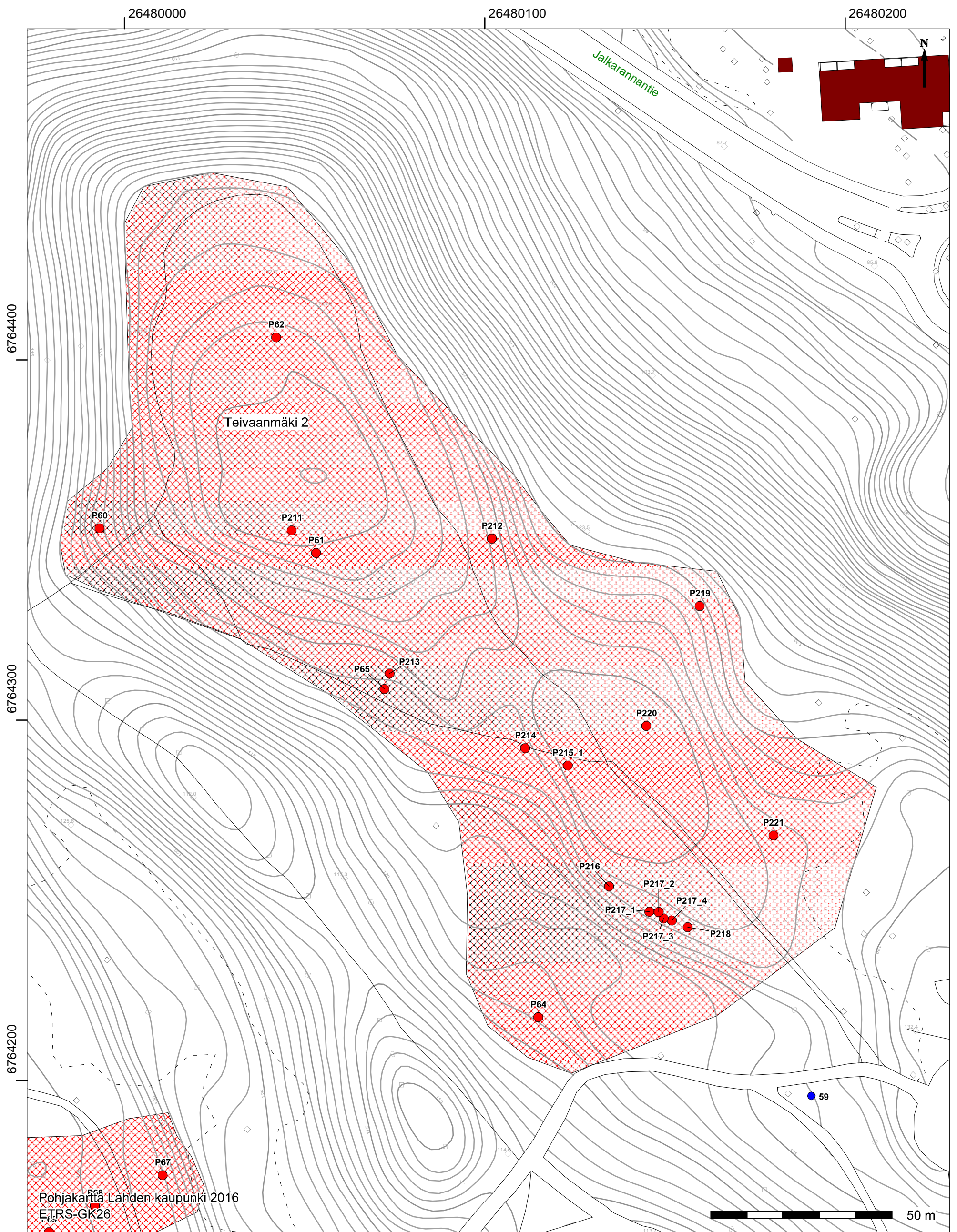
● P208	Potero ja sen tunnus		Muinaisjäänösalueen raja
● P 56	Tuhoutunut potero ja sen tunnus		Latu-uran nykyinen leikkaus

KARTTA 15
Teivaanmäki 2 (mj-tunnus 1000028808)

MK 1:1000

- P220 Potero ja sen tunnus
- P59 Tuhoutunut potero
- ▨ Muinaisjäännösalueen rajaus

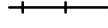
KARTTA 16

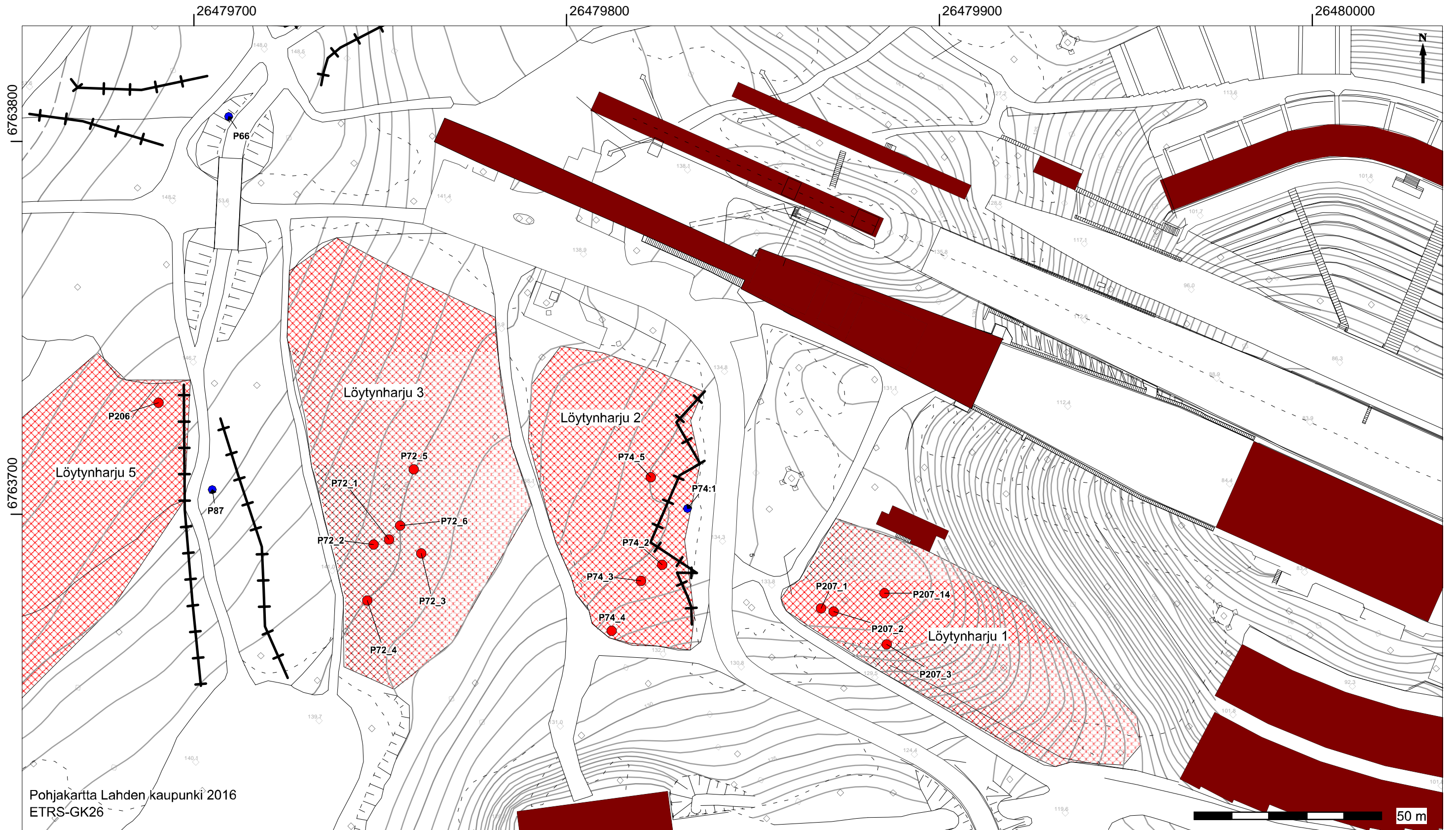
Löytynharju 1 (mj-tunnus 1000028809)

Löytynharju 2 (mj-tunnus 1000028814)

Löytynharju 3 (mj-tunnus 1000028815)

MK 1:1000

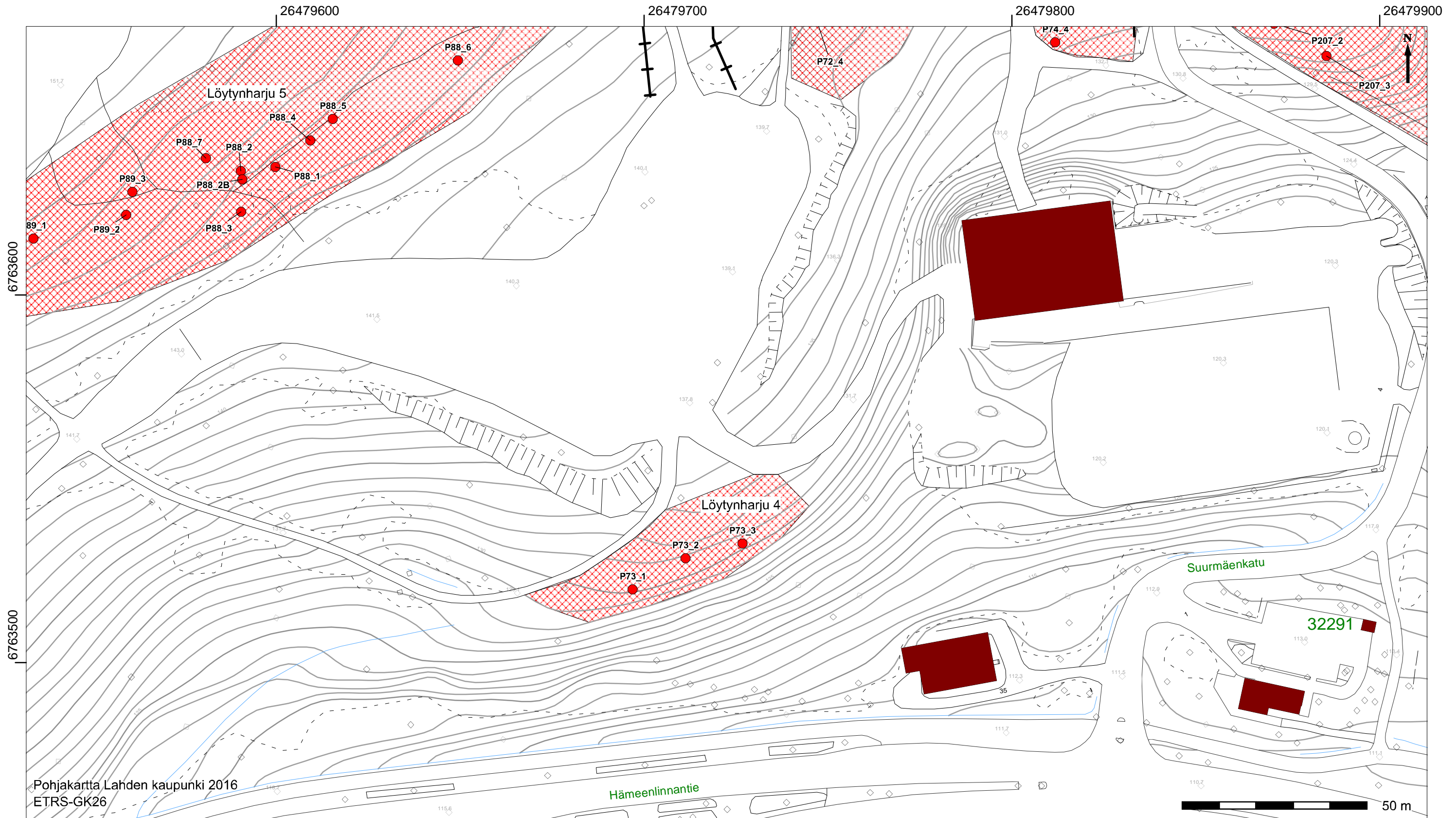
P207_1	Potero ja sen tunnus		Muinaisjäännösalueen rajaus
P 66	Tuhoutunut potero ja sen tunnus		Latu-uran/tien nykyinen leikkaus

KARTTA 17
Löytynharju 4 (mj-tunnus 1000028816)

MK 1:1000

- P73_1 Potero ja sen tunnus
- ▨ Muinaisjäännösalueen rajaus

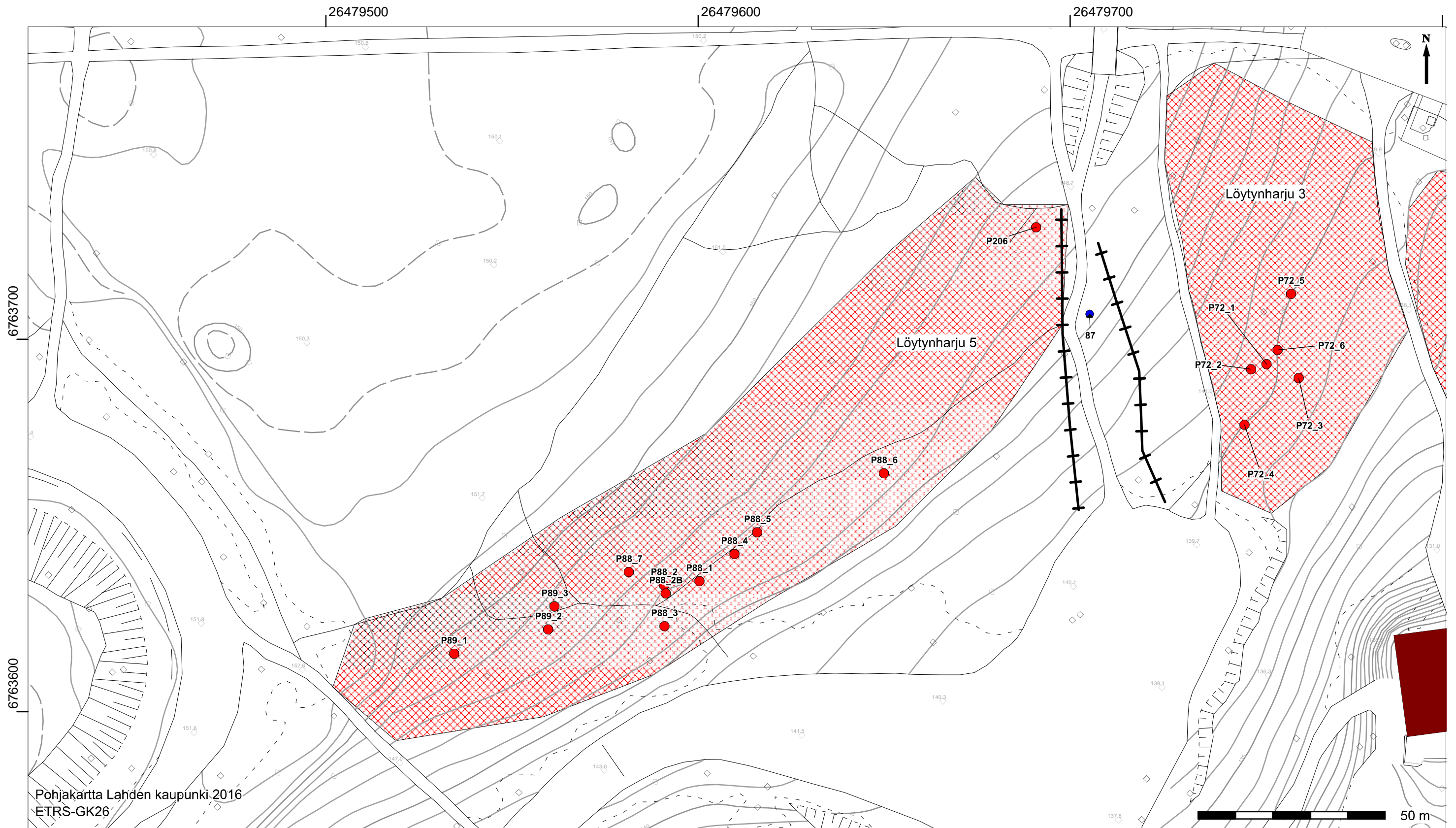
KARTTA 18

Löytynharju 3 (mj-tunnus 1000028815)

Löytynharju 5 (mj-tunnus 1000028818)

MK 1:1000

- P88_6 Potero ja sen tunnus
- P 66 Tuhoutunut potero ja sen tunnus
- Muinaisjäännösalueen rajaus
- Latu-uran/tien nykyinen leikkaus

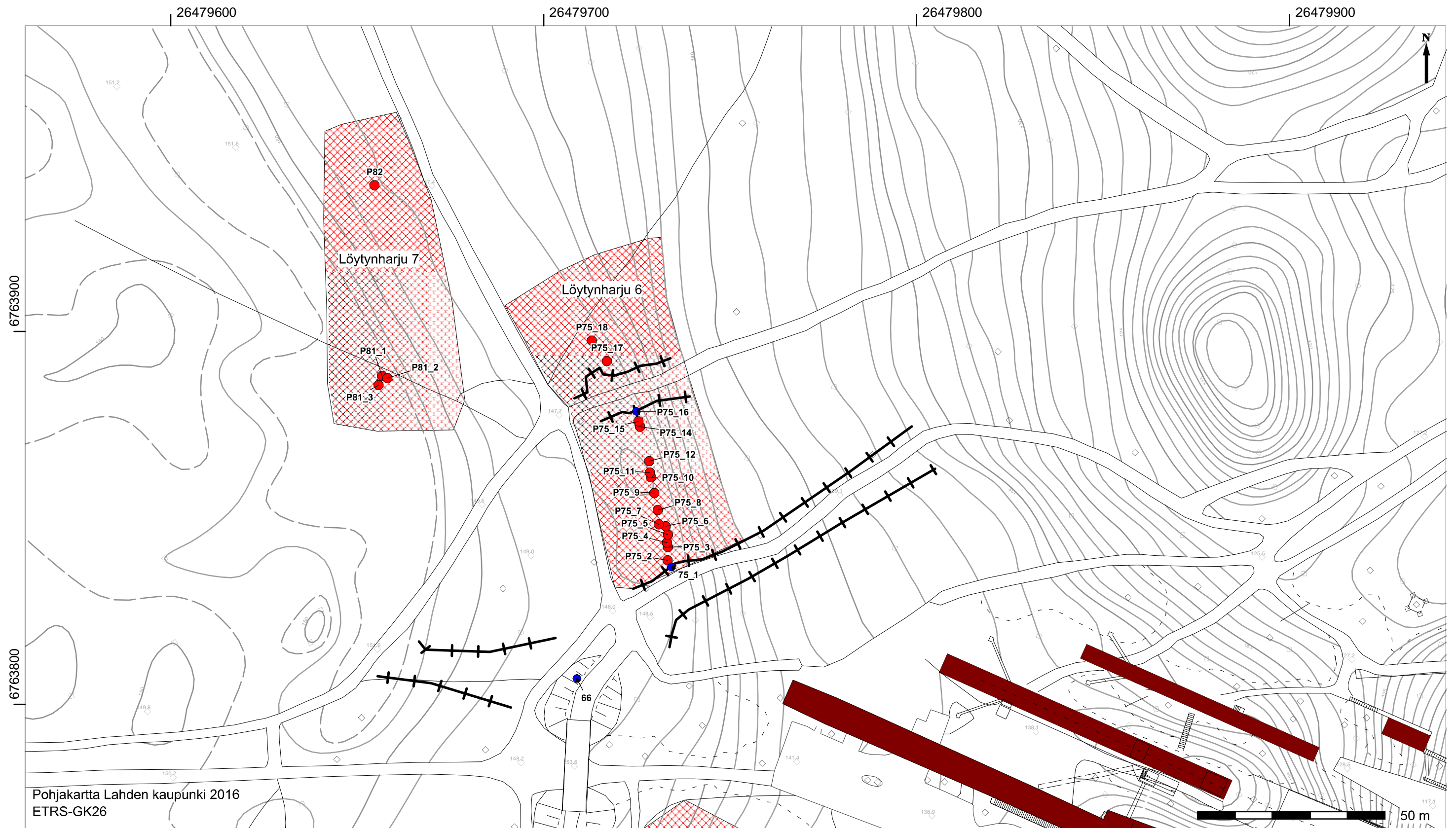
KARTTA 19

Löytynharju 6 (mj-tunnus 1000028819)

Löytynharju 7 (mj-tunnus 1000028822)

MK 1:1000

- P75_12 Potero ja sen tunnus
- P 66 Tuhoutunut potero ja sen tunnus
- ▨ Muinaisjäännösalueen rajaus
- +—+—+—+—+—+ Latu-uran/tien nykyinen leikkaus

KARTTA 20

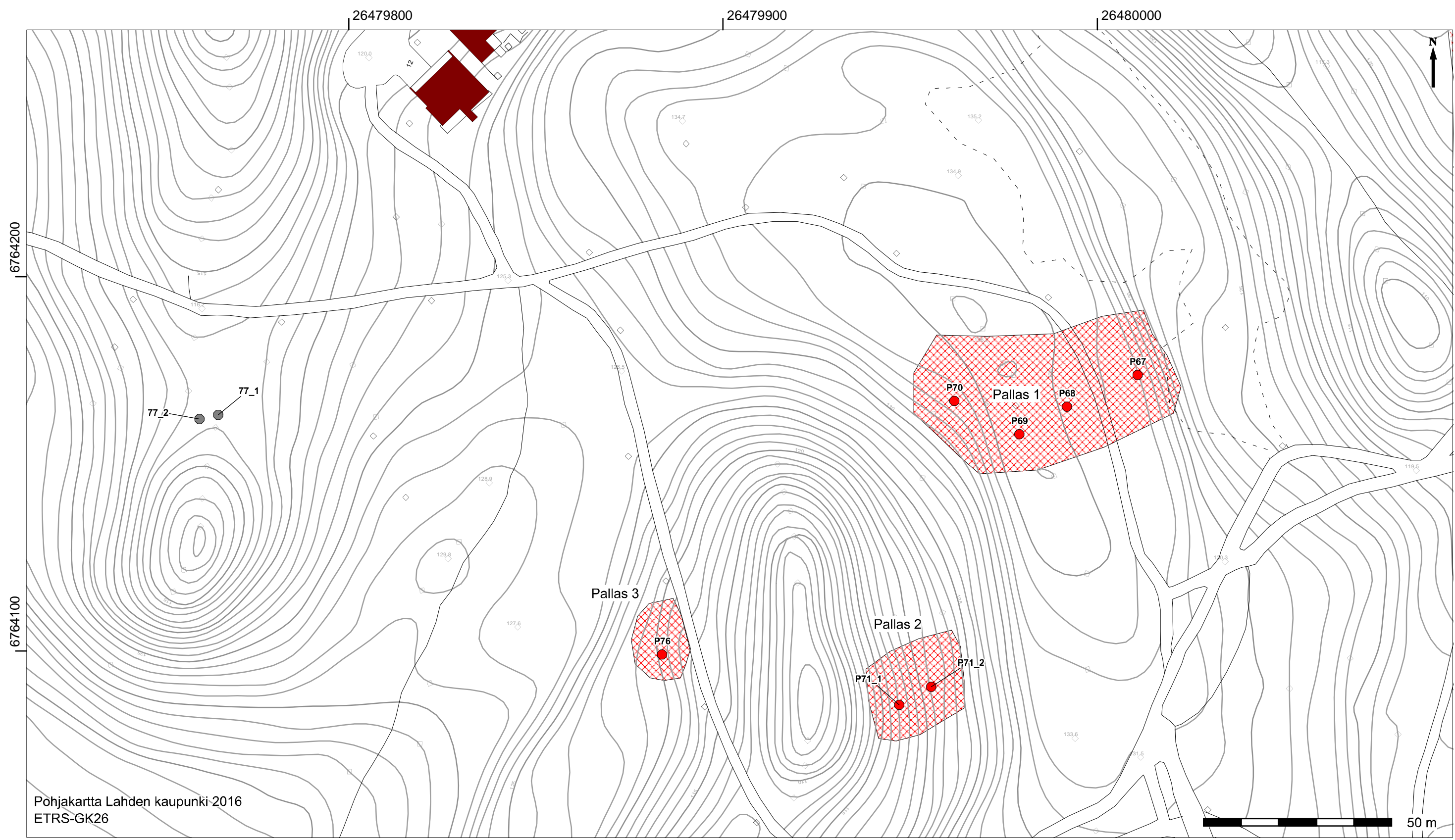
Pallas 1 (mj-tunnus 1000028823)

Pallas 2 (mj-tunnus 1000028825)

Pallas 3 (mj-tunnus 1000028826)

MK 1:1000

- P68 Potero ja sen tunnus
- 77_1 Muu kaivanto
- ▨ Muinaisjäännösalueen rajaus

KARTTA 21

Kullankukkula 1 (mj-tunnus 1000028829)

Kullankukkula 2 (mj-tunnus 1000028831)

MK 1:1000

- P14 Potero ja sen tunnus
- K11 Pitkä potero ja sen tunnus
- Muinaisjäännösalueen rajaus

